

TURINYS

Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme 2010 metų veiklos ataskaitos santrauka	2
I. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. priimti sprendimai dėl bylų esmės ir nutarimai bylose prieš Lietuvos Respubliką	5
1. 2010 m. Teismo sprendimai ir nutarimai bylose prieš Lietuvą	5
2. Naujos ar pasikartojančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2010 m. Teismo išnagrinėtas bylas prieš Lietuvą.	8
II. Veikla vykdant Teismo priimtus sprendimus	10
1. Veikla vykdant Teismo ankstesniais metais ir 2010 m. priimtus sprendimus.	10
2. Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusios problemos.	13
III. Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme bei Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komitete	15
1. 2010 m. Teismo perduotos bylos.	15
2. Naujos ar pasikartojančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2010 m. Teismo perduotas bylas.	16
3. Problemos pagal 2010 m. JT Žmogaus Teisių Komiteto perduotas Vyriausybei bylas, ir bylas, kuriose 2010 m. parengta ir pateikta Vyriausybės pozicija.	19
4. Darbas su Teismo iki 2010 metų Vyriausybei perduotomis bylomis.	19
5. Dalyvavimas Teismo procesuose trečiosios šalies teisėmis.	20
6. Taikūs susitarimai.	22
IV. Veikla siekiant stiprinti Europos žmogaus teisių konvencijos pažeidimų prevenciją Lietuvoje	23
Priedai	
1 priedas: Teismo 2010 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, apžvalga	28
2 priedas: Vyriausybei 2010 m. perduotų bylų ir bylų, kuriose 2010 m. parengta ir pateikta Vyriausybės pozicija, esmė	38
3 priedas: Teismo perduotų bylų statistika pagal proceso Europos Žmogaus Teisių Teisme stadijas	45

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVO EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME 2010 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS SANTRAUKA

2010 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau tekste – ir Vyriausybės atstovė) veikla buvo siekiama užtikrinti veiksmingą Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatų įgyvendinimą Lietuvoje*. Kaip ir ankstesniais metais, pagrindinė Vyriausybės atstovės veikla buvo Lietuvos Respublikos interesų gynimas Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau tekste – ir Teismas), ne mažiau svarbi veiklos dalis buvo skirta Teismo sprendimų, priimtų bylose prieš Lietuvą, vykdymui bei Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau tekste – ir Europos žmogaus teisių konvencija arba Konvencija) pažeidimų prevencijos stiprinimui, taip pat valstybės interesų gynimui ir jos atstovavimui Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komitete.

I. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. priimti sprendimai dėl bylų esmės ir nutarimai bylose prieš Lietuvą ir naujos ar pasikartojančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2010 m. Teismo išnagrinėtas bylas (žr. Ataskaitos 5-10 p. toliau):

Teismas 2010 metais priėmė 8 sprendimus dėl bylų esmės ir 6 nutarimus, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą: 1 byloje - *Gineitienė prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 20739/05) Teismas 2010 m. liepos 27 d. priėmė sprendimą, kuriuo nenustatė nė vieno Konvencijos pažeidimo; 2 bylose Teismas priėmė nutarimus dėl pareiškimų nepriimtumo, atmesdamas juos kaip aiškiai nepagrįstus: *Šedbarienė prieš Lietuvą* (2010 m. vasario 23 d. nutarimas); *Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos ir UAB „Tapinas ir partneriai“ prieš Lietuvą* (2010 m. liepos 6 d. nutarimas); 1 byloje - *Giedrikas prieš Lietuvą* (2010 m. gruodžio 14 d. nutarimas) pareiškimas atmestas, konstatavus, kad pareiškėjas prarado „aukos“ statusą. 3 bylose Teismas priėmė nutarimus, kuriais pareiškimai buvo išbraukti iš bylų sąrašo: *Petraitis prieš Lietuvą* (2010 m. vasario 23 d. nutarimas) ir *Artemi ir Gregory prieš Kiprą, Airiją, Austriją, Belgiją, Čekiją, Daniją, Estiją, Italiją, Latviją, Lenkiją, Lietuvą, Liuksemburgą, Maltą, Nyderlandus, Portugaliją, Prancūziją, Slovakiją, Slovėniją, Suomiją, Švediją, Vengriją ir Vokietiją* (2010 m. rugsėjo 30 d. nutarimas), nes pareiškėjai nebepalaikė savo pareiškimų; *Aurimaa prieš Lietuvą* (2010 m. birželio 6 d. nutarimas) - taikaus susitarimo pagrindu; 7 bylose Teismas priėmė sprendimus, kuriuose nustatė bent vieną Konvencijos pažeidimą, kartu daugelį pareiškėjų skundų atmesdamas – *UAB „Impar“ prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 13102/04) 2010 m. sausio 5 d. sprendimas: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas dėl pernelyg ilgos mokestinio ginčo nagrinėjimo trukmės; *Šulcas prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 35624/04), 2010 m. sausio 5 d. sprendimas: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas dėl pernelyg ilgos baudžiamojo proceso trukmės ir Konvencijos 13 straipsnio pažeidimas, nes Lietuvoje nebuvo veiksmingos priemonės skūstis dėl pernelyg ilgos baudžiamosios bylos nagrinėjimo trukmės; *Cudak prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 15869/02), 2010 m. kovo 23 d. Didžiosios kolegijos sprendimas: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės kreiptis į teismą pažeidimas dėl to, kad Lietuvos teismai dėl valstybės imuniteto šioje byloje atsisakė jurisdikcijos; *Pocius prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 35601/04) ir *Užkauskas prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 16965/04), 2010 m. liepos 6 d. sprendimai: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės į teisingą teismą ir proceso šalių lygybės principo pažeidimas, kadangi viena iš proceso šalių neturėjo galimybės susipažinti su įrodymais – informacija, sudarančia valstybės paslaptį; *Balčiūnas prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 17095/02), 2010 m. liepos 20 d. sprendimas: Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies pažeidimas dėl per ilgos suėmimo trukmės (žr. Ataskaitos 5-8 p. toliau).

Pagal Teismo 2010 m. priimtus sprendimus dėl bylų esmės ir nutarimus bylose prieš Lietuvą išskirtinos šios naujos ar pasikartojančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos (žr. Ataskaitos 8-10 p. toliau):

---

* Pagal TM 2010-2012 m. Strateginį veiklos planą siekti veiksmingo Europos žmogaus teisių konvencijos nuostatų įgyvendinimo Lietuvoje yra vienas iš Teisingumo ministerijos vykdomos Teisinės sistemos tobulinimo programos tikslų. Vyriausybės atstovas pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. liepos 3 d. nutarimu [Nr. 929](#) patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme nuostatus yra tiesiogiai atskaitingas Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Atstovui įgyvendinti jo teises ir pareigas padeda Teisingumo ministerija, jos administracijos padalinys – Atstovavimo Europos Žmogaus Teisių Teisme skyrius. Atstovavimo Europos Žmogaus Teisių Teisme programa iki 2010 m. buvo viena iš Teisingumo ministerijos programų.

- 1) dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis);
- 2) dėl teisės kreiptis į teismą neproporcingo ribojimo leidus pasinaudoti valstybės imunitetu (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis);
- 3) dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą neleidus susipažinti su išlaptintą informaciją sudarančiais įrodymais (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis);
- 4) dėl nepagrįstai ilgos suėmimo trukmės (Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 3 dalis).

II. Veikla vykdančiam Teismo priimtus sprendimus (žr. Ataskaitos 10-15 p. toliau):

2010 m. buvo koordinuojamas Teismo sprendimų vykdymas 35 bylose. Buvo imtasi priemonių, kad būtų įvykdytos Teismo sprendimuose numatytos individualios priemonės bei bendrosios priemonės: pateikta informacija nacionalinėms institucijoms apie Teismo priimtus sprendimus, organizuotas Teismo sprendimų vertimas į lietuvių kalbą bei jų išplatrinimas teismams ir kitoms valstybės institucijoms, koordinuota, kokių priemonių institucijos ar teismai imasi, siekiant užkirsti kelią kitiems panašioms pažeidimams. Apie visus vykdymo veiksmus informuotas Europos Tarybos Ministrų Komitetas.

Vykdančiam Teismo ankstesniais metais ir 2010 m. priimtus sprendimus iškilusios problemos (žr. Ataskaitos 13-15 p. toliau):

1) **dėl Teismo sprendimo byloje *L. prieš Lietuvą nevykdymo*** – pabrėžtina, kad teisės spraga, dėl kurios buvo konstatuotas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas byloje *L. prieš Lietuvą* (Teismo 2007 m. rugsėjo 11 d. sprendimas), vis dar nėra panaikinta; Lietuva, vykdydama Teismo sprendimą privalo tai padaryti, ir šiuo atžvilgiu jau yra imtasi priemonių. Be to, pastebėtina, kad šią problemą būtina spręsti neatidėliojant, nes egzistuojanti teisės spraga suteikia galimybę kreiptis į Lietuvos teismus dėl žalos atlyginimo, ir ši žala jau yra priteisiama, taip pat išlieka tikimybė, kad bus pripažinti pakartotini Konvencijos pažeidimai.

2) **dėl teisės kreiptis į teismą neproporcingo ribojimo leidus pasinaudoti valstybės imunitetu** – svarstyti, ar nebūtų tikslinga, siekiant tinkamai įvykdyti Teismo sprendimą *Cudak* byloje priimti atitinkamus teisinio reguliavimo pakeitimus siekiant tinkamai atspindėti teisės kreiptis į teismą ir valstybės imuniteto santykį, nes, kaip matyti, šio santykio aiškinimas Lietuvos teismų praktikoje neatitinka Teismo suformuluotų kriterijų. Šiais metais Vyriausybei perduota dar viena analogiška byla dėl teisės kreiptis į teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį tariamo pažeidimo, pritaikius valstybės imuniteto doktriną Lietuvos teismuose – *Naku prieš Lietuvą ir Švediją* (žr. 14 p. toliau);

3) **dėl būtinumo tobulinti Teismo sprendimų vykdymo procesą** – Teismo sprendimų vykdymas, nesusijęs su teisingo atlyginimo sumokėjimu, šiuo metu nėra reglamentuojamas jokiuose kituose Lietuvos teisės aktuose, išskyrus Vyriausybės atstovo nuostatus. Atsižvelgiant į tai, Teisingumo ministerija yra parengusi Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo 2 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 5³ straipsniu įstatymo projektą. Manytina, kad priėmus minėtą įstatymo projektą būtų sudarytos prielaidos efektyviau ir sparčiau vykdyti Teismo sprendimus.

III. Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme (žr. Ataskaitos 15-23 p. toliau):

2010 metais Vyriausybei perduota 13 naujų bylų, taip pat buvo tęsiamas darbas su 35 Teismo iki 2010 m. perduotomis bylomis, kuriose buvo (ir yra) laukiama Teismo nutarimų ir (arba) sprendimų dėl bylų priimtumo ir (arba) esmės (į šį skaičių neįtrauktos 14 bylų, kuriose ataskaitiniais metais buvo užbaigtas teisminis procesas galutiniais Teismo sprendimais arba nutarimais). 2010 m. buvo intensyviai rengiamasi Teismo Didžiosios kolegijos viešam posėdžiui, užtikrintas Lietuvos Respublikos dalyvavimas Teismo procesuose trečiosios šalies teisėmis (žr. Ataskaitos 20-22 p. toliau) reikšmingose tolesniam Teismo praktikos vystymui bylose. Vyriausybei preliminariai pritarus taikaus susitarimo sąlygoms byloje *Aurimaa prieš Lietuvą*, minėta byla 2010 m. išbraukta iš Teismo bylų sąrašo (žr. Ataskaitos 22 p. toliau).

2010 m. užtikrinant valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme, išskirtinos šios **naujos ar pasikartojančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2010 m. Teismo perduotas bylas** (žr. Ataskaitos 16-19 p. toliau):

1) **dėl tariamai nepakankamo žalos atlyginimo už piktnaudžiavimą spaudos laisve, pažeidžiant teisę į privataus gyvenimo apsaugą pagal Konvencijos 8 straipsnį** – *Mertino ir Mertinienės prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 43579/09) ir *Žvagulio prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 8619/09);

2) **dėl nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimo aukštų valstybės pareigūnų išankstinių vertinimų kontekste (Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis)** – *Linkevičienės, Japerto ir Gudo* (buvę teismų pirmininkai) byla (pareiškimų Nr. 33556/07, 34734/07, 34740/07);

3) **dėl apribojimo nepriekaištingą reputaciją dėl ankstesnio teistumo praradusiam asmeniui užsiimti advokato profesine veikla proporcingumo teisės į privataus gyvenimo gerbimą (Konvencijos 8 straipsnis) požiūriu** – *Linkevičienės, Japerto ir Gudo* (buvę teismų pirmininkai) byla (pareiškimų Nr. 33556/07, 34734/07, 34740/07), *Lekavičienės prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 48427/09) ir *Jankausko prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 50446/09);

4) **dėl sąlygų suėmimo ir laisvės atėmimo vietose** – *Varno prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 42615/06) dėl sąlygų Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime ir su tuo susijusios suėmimo trukmės pagal Konvencijos 8 straipsnį ir 5 straipsnio 3 dalį; *Biržiečio prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 49304/09) dėl draudimo nuteistajam auginti barzdą pataisos namuose (pagal Konvencijos 8 straipsnį); *Jankovskio prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 21575/08) – dėl tariamo teisės į informaciją (Konvencijos 10 straipsnis) pažeidimo dėl to, kad pataisos namuose nuteistajam buvo draudžiama interneto prieiga;

5) **dėl tariamai netinkamos teismų praktikos teisės į nuosavybės apsaugą požiūriu (Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis)** – *Koturenkos prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 10646/08) dėl to, kad teismas, spręsdamas vaikų išlaikymo klausimą, priteisė išlaikymą turtu ir pripažino pareiškėjo vaikams nuosavybės teisę į jo butą; *Buterlevičiūtės prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 42139/08) dėl tariamo nuosavybės teisių pažeidimo dėl pareiškėjos ilgai trukusio laikino nušalinimo nuo pareigų baudžiamojo proceso kontekste ir *Piotro Bogdel ir Snežanos Bogdel* prieš Lietuvą byla (pareiškimo Nr. 41248/06) dėl to, kad teismams netaikius ieškininės senaties ir pripažinus negaliojančia žemės pirkimo sutartį buvo tariamai pažeista teisė į nuosavybės apsaugą bei teisinio tikrumo principas;

6) **dėl pasikartojančios teisės kreiptis į teismą ir valstybės imuniteto santykio problemos** – *Naku prieš Lietuvą ir Švediją* byla (pareiškimo Nr. 26126/07) dėl teisės kreiptis į teismą apribojimo pritaikius valstybės imuniteto doktriną;

7) **dėl pasikartojančios teisės į teisingą bylos nagrinėjimą taikant nusikalstamą veiką imituojantį modelį problemos** – *Sanian prieš Lietuvą* byla (pareiškimo Nr. 23562/05) dėl neteisėto nuteisimo tariamai išprovokavus padaryti nusikaltimą.

IV. Veikla siekiant stiprinti Konvencijos pažeidimų prevenciją ir įgyvendinti Konvencijos nuostatas Lietuvoje (žr. Ataskaitos 23-27 p. toliau):

Vyriausybės atstovė, atlikdama savo funkcijas, ir toliau siekia aktyviai dalyvauti Lietuvos teisėkūros procese. Bendradarbiauta su Teisingumo ministerija jai rengiant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.272 straipsnio papildymo ir Kodekso papildymo 6.273¹ straipsniu įstatymo projektą, kuriuo siekiama tiesiogiai įtvirtinti asmens teisę į nuostolių dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo ar bylos teismo nagrinėjimo trukmės atlyginimą. Toliau buvo vykdoma prevencinė veikla, susijusi su psichiškai nesveikų asmenų teisių užtikrinimo problemomis Lietuvoje. Siekiant užkirsti kelią Europos žmogaus teisių konvencijos pažeidimams, 2010 m. rengtos Teismo praktikos, susijusios su teisės aktų projektuose keliamais klausimais, apžvalgos, teiktos pastabos ir pasiūlymai dėl teisės aktų projektų, galiojančių teisės aktų ir jų taikymo praktikos. 2010 m. apie naujas ar pasikartojančias Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemas periodiškai informuotas Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas, dėl to šiais klausimais įvyko 2 išplėstiniai Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas posėdžiai. Vyko susitikimai su aukščiausių Lietuvos teisminių institucijų teisėjais, aktyviai bendradarbiauta ir su kitomis valdžios institucijomis. 2010 metais parengta medžiaga naujai knygai, kurioje lietuvių kalba pateikiami visi Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008-2009 m. priimti nutarimai ir sprendimai bylose prieš Lietuvos Respubliką.

I. EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO 2010 M. PRIIMTI SPRENDIMAI DĖL BYLŲ ESMĖS IR NUTARIMAI BYLOSE PRIEŠ LIETUVĄ IR NAUJOS AR PASIKARTOJANČIOS KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE PROBLEMOS PAGAL 2010 M. TEISMO IŠNAGRINĖTAS BYLAS

1. 2010 m. Teismo sprendimai ir nutarimai bylose prieš Lietuvą

Teismas 2010 m. iš viso priėmė 8 sprendimus dėl bylų esmės ir 6 nutarimus, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą (palyginimui, prieš Latviją 2010 m. priimti 4 sprendimai dėl bylos esmės, prieš Estiją – 2 sprendimai, prieš Airiją – 2 sprendimai, prieš Norvegiją – 1 sprendimas, prieš Čekijos Respubliką – 11 sprendimų, prieš Nyderlandus – 4 sprendimai, prieš Švediją – 6 sprendimai).

1 byloje - *Gineitienė prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 20739/05) Teismas 2010 m. liepos 27 d. priėmė sprendimą, kuriuo nenustatė nė vieno Konvencijos pažeidimo:

Nenustatytas Konvencijos 8 straipsnio (teisė į šeimos gyvenimo gerbimą) kartu su Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas) pažeidimas dėl skundų, kad nustatant pareiškėjos abiejų dukterų nuolatinę gyvenamąją vietą su tėvu, Lietuvos teismai tariamai vadovavosi ne vaikų interesais, o pareiškėjos religiniais įsitikinimais. Teismas konstatavo, kad byla nagrinėję teismai didžiausią reikšmę suteikė geriausiems vaiko interesams, o ne pareiškėjos religiniams įsitikinimams. Tai konstatavęs, Teismas **nenagrinėjo** skundo pagal Konvencijos 9 straipsnį (minties, sąžinės ir religijos laisvė).

Šis sprendimas reikšmingas tuo, kad jame pirmą kartą buvo išnagrinėtas skundas prieš Lietuvą dėl tariamo pareiškėjos diskriminavimo religinių įsitikinimų pagrindu. Nors Teismas skundą nagrinėjo atitiktis Konvencijos 8 straipsnio (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) požiūriu, pagal Konvencijos 14 straipsnį jis taip pat nagrinėjo, ar Lietuvos teismai diskriminavo pareiškėją dėl jos religinių įsitikinimų.

2 bylose Teismas priėmė nutarimus dėl pareiškimų nepriimtumo, atmesdamas juos kaip aiškiai nepagrįstus:

1. *Šedbarienė prieš Lietuvą* (2010 m. vasario 23 d. nutarimas) – pareiškimas pripažintas aiškiai nepagrįstu dėl Konvencijos 2 straipsnyje garantuojamos teisės į gyvybę tariamo pažeidimo;

2. *Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos ir UAB „Tapinas ir partneriai“ prieš Lietuvą* (2010 m. liepos 6 d. nutarimas) – pareiškimas pripažintas aiškiai nepagrįstu dėl Konvencijos 10 straipsnyje garantuojamos teisės į saviraiškos laisvę tariamo pažeidimo.

Šiose bylose Teismas taikdamas Konvencijos 29 straipsnio 3 dalyje nustatytą procedūrą ir iš karto nagrinėdamas pareiškimų priimtumo ir esmės klausimus, paskelbė pareiškimus nepriimtinais dėl jų aiškaus nepagrįstumo, t.y., faktiškai buvo sprendžiamas jau bylos esmės klausimas ir nerasta pažeidimo.

Byloje *Šedbarienė prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 27925/08) 2010 m. vasario 23 d. priimtu nutarimu Teismas paskelbė pareiškimą dėl tariamo teisės į gyvybę (Konvencijos 2 straipsnis) pažeidimo nepriimtiniu pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis. Pareiškėja teigė, kad Lietuvos institucijos netinkamai ištyrė jos sūnaus mirties priežastį, todėl buvo pažeista jos teisė į tai, kad būtų nustatytas atsakingas asmuo ir būtų užtikrinta, jog kalti asmenys bus tinkamai nubausti. Šioje byloje Teismas nagrinėjo, ar tyrimas atitiko 2 straipsnio reikalavimus, tai yra, ar jis buvo tinkamas, ar buvo užtikrintas pareiškėjos dalyvavimas, ar tyrimas buvo pradėtas greitai ir ar jis buvo atliktas pakankamai operatyviai. Teismas buvo įtikintas, kad byla buvo išnagrinėta pakankamai operatyviai. Teismas nusprendė, kad pareiškėjos sūnaus mirties aplinkybių tyrimas buvo pakankamai išsamus, kad būtų laikomas „tinkamu“ pagal Konvencijos 2 straipsnį. Galiausiai dėl pareiškėjos skundo, kad

kaltais pripažinti asmenys nebuvo tinkamai nubausti, Teismas pakartojo, jog pagal 2 straipsnį pareiškėjams neužtikrinama teisė į tai, kad prieš trečiuosius asmenis būtų pradėtas baudžiamasis procesas, ar kad jie būtų nuteisti dėl baudžiamąjį nusizengimo, ir nekyla absoliuti pareiga, kad bet koks baudžiamasis procesas baigtųsi nuteisimu ar konkrečios bausmės skyrimu (žr. *Öneryıldız v. Turkey* [GC], no. 48939/99, § 96, ECHR 2004 XII). Taigi Teismas padarė išvadą, kad šis pareiškimas neatskleidė, jog valstybė nesilaikė savo pozityviųjų pareigų pagal Konvencijos 2 straipsnį, įskaitant procesinius reikalavimus, todėl jis buvo atmestas kaip aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Byloje *Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija ir UAB „Tapinas ir partneriai“ prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 27930/05) 2010 m. liepos 6 d. priimtame nutarime Teismas konstatavo, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nėra pagrindo pripažinti Lietuvą pažeidus Konvencijos 10 straipsnį, garantuojantį saviraiškos laisvę. Atitinkamai Teismas, vadovaudamasis Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalimis pareiškimą atmetė kaip aiškiai nepagrįstą. Pateikdama savo poziciją, Vyriausybė, be kita ko, teigė, kad pareiškėjų saviraiškos laisvė buvo apribota pagrįstai, esant teisiniam šio ribojimo pagrindui, teisėtam tikslui ir tinkamai pusiausvyrai tarp dviejų priešingų interesų, t.y. pareiškėjų teisės skelbti informaciją ir asmens teisės į garbės ir orumo apsaugą. Teismas pabrėžė visuomenės informavimo priemonių reikšmę demokratinėje visuomenėje, teikiant šiai svarbią informaciją. Vis dėlto jis taip pat pabrėžė, kad įžeidžiantys teiginiai gali būti skelbiami tik pakankamai įsitikinus jų pagrįstumu. Teismas pakartojo, ką ne kartą buvo pabrėžęs kitose bylose: turi būti daromas skirtumas, kai yra pateikiami faktai ir kai yra pateikiamos nuomonės. Būtent faktų tikrumu galima įsitikinti, o nuomonės teisingumo patikrinti negalima. Atsižvelgdamas į tai, Teismas nematė priežasčių nepritari nacionalinių teismų teiginiui, kad pareiškėjai iš esmės paskelbė faktą, kurio tikrumą buvo galima patikrinti. Taip pat buvo atsižvelgta į Lietuvos teismų argumentą, kad pareiškėjai rėmėsi neteisinga ir nepatikrinta informacija, prieš tai nesiėmę jokių veiksmų, kad įsitikintų jos pagrįstumu. Pareiškėjų išsakytas kaltinimas, kuriam jie neturėjo pakankamo faktinio pagrindo, buvo rimtas ir galintis sumenkinti visuomenės pasitikėjimą aukštu valstybės tarnautoju. Be to, Teismas atkreipė dėmesį į palyginti nedidelį žalos atlyginimą, kurį priteisė Lietuvos teismai.

1 byloje - *Giedrikas prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 51392/07, 2010 m. gruodžio 14 d. nutarimas) – pareiškimas atmestas, konstatavus, kad pareiškėjas prarado „aukos“ statusą dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje garantuojamos teisės į bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką tariamo pažeidimo.

Atkreiptinas dėmesys, kad šioje byloje (pareiškėjas skundėsi dėl tariamai pernelyg ilgos baudžiamąjį proceso trukmės) Vyriausybei informavus Teismą, kad dar tebevykstant bylos nagrinėjimui Teisme pareiškėjui Lietuvos teismuose buvo priteista 8 000 litų neturtinei žalai ir 2 200 litų teisinėms išlaidoms atlyginti, Teismas, remdamasis Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalimis, pripažino pareiškimą nepriimtiniu, kadangi jau po pareiškimo pateikimo Teismui jam buvo priteistas žalos atlyginimas to paties skundo pagrindu Lietuvos teismuose. Taigi Teismas nusprendė, kad pareiškėjas nebegali būti laikomas „auka“ pagal Konvencijos 34 straipsnį. Ši byla tik patvirtina Vyriausybės pastabose, kurios pateikiamos bylose dėl per ilgos proceso trukmės, nuolat pabrėžiamą tendenciją, kad Lietuvos teismuose formuojasi tinkama praktika, kurios pagrindu galimybė reikalauti žalos atlyginimo dėl pernelyg ilgo proceso pagal Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.272 straipsnį turėtų būti pripažinta veiksminga vidaus teisinės gynybos priemone, ir turėtų būti reikalaujama jos panaudojimo Lietuvos teismuose pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį, prieš kreipiantis į Teismą.

7 bylose Teismas priėmė sprendimus, kuriuose nustatė bent vieną Konvencijos pažeidimą:

1. ***UAB „Impar“ prieš Lietuvą*** (pareiškimo Nr. 13102/04), 2010 m. sausio 5 d. sprendimas:
  - a) Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką) pažeidimas dėl mokestinio ginčo proceso trukmės;
  - b) *Atmesti pareiškėjos-įmonės skundai*: dėl teismų šališkumo bei kitų teisingo teismo aspektų pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, taip pat pagal Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį (nuosavybės apsauga);
  - c) Pagal Konvencijos 41 straipsnį UAB „Impar“ buvo priteista 900 eurų neturtinei žalai atlyginti.

2. ***Šulcas prieš Lietuvą*** (pareiškimo Nr. 35624/04), 2010 m. sausio 5 d. sprendimas;
  - a) Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką) pažeidimas dėl pernelyg ilgos baudžiamojo proceso trukmės; Konvencijos 13 straipsnio (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pažeidimas, nes Lietuvoje nebuvo veiksmingos priemonės skūstis dėl pernelyg ilgos baudžiamosios bylos nagrinėjimo trukmės;
  - b) *Atmesti pareiškėjo skundai*: pagal Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį (nuosavybės apsauga), 3 straipsnį (kankinimo uždraudimas), 5 straipsnį (teisė į laisvę ir saugumą), 6 straipsnį (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 7 straipsnį (nėra bausmės be įstatymo), 13 straipsnį (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę), 14 straipsnį (diskriminacijos uždraudimas) bei Konvencijos 7 Protokolo 2 straipsnį (teisė apskūsti baudžiamosiose bylose);
  - c) Teismas, atsižvelgdamas į šalių argumentus, ypač į tai, kad pareiškėjas savo elgesiu trukdė baudžiamosios bylos nagrinėjimui, pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjui skyrė 1700 eurų neturtinės žalos atlyginimą (pareiškėjas už visus tariamus pažeidimus neturtinei žalai atlyginti reikalavo 9 milijonų litų) ir 1000 eurų bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms atlyginti.

3. ***Cudak prieš Lietuvą*** (pareiškimo Nr. 15869/02), 2010 m. kovo 23 d. Didžiosios kolegijos sprendimas;
  - a) Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalyje įtvirtintos teisės kreiptis į teismą pažeidimas dėl to, kad Lietuvos teismai dėl valstybės imuniteto šioje byloje atsisakė jurisdikcijos;
  - c) Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjai buvo priteista 10 tūkst. eurų žalos atlyginimo.

4. ***Novikas prieš Lietuvą*** (pareiškimo Nr. 45756/05), 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas;
  - a) Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką) pažeidimas dėl pernelyg ilgos baudžiamojo proceso trukmės;
  - b) *Atmesti pareiškėjo skundai*: pagal Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies (d) punktą dėl tariamai neteisingo bylos nagrinėjimo, pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį dėl tariamai neteisingo ir šališko bylos nagrinėjimo, pagal Konvencijos 6 straipsnio 2 dalį pareiškėjas skundėsi ir dėl nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimo;
  - c) Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjui buvo skirtas 1800 eurų neturtinės žalos atlyginimas ir 1500 eurų bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms atlyginti.

5. ***Pocius prieš Lietuvą*** (pareiškimo Nr. 35601/04) ir 6. ***Užukauskas prieš Lietuvą*** (pareiškimo Nr. 16965/04), 2010 m. liepos 6 d. sprendimai;

- a) Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalyje įtvirtintos teisės į teisingą teismą ir proceso šalių lygybės principo pažeidimas, kadangi viena iš proceso šalių neturėjo galimybės susipažinti su įrodymais – informacija, sudarančia valstybės paslaptį;
- b) *Atmesti pareiškėjų skundai*: V. Pociaus skundas pagal Konvencijos 6 str. 1 dalį, kad procesas, trukęs pusantrų metų, neatitiko trumpiausio laiko reikalavimo, buvo atmestas kaip aiškiai nepagrįstas;
- c) Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjams skirta po 3 500 eurų neturtinei žalai atlyginti. Be to, R. Užkauskui Teismas priteisė 1 290 eurų kaštams ir išlaidoms atlyginti.

7. ***Balčiūnas prieš Lietuvą*** (pareiškimo Nr. 17095/02), 2010 m. liepos 20 d. sprendimas.

- a) Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 3 dalies pažeidimas dėl per ilgos suėmimo trukmės;
- b) *Atmesti pareiškėjo skundai*: pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį ir 3 dalies d punktą, kad jam nebuvo užtikrinta teisė į teisingą teismą, o taip pat nebuvo gerbiama jo teisė į gynybą;
- c) Pagal Konvencijos 41 straipsnį Teismas pripažino, kad dėl per ilgo suėmimo pareiškėjas patyrė neturtinę žalą ir priteisė 6 000 eurų kompensaciją. Pareiškėjo reikalavimas atlyginti bylinėjimosi kaštus atmestas.

3 bylose Teismas priėmė nutarimus, kuriais pareiškimai buvo išbraukti iš bylų sąrašo:

1. *Petraitis prieš Lietuvą* (2010 m. vasario 23 d. nutarimas), nes pareiškėjas nebepalaikė savo pareiškimo;
2. *Aurimaa prieš Lietuvą* (2010 m. birželio 6 d. nutarimas) - taikaus susitarimo pagrindu;
3. *Artemi ir Gregory prieš Kiprą, Airiją, Austriją, Belgiją, Čekiją, Daniją, Estiją, Italiją, Latviją, Lenkiją, Lietuvą, Liuksemburgą, Maltą, Nyderlandus, Portugaliją, Prancūziją, Slovakiją, Slovėniją, Suomiją, Švediją, Vengriją ir Vokietiją* (2010 m. rugsėjo 30 d. nutarimas), nes pareiškėjai nebepalaikė savo pareiškimo.

Išsamiau apie išvardytus Teismo sprendimus ir nutarimus žr. Priedą Nr. 1 – *Teismo 2010 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, apžvalga*, 28 p.

2. Naujos ar pasikartojančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2010 m. Teismo išnagrinėtas bylas prieš Lietuvą:

1) dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis):

Konstatuotina, kad tarp Teismo išnagrinėtų bylų prieš Lietuvą kaip ir per pastaruosius kelis metus, aiškiai vyrauja skundai pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, ypač dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką.

Iš pirmiau minėtų 2010 m. Teismo išnagrinėtų bylų prieš Lietuvą, matyti, kad rimta (gal net sisteminė) problema išlieka pernelyg ilga bylų nagrinėjimo trukmė. Neretai procesai Lietuvos teismuose užsitęsia iki 10 ar net daugiau metų. Iš 7 Teismo sprendimų, kuriuose 2010 metais bylose prieš Lietuvą buvo konstatuoti Konvencijos pažeidimai, 3 bylose (*Šulco*, *UAB „Impar“* ir *Noviko*) jie nustatyti *inter alia* dėl pernelyg ilgų pareiškėjų bylų nagrinėjimo trukmės. Minėta ir tai, kad Teismas vis dar nepripažįsta pareiškėjus Lietuvoje turėjus veiksmingą teisinės gynybos priemonę dėl pernelyg ilgų jų bylų nagrinėjimo trukmės. Šiame kontekste pabrėžtina, kad *Šulco* byloje

pareiškėjas skundėsi ir dėl Konvencijos 13 straipsnio (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pažeidimo, nes esą Lietuvoje nebuvo veiksmingos priemonės skūstis dėl pernelyg ilgos baudžiamosios bylos nagrinėjimo trukmės. Teismas šioje byloje pirmą kartą pripažino pažeistą ir Konvencijos 13 straipsnį dėl veiksmingos teisinės gynybos priemonės nebuvimo pernelyg ilgos bylų nagrinėjimo trukmės požiūriu. Byloje *UAB „Impar“ prieš Lietuvą* pirmą kartą konstatuota, kad Konvencijos 6 straipsnis taikomas mokestiniam procesui (Lietuvoje įmonė ginčijo mokesčių inspekcijos paskirtą baudą), nes Teismas pripažino, kad teisės normų, numatančių mokestines baudas pobūdis, tikslas nubausti bei baudos dydis leidžia konstatuoti, kad nacionaliniame procese buvo sprendžiamas baudžiamojo kaltinimo klausimas. Kartu pastebėtina, kad, kaip minėta, 2010 m. Teismas *Giedriko* byloje remdamasis Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalimis, pripažino pareiškimą nepriimtiniu, kadangi jau po pareiškimo pateikimo Teismui jam buvo priteistas žalos atlyginimas to paties skundo pagrindu Lietuvos teismuose. Vyriausybės atstovės manymu, norint pasiekti, kad Lietuvoje būtų pripažintas veiksmingos teisinės gynybos priemonės dėl pernelyg ilgos bylų trukmės buvimas, yra būtinas ne tik tinkamos Lietuvos teismų praktikos plėtojimas, bet ir tam tikras teisinio reguliavimo tobulinimas (žr. Ataskaitos 23 p. toliau).

2) dėl teisės kreiptis į teismą neproporcingo ribojimo leidus pasinaudoti valstybės imunitetu (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis):

Iš kitų bylų, nagrinėtų pagal Konvencijos 6 straipsnį, ypač išsiskiria byla *Cudak prieš Lietuvą*, nes šioje byloje buvo keliamas sudėtingas teisės į teismą ir valstybės imuniteto santykio klausimas. Nagrinėjama byla buvo perduota Teismo Didžiajai kolegijai, kuri, remdamasi naujausiomis tarptautinės teisės tendencijomis, savo sprendime konstatavo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės kreiptis į teismą pažeidimą. Teismas vertino, ar teisės kreiptis į teismą apribojimu valstybės imuniteto doktrinos pagrindu buvo siekiama teisėto tikslo, ir ar tokia priemonė buvo proporcinga siekiamam tikslui. Buvo pažymėta, kad valstybės imuniteto taikymu buvo siekiama teisėto tikslo, atitinkančio tarptautinę teisę – skatinti pagarbą ir gerus santykius tarp valstybių gerbiant kitos valstybės suverenitetą. Vertindamas ribojimo proporcingumą, Teismas priminė tarptautinės ir lyginamosios teisės tendencijas riboti valstybės imunitetą su darbo santykiais susijusiems ginčams, išskyrus tuos, kurie susiję su personalo įdarbinimu ambasadoje. Teismas rėmėsi ir šią tendenciją patvirtinančia 2004 m. Jungtinių Tautų Konvencija „Dėl valstybių ir jų turto imuniteto nuo jurisdikcijos“, ypač jos 1991 m. Tarptautinės teisės komisijos parengtu projektu. Minėto projekto (ir konvencijos) 11 straipsnis numato netaikyti imuniteto taisyklės valstybės sudaromoms darbo sutartims su diplomatinėmis misijomis užsienyje personalu, tiesa, nustatant ir tam tikras išimtis.

Pažymėtina, kad Lietuva nėra ratifikavusi minėtos 2004 m. Jungtinių Tautų konvencijos, kuri, beje, dar nėra įsigaliojusi. Šiuo požiūriu Teismas nurodė, kad jos nuostatos, jei jos atspindi paprotinę tarptautinę teisę, valstybei yra privalomos. Be to, Teismas pastebėjo, kad valstybės, įskaitant Lietuvą, nėra prieštaravusios minėto projekto 11 straipsnio formulotei, be to, nors Lietuva ir neratifikavo minėtos konvencijos, ji nebalsavo prieš tai, kad ji būtų priimta. Teismas padarė išvadą, kad pareiškėjai netaikomos minėtos 11 straipsnio išimtys, nes jos funkcijos nebuvo susijusios su valdžios įgaliojimu vykdymu, be to ji nepriklausė diplomatiniam personalui ir nebuvo įdarbinančios valstybės pilietė. Galiausiai, ginčas buvo susijęs ne su jos įdarbinimu, o su atleidimu iš darbo.

Pastebėtina, kad šio Teismo sprendimo vykdymas gali kelti tam tikrų problemų bendrųjų priemonių, užtikrinančių pažeidimo priešasčių pašalinimą, priėmimo požiūriu (žr. Ataskaitos 14 p. toliau).

3) dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą neleidus susipažinti su išlaptintą informaciją sudarančiais įrodymais (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis):

Paminėtini ir Teismo sprendimai *Pociaus* ir *Užukauskos* bylose, kuriose 2010 m. liepos 6 d. paskelbtuose sprendimuose Teismas pripažino Lietuvą pažeidus Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, garantuojančią teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, nes Lietuvoje vykusių administraciniuose procesuose pareiškėjai negalėjo ginčyti jų įtraukimo į operatyvinę įskaitą pagrįstumo, kadangi jiems nebuvo leista susipažinti su šiais įrodymais, kaip su valstybės paslaptį sudarančia informacija. Pastebėtina, kad procesai, dėl kurių skundėsi pareiškėjai, Lietuvoje vyko palyginti seniai – 2002-2004 m. Žvelgiant į dabartinę Lietuvos teismų praktiką, labai tikėtina, kad slaptų įrodymų naudojimas teismo procese nebeturėtų lemti Konvencijoje garantuojamos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimų.

4) dėl nepagrįstai ilgos suėmimo trukmės (Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 3 dalis):

2010 m. liepos 20 d. Teismas paskelbė sprendimą byloje *Balčiūnas prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 17095/02), kuriuo, atmetus daugelį kitų skundų, nustatė Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 3 dalies pažeidimą dėl nepagrįstai ilgos suėmimo trukmės. Pareiškėjo skundas pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį dėl tariamai neteisėto suėmimo buvo atmestas, nes visas suėmimo laikotarpis buvo sankcionuotas teismo nutartimis. Taip pat kaip aiškiai nepagrįstą Teismas atmetė skundą pagal Konvencijos 5 straipsnio 4 dalį, numatančią teisę į tai, kad nacionalinis teismas greitai priimtų sprendimą dėl suėmimo teisėtumo. Pastebėtina, kad ankstesniais metais bylose prieš Lietuvą buvo nustatoma bene daugiausia Konvencijos 5 straipsnio pažeidimų dėl kardomojo kalnimo teisėtumo reikalavimo nesilaikymo, pernelyg ilgos jo trukmės, galimybės apskusti kalnimo teisėtumo nebuvimo ir kt. Šiuo metu ir vidaus teisinis reguliavimas, ir teismų bei teisėsaugos institucijų praktika, kiek tai susiję su asmenų kardomuoju kalnimu, iš esmės atitinka Teismo suformuluotus teisėto laisvės atėmimo reikalavimus Konvencijos 5 straipsnio požiūriu. Pastebėtina, jog pareiškimas Teismui buvo pateiktas dar 2002 m. balandį, o 2005 m. spalį, atsižvelgiant į papildomus pareiškėjo skundus, Vyriausybei buvo pateikti papildomi klausimai.

II. VEIKLA VYKDANT TEISMO PRIIMTUS SPRENDIMUS

1. Veikla vykdanč Teismo ankstesniais metais ir 2010 m. priimtus sprendimus

Pagal Konvencijos 46 straipsnio 1 dalį Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja vykdyti galutinį Teismo sprendimą kiekvienoje byloje, kurios šalys jos yra. 2008 m. buvo priimta Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacija Nr. REC (2008)2 valstybėms narėms dėl veiksmingų vidaus institucijų gebėjimų neatidėliojant vykdyti Teismo sprendimus, taip pat pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme nuostatai, *inter alia* papildomai įgaliojant Vyriausybės atstovą, bendradarbiaujant su Teisingumo ministerija ir kitomis kompetentingomis institucijomis koordinuoti Teismo sprendimų vykdymą ir suteikiant teisę prireikus imtis ar inicijuoti atitinkamus veiksmus šioje srityje (faktiškai šią funkciją Vyriausybės atstovas atliko ir iki Nuostatų pakeitimo). Atstovas ne tik koordinuoja Teismo sprendimų vykdymą nacionaliniu lygmeniu, jis taip pat nuolat teikia informaciją Europos Tarybos Ministrų Komitetui apie Teismo sprendimų vykdymą, taip pat ir apie priimtas individualias ir bendrąsias priemones¹.

¹ Europos Tarybos Ministrų Komiteto, kuriam pagal Konvencijos 46 straipsnį yra pavesta Teismo sprendimų vykdymo priežiūra, patvirtintose Sprendimų ir taikių susitarimų sąlygų vykdymo priežiūros taisyklėse yra numatyta, kad Teismo sprendimų vykdymas neapsiriboja vien Teismo priteisto teisingo atlyginimo bei bylinėjimosi kaštų ir išlaidų

2010 m. buvo koordinuojamas Teismo sprendimų vykdymas iš viso 35 bylose. Daugelyje bylų (*Karalevičiaus, Jasiūnienės, Vaivados ir Vaivados, Jurevičiaus, Čiapo, Jucio, Sidabro ir Džiauto, Rainio ir Gasparavičiaus, Ramanausko, Simonavičiaus, Gečo, Malinino Juciaus ir Juciuvienės, Balsytės-Lideikienės, Savenkovo, Juozaitienės ir Bikulčiaus, Norkūno, Grudzinskienės ir Aurimaa*) jau yra priimtos visos individualios ir bendrosios priemonės, būtinos, kad sprendimai būtų pripažinti tinkamai įvykdytais – Europos Tarybos Ministrų Komitetui apie tai pranešta, tad belieka sulaukti vykdymo priežiūrą atitinkamose bylose užbaigiančios Europos Tarybos Ministrų Komiteto rezoliucijos.

Naujausios ir ankstesnės bylos, kuriose vykdymo procesas tebevyksta:

1. Aleksa (Nr. 27576/05), 2009-07-21,
2. Igarienė ir Petrauskienė (Nr. 26892/05), 2009-07-21,
3. Impar (Nr. 13102/04), 2010-01-05,
4. Baškienė (Nr. 11529/04), 2007-07-24,
5. Vorona ir Voronov (Nr. 22906/04), 2009-07-07,
6. L. (Nr. 27527/03), 2007-09-11,
7. Padalevičius (Nr. 12278/03), 2009-07-07,
8. Šulcas (Nr. 35624/04), 2010-01-05,
9. Naugžemys (Nr. 17997/04), 2009-07-16,
10. Žičkus (Nr. 26652/02), 2009-04-07,
11. Četvertakas (Nr. 16013/02), 2009-01-20,
12. Cudak (Nr. 15869/02), 2010 03 23 (Didžiosios kolegijos sprendimas),
13. Novikas (Nr. 45756/05), 2010 04 20,
14. Pocius (Nr. 35601/04), 2010 07 06,
15. Užukauskas (Nr. 16964/04), 2010 07 06,
16. Balčiūnas (Nr. 17095/02), 2010 07 20.

Visi paminėti Teismo sprendimai tampa galutiniais ir tuo pat metu vykdytinais po trijų mėnesių nuo jų paskelbimo, jei nė viena iš bylos šalių sprendimo neapskundžia Teismo Didžiajai Kolegijai. 2010 metais visose bylose, kuriose Teismas nustatė Konvencijos pažeidimus - *Impar prieš Lietuvą, Šulcas prieš Lietuvą, Cudak prieš Lietuvą, Novikas prieš Lietuvą, Pocius prieš Lietuvą, Užukauskas prieš Lietuvą, Balčiūnas prieš Lietuvą* - Teismo kaip teisingas atlyginimas priteistos sumos jau yra sumokėtos pareiškėjams. Toliau stebima, ar yra atnaujinami procesai Lietuvos teismuose, ar nėra reikalingos kitos individualiosios priemonės. Be to, apie Teismo priimtus sprendimus per Nacionalinę teismų administraciją buvo informuoti visi teismai ir kitos su minėtomis bylomis susijusios valstybės institucijos, visiems jiems išsiųsti į lietuvių kalbą išversti Teismo minėtose bylose priimti sprendimai kartu su aiškinamaisiais raštais, kuriuose išdėstytos nustatytų pažeidimų priežastys.

Iš ankstesniais metais priimtų sprendimų bylose prieš Lietuvą vykdymo procesas itin užsitęsęs šiose bylose:

1. *Baškienė prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 11529/04), 2007 07 24 sprendimas – vis dar vyksta atnaujintas procesas nacionaliniuose teismuose;

---

sumokėjimu. Tinkamas sprendimo, kuriame konstatuojamas Konvencijos pažeidimas, įvykdymas gali reikšti ir kitokių **individualiųjų priemonių**, nesusijusių su atitinkamų sumų sumokėjimu (pvz., proceso atnaujinimas, administracinės priemonės ir kt.), arba atitinkamų **bendrijų priemonių**, pašalinančių pažeidimo priežastis, priėmimą.

2. *L. prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 27527/03), 2007 09 11 sprendimas – neįvykdytos bendrosios priemonės, pašalinančios pažeidimo priežastis (žr. Ataskaitos skyrių „Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusios problemos“ toliau).

Neretai priėmimas atitinkamos priemonės, ypač bendrosios, šalinančios pažeidimo priežastis ir užkertančios kelią kitiems pažeidimams tampa problemiškas, ypač atsižvelgiant į tai, kad pastaraisiais metais, taip pat ir bylose prieš Lietuvą, pastebima, kad Teismas tam tikru atžvilgiu nepaiso subsidiarumo principo taikant Konvencijos 41 straipsnį (Teismo teisė priteisti nukentėjusiajai dėl nustatyto Konvencijos pažeidimo šaliai teisingą atlyginimą). Šiuo požiūriu primintina, kad byloje *L. prieš Lietuvą* (2007 m. rugsėjo 11 d. sprendimas) Teismas įpareigojo Lietuvą per tris mėnesius nuo sprendimo įsigaliojimo priimti įstatymą dėl lyties pakeitimo, numatytą Civilinio kodekso 2.27 straipsnio 2 dalyje. Kaip alternatyvą tuo atveju, jeigu įstatymas nebūtų priimtas, Teismas įpareigojo sumokėti pareiškėjui 40 000 eurų turtinei žalai atlyginti. Papildomai Teismas pareiškėjui priteisė 5 000 eurų neturtinei žalai atlyginti. Seimui nepriėmus atitinkamo įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2008 metais pareiškėjui sumokėjo Teismo priteistą turtinę ir neturtinę žalą. Tačiau vien žalos atlyginimas nereiškia galutinio Teismo sprendimo įvykdymo. Šioje byloje bendroji priemonė – atitinkamo įstatymo priėmimas, siekiant pašalinti pažeidimo priežastis ir užkirsti kelią panašioms Konvencijos pažeidimams ateityje, iš esmės buvo paverstas individualiąja priemone, taip nukrypstant nuo nuoseklios 41 straipsnio taikymo praktikos ir atimant iš valstybės galimybę savo nuožiūra spręsti dėl priemonių, būtinų vykdant minėtą Teismo sprendimą. Manytina, kad iš dalies dėl to sprendimas *L. prieš Lietuvą* iki šiol nėra įvykdytas.

Kita vertus, pačioje Konvencijos 41 straipsnio (teisingas atlyginimas) formuluotėje aiškiai atsispindi subsidiarumo principas – šios normos tikslas yra atkurti asmens *status quo ante* ir tik nesant tokios galimybės pagal valstybės vidaus įstatymus, Teismas gali priteisti dėl Konvencijos pažeidimo nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą. Tuo tarpu iš Teismo praktikos matyti, kad daugeliu atvejų daroma atvirkščiai – teisingas atlyginimas priteisiamas iš esmės neanalizuojant galimybės atitaisyti pažeidimu padarytą žalą pagal valstybės atsakovės vidaus teisę. Pavyzdžiui, Didžiosios kolegijos byloje *Cudak prieš Lietuvą*, kurioje buvo nustatytas Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalyje įtvirtintos teisės kreiptis į teismą pažeidimas² po beveik 10 metų užtrukusio bylos nagrinėjimo Teisme, Teismas konstatavęs, kad tais atvejais, kai asmuo nukenčia dėl teismo proceso, kuriame nustatomi Konvencijos 6 straipsnio reikalavimų pažeidimai, pareiškėjo prašymu galimas proceso atnaujinimas *iš esmės laikytinas tinkamu pažeidimo atitaisymu*, vis dėlto priteisė pareiškėjai neturtinės žalos atlyginimą³. Atsižvelgiant į tai, pritartina 5 teisėjų *Cudak* sprendime pareikštai atskirajai nuomonei, kad Teismo sprendime suformuluota pareiškėjos galimybė atnaujinti procesą būtų priimtinesnis už piniginę kompensaciją teisingas atlyginimas⁴.

Dar vienas probleminis subsidiarumo principo taikymo praktinis aspektas, taip pat darantis nemažą neigiamą įtaką Teismo sprendimų vykdymo procesui – valstybės nuožiūros laisvės ribojimas Teisme. Teismo praktikai esant pakankamai dinamiškai, valstybėms Konvencijos dalyvėms yra nustatomi vis nauji įpareigojimai, kurių nebuvo joms ratifikuojant Konvenciją, tad šiuo požiūriu yra būtina joms užtikrinti pakankamą nuožiūros laisvę tais klausimais, kurie yra susiję su tos valstybės identitetu, istorija, politinės ir teisinės sistemos ypatumais, kultūra ir pagrindinėmis vertybėmis, t.y. užtikrinti, kad būtų laikomasi subsidiarumo principo tais atvejais, kai dėl tam tikrų

² Teismas padarė išvadą, kad Lietuvos teismai, patenkinę Lenkijos prašymą dėl valstybės imuniteto ir šioje byloje atsisakę jurisdikcijos nagrinėti pareiškėjos ieškinį, kilusį dėl pareiškėjos atleidimo iš darbo Lenkijos ambasadoje, peržengė jiems suteiktą vertinimo laisvę.

³ Šiuo metu pareiškėjos A. Cudak civilinė byla yra atnaujinta ir nagrinėjama Lietuvos teismuose.

⁴ Iš dalies prieštaraujanti teisėjo Malinverni nuomonei, prie kurios prisijungė teisėjai Casadevall, Cabral Barreto, Zagrebelsky ir Popović, byloje *Cudak prieš Lietuvą*, Didžiosios kolegijos 2010 m. kovo 23 d. sprendimas.

Teismo nagrinėjamų klausimų nėra nusistovėjusios vieningos valstybių ET narių nuomonės. Šiuo požiūriu kaip pavyzdys, kai valstybei tokia nuožiūros laisvė nebuvo suteikta, paminėtinas Teismo sprendimas byloje *Lautsi prieš Italiją*, šioje byloje Lietuva dalyvauja trečiosios šalies teisėmis (žr. Ataskaitos 22 p. toliau). Šiame kontekste paminėtina ir Teismo Didžiosios kolegijos 2011 m. sausio 6 d. sprendime byloje *Paksas prieš Lietuvą* (ypač atsižvelgiant į valstybėms suteikiamą platesnę nuožiūros laisvę ribojant pasyviają rinkimų teisę nei aktyviają) 3 teisėjų pareikšta atskiroji nuomonė, kurioje *inter alia* teigiama, kad tokioje subtilioje ir specifinėje srityje kaip rinkimų teisė ir tokioje byloje, kurioje nagrinėjami sudėtingi santykiai tarp skirtingų valdžios institucijų, dėl kurių galutinį sprendimą turi priimti rinkėjai, tai yra suvereni tauta, pasisakytina už Teismo santūrumą. Valstybė šioje srityje turi plačią diskreciją, todėl Teismo priežiūra šioje byloje turėtų būti siauresnė arba labiau ribota⁵. Vis dėlto dauguma teisėjų buvo kitos nuomonės, ir konstitucinis teisės būti renkamam į Seimą apribojimas konstitucinę priesaiką sulaužiusiam asmeniui pripažintas pažeidžiančiu Europos žmogaus teisių konvenciją. Natūralu, kad tokių į valstybės nuožiūros laisvę įsiskverbiančių Teismo sprendimų vykdymas tampa problemiškas, keliantis ne tik sudėtingus teisės, politiškai jautrius klausimus, jam turi įtakos ir tam tikra išankstinė viešoji opinija bei kiti faktoriai (taip pat žr. Ataskaitos 26-27 p. toliau).

2. Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusios problemos

1) dėl Teismo sprendimo byloje *L. prieš Lietuvą* nevykdymo

Pabrėžtina, kad teisės spraga, dėl kurios buvo konstatuotas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas byloje *L. prieš Lietuvą* (Teismo 2007 m. rugsėjo 11 d. sprendimas), iki šiol nėra panaikinta, nors Lietuva, vykdydama Teismo sprendimą privalo tai padaryti. Be to, pastebėtina, kad šią problemą būtina spręsti neatidėliojant, nes egzistuojanti teisės spraga suteikia galimybę kreiptis į Lietuvos teismus dėl žalos atlyginimo, ir ši žala jau yra priteisiama, taip pat išlieka tikimybė, kad bus pripažinti pakartotini Konvencijos pažeidimai.

Primintina, kad pažeidimas šioje byloje buvo konstatuotas dėl Lietuvos teisės aktuose egzistuojančios teisės spragos (nepriimtas Civilinio kodekso 2.27 straipsnio (*asmens teisė pakeisti lytį*) 2 dalyje numatytas įstatymas). Pasak Teismo, dėl egzistuojančios teisės spragos – lyties pakeitimo sąlygas ir tvarką nustatančio įstatymo nepriėmimo – „pareiškėjas yra atsidūręs kankinančioje nežinioje dėl savo asmeninio gyvenimo ir dėl pripažinimo tikrosios jo tapatybės“.

Vyriausybės atstovė 2008-2010 m. ne kartą kreipėsi į Seimo pirmininką, taip pat į Seimo teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininką bei Sveikatos apsaugos ministrą ir Teisingumo ministrą, ragindama imtis priemonių, kad būtų pradėtas vykdyti Teismo priimtas sprendimas byloje *L. prieš Lietuvą*.

2010 m. kovo 24 d., Vyriausybės atstovei pateikus 2009 m. veiklos ataskaitą, kurioje buvo pristatyta ir Teismo sprendimo L. byloje nevykdymo problematika, buvo priimtas Vyriausybės protokolinis nutarimas Nr. 10 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme 2009 metų veiklos ataskaitos“, kuriuo *inter alia* buvo pavesta „Teisingumo ir Sveikatos apsaugos ministerijoms imtis priemonių panaikinti Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. rugsėjo 11 d. sprendime byloje *L. prieš Lietuvą* konstatuotą teisės spragą, užtikrinti reikiamų gydymo paslaugų asmenims, turintiems lyties tapatumo sutrikimų, teikimą ir pateikti Vyriausybei su tuo susijusių atitinkamų teisės aktų projektus.“

2010 m. balandžio 8 d. raštu Vyriausybės atstovė tolesnės Konvencijos pažeidimų prevencijos tikslais kreipėsi į Sveikatos apsaugos ministrą prašydama imtis priemonių, kurios padėtų užtikrinti gydymą transseksualams Lietuvoje, taip siekiant užkirsti kelią kitiems Konvencijos pažeidimams.

---

⁵ Iš dalies prieštaraujanti teisėjo Costa nuomonė, prie kurios prisijungė teisėjai Tsotsoria ir Baka, byloje *Paksas prieš Lietuvą*, Didžiosios kolegijos 2011 m. sausio 6 d. sprendimas.

2010 m. balandžio 22 d. ir gegužės 13 d. Vyriausybės atstovės iniciatyva buvo surengti susitikimai su Sveikatos apsaugos ministerijos ir Teisingumo ministerijos atstovais dėl minėto Vyriausybės protokolinio nutarimo įgyvendinimo sprendimo L. byloje vykdymo kontekste. Teisingumo ministerija 2010 m. parengė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.27 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą Nr. 10-4254-01, tebevyksta šio projekto derinimas su institucijomis. Tikimasi, kad minėtas įstatymo projektas artimiausiu metu bus pateiktas svarstyti Vyriausybei.

2) dėl valstybės imuniteto doktrinos taikymo, ribojant teisę kreiptis į teismą (Teismo Didžiosios kolegijos 2010 m. kovo 23 d. sprendimas *Cudak prieš Lietuvą* byloje)

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tam tikrų problemų gali kilti vykdant pirmiau minėtą Didžiosios kolegijos sprendimą byloje *Cudak prieš Lietuvą*. Kaip minėta, pažeidimas pareiškėjos byloje buvo konstatuotas dėl to, kad Lietuvos teismai nutarė suteikti imunitetą jo prašiusiai Lenkijos valstybei, taip peržengdami valstybei suteiktą vertinimo nuožiūros laisvę ir neproporcingai apribodami pareiškėjos teisę kreiptis į teismą. Šiame kontekste pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika patvirtino riboto valstybės imuniteto doktriną (nepaisant to, jog 1964 m. Civilinio proceso kodeksas įtvirtino absoliutaus valstybės imuniteto doktriną), t.y. valstybės imunitetas taikytinas tik tiems santykiams, kuriuos reglamentuoja viešoji teisė - *acta jure imperii*. Tačiau *Cudak* byloje Didžioji kolegija pabrėžė, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas neįrodė, kad pareiškėjos funkcijos buvo susijusios su Lenkijos valstybės valdžios įgaliojimų vykdymu, nors tuo remiantis ir buvo taikytas valstybės imunitetas. Tai rodo, kad *acta jure imperii* aiškinimas Lietuvos teismuose kelia problemų. Pastebėtina, kad valstybės imuniteto taikymo klausimai pagal galiojančius įstatymus apskritai nėra sureguliuoti. Šiuo metu, remiantis Teismo sprendimu, Lietuvos teismuose vyksta atnaujintos pareiškėjos civilinės bylos nagrinėjimas, tačiau joje bus sprendžiamas konkretus darbo ginčas, t.y. bendro pobūdžio principų dėl valstybės imuniteto taikymo Lietuvos teismai neturės galimybės suformuluoti. Taigi kyla klausimas, kaip užtikrinti valstybės pareigos įvykdymą, kad būtų priimtos ir bendrosios priemonės, t.y. užkertančios kelią panašioms pažeidimams ateityje. Šiuo požiūriu svarstyti, ar nebūtų tikslinga, siekiant tinkamai įvykdyti Teismo sprendimą *Cudak* byloje, priimti atitinkamus teisinio reguliavimo pakeitimus siekiant tinkamai atspindėti teisės kreiptis į teismą ir valstybės imuniteto santykį, nes, kaip matyti, šio santykio aiškinimas Lietuvos teismų praktikoje neatitinka Teismo suformuluotų kriterijų. Pastebėtina, kad šiais metais Vyriausybei perduota dar viena byla – Naku prieš Lietuvą ir Švediją dėl teisės kreiptis į teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalį tariamo pažeidimo, susijusio su valstybės imuniteto taikymu (žr. Priedą Nr. 2 – 2010 m. Vyriausybei 2010 m. perduotų bylų ir bylų, kuriose 2010 m. parengta ir pateikta Vyriausybės pozicija, esmė, 38 p).

3) Būtinumas tobulinti Teismo sprendimų vykdymo procesą

Pastebėtina, kad Teismo sprendimų vykdymas, susijęs ne vien su teisingo atlyginimo sumokėjimu, šiuo metu nėra reglamentuojamas jokiuose kituose Lietuvos teisės aktuose, išskyrus Vyriausybės atstovo nuostatus. Galiojančioje Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo redakcijoje kaip Teismo sprendimų vykdymas yra numatytas tik atitinkamų Teismo priteistų sumų sumokėjimas. Kaip matyti iš pirmiau aptartų bylų, jau yra pasitaikę atvejų, kai stringa atitinkamų bendrųjų priemonių priėmimas, taigi neužtikrinamas efektyvus Teismo priimtų sprendimų bylose prieš Lietuvą vykdymas. Primintina, kad pastaraisiais metais Europos Tarybos valstybės narės įvairiais lygmenimis raginamos kuo daugiau dėmesio skirti Teismo sprendimų vykdymo procesui, nes neatidėliotinas sprendimų vykdymas padeda užkirsti kelią kitiems pažeidimams ir užtikrinti veiksmingą žmogaus teisių apsaugos mechanizmą. Šiuo požiūriu reikšminga Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2008 m. vasario 6 d. priimta Rekomendacija Nr. REC (2008)2 valstybėms narėms „Dėl veiksmingų

vidaus institucijų gebėjimų neatidėliojant vykdyti Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus“, kartu paminėtina, kad 2010 m. birželio 1 d. įsigaliojus Konvencijos 14 protokolui, Europos Tarybos Ministrų Komitetas įgijo teisę kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Teismą dėl valstybės įsipareigojimų nevykdymo.

Atsižvelgiant į pirmiau minėtas aplinkybes, Teisingumo ministerija yra parengusi Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo 2 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 5³ straipsniu įstatymo projektą. Įstatymo projektu *inter alia* siūloma papildyti Įstatymą 5³ straipsniu „Europos žmogaus teisių teismo sprendimų vykdymas“, kuriame siūloma įtvirtinti Teismo sprendimų vykdymo visuotinį privalomumą valstybės ir savivaldybės institucijoms ar įstaigoms pagal jų kompetenciją; numatyti Teismo sprendimų vykdymo priemonių galimus būdus (priemonių, kuriomis nutraukiamas pažeidimas ir atitaisoma žala, taip pat nutraukiami panašūs pažeidimai ar užkertamas jiems kelias) ir jų nustatymo tvarką; taip pat reglamentuoti Teismo sprendimų koordinavimą.

Įstatymo 2 straipsnio 4 dalyje siūloma numatyti galimybę sumokėti kompensaciją, jei byla Teisme užbaigiama Vyriausybei pateikus vienašalę deklaraciją, atsižvelgiant į pastaraisiais metais itin paplitusią, Teismo pripažintą ir teigiamai vertinamą praktiką, kai valstybės, nepavykus byloje pasiekti taikaus susitarimo, pateikia Teismui vienašales deklaracijas, kuriomis pripažįstamas Konvencijos pažeidimas ir įsipareigojama sumokėti atitinkamą kompensaciją pareiškėjui, – tai yra pagrindas Teismui išbraukti bylą iš sąrašo pagal Konvencijos 37 straipsnį.

Priėmus Įstatymo projektą būtų sudarytos prielaidos efektyviau ir sparčiau vykdyti Teismo sprendimus.

III. VEIKLA SIEKIANT UŽTIKRINTI VALSTYBĖS INTERESŲ GYNIMĄ IR JOS ATSTOVAVIMĄ EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME BEI JUNGTINIŲ TAUTŲ ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETE

Minėta, kad pagrindinis atstovo uždavinys yra atstovavimas Lietuvos Respublikos interesams Europos Žmogaus Teisių Teisme (ir Teismo sprendimų vykdymas), kadangi išlieka tendencija, jog daugiausia pareiškimų dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų prieš Lietuvą pateikiama Teismui, o ne Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komitetui. Pastebėtina, kad Vyriausybės atstovės darbas yra tęstinio pobūdžio: greta to, kad teikiamos pozicijos naujai perduotose bylose ir imamasi priemonių skubiai vykdyti naujai įsiteisėjusius Teismo sprendimus, toliau užtikrinamas darbo tęstinumas su ankstesniaisiais metais perduotomis bylomis bei seniau priimtų Teismo sprendimų vykdymu (siunčiami atsikirtimai, papildoma informacija).

1. 2010 m. Teismo perduotos bylos:

1. Sanian prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 23562/05);
2. Koturenka prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 10646/08);
3. Linkevičienė, Japertas, Gudas prieš Lietuvą (pareiškimų Nr. 33556/07, 34734/07, 34740/07),
4. Buterlevičiūtė prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 42139/08),
5. Varnas prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 42615/06),
6. Piotras Bogdel ir Snežana Bogdel prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 41248/06),
7. Biržietis prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 49304/09),
8. Jankovskis prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 21575/08),
9. Mertinas ir Mertinienė prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 43579/09),
10. Žvagulis prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 8619/09),
11. Lekavičienė prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 48427/09),
12. Jankauskas prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 50446/09),

13. Naku prieš Lietuvą ir Švediją (pareiškimo Nr. 26126/07).

2010 m. JT Žmogaus Teisių Komiteto perduotos Vyriausybei bylos, ir bylos, kuriose 2010 m. parengta ir pateikta Vyriausybės pozicija:

1. Jakelaitis prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 1911/2009);
2. Jacka prieš Lietuvą (Nr. 1894/2009);
3. Jušinskas prieš Lietuvą (Nr. 2014/2010).

Išsamiau apie šias bylas žr. Priedą Nr. 2 – 2010 m. Vyriausybei 2010 m. perduotų bylų ir bylų, kuriose 2010 m. parengta ir pateikta Vyriausybės pozicija, esmė, 38 p.

2. Naujos ar pasikartojančios Konvencijos igyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2010 m. Teismo perduotas bylas:

Ryškia pastarųjų metų tendenciją, kad didėja Vyriausybei perduodamų pareiškimų prieš Lietuvą apimtis, jų turinys tampa vis sudėtingesnis teisiniu požiūriu, o neretai ir politiniu požiūriu, aiškiai atspindi ir 2010 metais Vyriausybei perduotos bylos (plačiau žr. Priedą Nr. 2 – Vyriausybei 2010 m. perduotų bylų ir bylų, kuriose 2010 m. parengta ir pateikta Vyriausybės pozicija, esmė, 38 p.), pavyzdžiui:

1) dėl tariamai nepakankamo žalos atlyginimo už piktnaudžiavimą spaudos laisve, pažeidžiant teisę į privataus gyvenimo apsaugą pagal Konvencijos 8 straipsnį:

Vyriausybei perduotos dar 2 naujos bylos dėl tariamai nepakankamo žalos atlyginimo Lietuvos teismuose už piktnaudžiavimą spaudos laisve, pažeidžiant Konvencijos 8 straipsnį (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) – *Mertinas ir Mertinienė prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 43579/09) ir *Žvagulis prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 8619/09). Palyginimui – 2009 m. dėl tariamo piktnaudžiavimo spaudos laisve buvo perduota 1 byla – *Pauliukienė ir Pauliukas prieš Lietuvą*; primintina, kad dėl to Lietuva 2008 m. 2 bylose: *Armonienė prieš Lietuvą* ir *Biruk prieš Lietuvą* jau yra pripažinta pažeidusia Konvencijos 8 straipsnį, tuo tarpu 2008 m. perduotoje byloje *Grudzinskienė prieš Lietuvą* 2009 m. pasiektas taikus susitarimas;

2) dėl nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimo aukštų valstybės pareigūnų išankstinių vertinimų kontekste (Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis):

Vyriausybei perduota *Linkevičienės, Japerto ir Gudo* (buvę teismų pirmininkai) byla (pareiškimų Nr. 33556/07, 34734/07, 34740/07), kurioje pareiškėjai skundžiasi dėl nekaltumo prezumpcijos principo, įtvirtinto Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 2 dalyje, taip pat dėl šio straipsnio 1 dalies tariamo pažeidimo. 2003 m. liepos mėnesį pareiškėjų, kurie dirbo teismų pirmininkais, atžvilgiu pradėjus ikiteisminį tyrimą, pagrindiniuose šalies laikraščiuose Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas viešai pasisakė dėl pareiškėjų bendradarbiavimo su kontrabandininkais, taip pat žiniasklaidoje buvo pateikta oficiali Respublikos Prezidento pozicija dėl pareiškėjų, o vėliau ir kitų valstybės pareigūnų nuomonė šiuo klausimu. 2006 m. liepos 9 d. nuosprendžiu pareiškėjai buvo pripažinti kaltais dėl piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi ir jiems atimta teisė dirbti teisėsaugos, teisėtvarkos ir teisminėse institucijose nuo 1 metų ir 3 mėnesių iki 4 metų. Iki šiol Teismas yra priėmęs tik vieną sprendimą byloje prieš Lietuvą (2002 m. sprendimas Butkevičiaus byloje), kuriame pripažintas nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimas;

3) dėl apribojimo nepriekaištingą reputaciją dėl ankstesnio teistumo praradusiam asmeniui užsiimti advokato profesine veikla proporcingumo teisės į privataus gyvenimo gerbimą (Konvencijos 8 straipsnis) požiūriu:

Linkevičienės, Japerto ir Gudo byloje antrasis pareiškėjas taip pat skundžiasi dėl Konvencijos 8 straipsnio (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) kartu su Konvencijos 14 straipsnio (diskriminacijos draudimas) pažeidimo, remiantis Advokatūros įstatyme numatytu draudimu būti pripažintu advokatu, jei teisėjas buvo atleistas iš pareigų už profesinės ar tarnybinės veiklos pažeidimus. Panašaus pobūdžio klausimas keliamas dar 2 bylose: *Lekavičienė prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 48427/09) ir *Jankauskas prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 50446/09), kuriose pareiškėjai ginčija apribojimo nepriekaištingą reputaciją dėl ankstesnio teistumo praradusiam asmeniui užsiimti advokato profesine veikla proporcingumą teisės į privataus gyvenimo gerbimą (Konvencijos 8 straipsnis) atžvilgiu. Be kita ko, Teismas vertins, ar dėl minėto apribojimo nebuvo pažeistas Konvencijoje įtvirtintas diskriminacijos draudimas (Konvencijos 14 straipsnis). Atkreiptinas dėmesys, kad iki 2008 m. balandžio 30 d. galiojusioje Advokatūros įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje buvo nurodyta, kad asmuo nelaikomas esąs nepriekaištingos reputacijos ir negali būti pripažintas advokatu, jeigu jis yra teistas už sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, nesvarbu, ar teistumas išnykęs, ar ne, taip pat teistas už kitą nusikalstamą veiką, kol teistumas neišnykęs. Pagal nuo 2008 m. balandžio 30 d. galiojančią nuostatą asmuo nelaikomas esąs nepriekaištingos reputacijos ir negali būti pripažintas advokatu, jeigu jis yra teistas už tyčinę nusikalstamą veiką, nesvarbu, ar teistumas išnykęs, ar ne; taip pat teistas už kitą nusikalstamą veiką, kol teistumas neišnykęs;

4) dėl sąlygų suėmimo ir laisvės atėmimo vietose:

Kita Vyriausybei perduotų bylų grupė yra susijusi su įvairaus pobūdžio skundais dėl sąlygų suėmimo ir laisvės atėmimo vietose. Pastebėtina, kad trijose bylose prieš Lietuvą jau yra konstatuoti Konvencijos 3 straipsnio pažeidimai dėl elgesio ar blogų kalinimo sąlygų įkalinimo įstaigose (*Valašinas prieš Lietuvą, Karalevičius prieš Lietuvą ir Savenkovas prieš Lietuvą*).

Byloje *Varnas prieš Lietuvą* (Nr. 42615/06), pareiškėjas skundžiasi dėl suėmimo trukmės (pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį) ir sąlygų Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime. Pareiškėjas skundžiasi ir dėl to, kad būdamas nuteistas vienoje byloje ir dėl to atliekantis bausmę, jis ilgą laiką buvo suimtas kitoje byloje ir dėl to neturėjo teisės į ilgalaikius pasimatymus su savo sutuoktine, o tai, jo teigimu, taip pat prilygo nubaudimui be nuteisimo (Teismas šiuo požiūriu nagrinės klausimą pagal Konvencijos 14 straipsnį kartu su 8 straipsniu – dėl tariamai patirtos diskriminacijos dėl skirtingų nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmę, ir asmenų, kuriems paskirtas suėmimas iki teismo sprendimo priėmimo, teisių į ilgalaikius pasimatymus). Vyriausybei taip pat perduotos dar 2 bylos pagal nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmę asmenų skundus: *Biržietis prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 49304/09), ir *Jankovskis prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 21575/08). Biržiečio byloje pareiškėjas skundžiasi dėl draudimo jam auginti barzdą pataisos namuose pagal Konvencijos 8 straipsnį, garantuojantį teisės į privatų gyvenimą gerbimą. Jankovskio byloje pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 10 (saviraiškos laisvė) bei 14 (diskriminacijos uždraudimas) straipsniais, skundžiasi tariamu teisės į informaciją pažeidimu dėl to, kad pataisos namuose buvo draudžiama interneto prieiga;

5) dėl tariamai netinkamos teismų praktikos teisės į nuosavybės apsaugą požiūriu (Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis):

Bylose *Koturenka prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 10646/08), *Buterlevičiūtė prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 42139/08) ir *Piotras Bogdel ir Snežana Bogdel* prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 41248/06) skirtingais aspektais skundžiamasi dėl tariamų Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimų ir su tuo susijusios tariamai netinkamos Lietuvos teismų praktikos. Koturenkos byloje pareiškėjas skundžiasi dėl to, kad jo skrybę byloje teismas,

sprenddamas vaikų išlaikymo klausimą, priteisė išlaikymą turtu ir pripažino pareiškėjo vaikams nuosavybės teisę į jo butą. Pareiškėjas teigia, jog teismai neatsižvelgė į tai, kad dėl tokio sprendimo jis neteko vienintelės nuosavybės ir gyvenamosios vietos. Buterlevičiūtės byloje pareiškėja skundžiasi *inter alia* dėl tariamo nuosavybės teisių pažeidimo dėl jos laikino nušalinimo nuo pareigų baudžiamojo proceso kontekste. 2007 m. gruodžio 5 d. pareiškėjos atžvilgiu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas įtariant ją apgaulingos apskaitos tvarkymu, piktnaudžiavimu tarnyba bei dokumentų klastojimu. Daugiau nei vienerius metus teismų nutartimis pareiškėja buvo laikinai nušalinta nuo Panevėžio miesto lopšelio-darželio direktorės pareigų. Byloje keliamas klausimas, ar nušalinimas nuo darbo neriboja pareiškėjos nuosavybės teisių, ar toks ribojimas nebuvo neproporcingas. P. Bogdel ir S. Bogdel byloje pareiškėjai skundžiasi, kad teismų sprendimas netaikyti ieškininės senaties ir pripažinti negaliojančia žemės pirkimo sutartį buvo pažeista jų teisė į nuosavybės apsaugą bei pažeistas teisinio tikrumo principas. 1995 m. pareiškėjos velionė motina ir pareiškėjo sutuoktinė sudarė žemės pirkimo sutartį su Trakų rajono savivaldybe. 2000 m. Valstybės kontrolė nustatė, kad žemė buvo įsigyta pažeidžiant įstatymus, ir nurodė Vilniaus apskrities viršininko administracijai, iš savivaldybių perėmusiai įgaliojimus tvarkyti laisvos valstybės žemės fondą, imtis priemonių. 2001 m. Vilniaus apskrities viršininkas kreipėsi į teismą, reikalaudamas panaikinti žemės pirkimo sutartį. Pareiškėjai ginčijo, kad galimybę apskričiai ginti tariamai pažeistas teises užkirto suėjęs trejų metų ieškininės senaties terminas, o šis teisės institutas yra skirtas būtent teisiniam tikrumui užtikrinti. 2005 m. Trakų rajono apylinkės teismas priėjo išvados, kad senaties terminas nebuvo praleistas, nes trejų metų laikotarpis turi būti skaičiuojamas nuo tos dienos, kada Vilniaus apskrities viršininkas sužinojo apie pažeistas valstybės teises. Taip pat šis teismas konstatavo, kad žemės pirkimo-pardavimo sutartis yra negaliojanti. Aukštesnių instancijų teismai paliko galioti žemesnių teismų sprendimus.

6) dėl pasikartojančios teisės kreiptis į teismą ir valstybės imuniteto santykio problemas:

Naku prieš Lietuvą ir Švediją (pareiškimo Nr.26126/07) byloje pareiškėja *inter alia* skundžiasi dėl teisės kreiptis į teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1dalį tariamo pažeidimo, susijusio su valstybės imuniteto taikymu. Pareiškėja 2005 m. pabaigoje buvo atleista iš darbo Švedijos Karalystės ambasadoje Vilniuje. Pareiškėjos teigimu, jos atleidimas iš darbo buvo neteisėtas, todėl ji kreipėsi į Lietuvos teismus, prašydama ją grąžinti į darbą bei atlyginti žalą. Švedijos Karalystės ambasada 2006 m. gegužės 19 d. raštu pranešus, kad Švedijos Vyriausybė reikalauja taikyti valstybės imunitetą ir nutraukti bylą, Lietuvos teismai pareiškėjos ieškinį Švedijos Karalystės ambasada nutraukė kaip nenagrinėtiną teisme, nurodydami, kad užsienio valstybė turi teisę pasinaudoti valstybės imunitetu nuo kitos valstybės teismo jurisdikcijos, nes pareiškėją ir Švedijos Karalystės ambasadą siejo viešosios teisės reguliuojami teisiniai santykiai, atsižvelgiant į ieškovės pareigų Švedijos Karalystės ambasadoje pobūdį (pareiškėja Švedijos Karalystės ambasadoje dirbo kultūros ir informacijos projektų vadove).

Kaip minėta, tai nėra pirmas pareiškimas prieš Lietuvą dėl teisės kreiptis į teismą apribojimo taikant valstybės imuniteto doktriną, kuri teks nagrinėti Teismui. 2010 m. kovo 23 d. buvo paskelbtas Teismo Didžiosios kolegijos sprendimas byloje *Cudak prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 15869/02), kuriame Teismas, išanalizavęs tarptautinės teisės dokumentus, reglamentuojančius valstybės imuniteto doktrinos taikymą, paties Teismo praktiką šiuo klausimu bei Lietuvos teisę ir nacionalinių teismų praktiką dėl valstybės imuniteto taikymo, padarė išvadą, kad Lietuvos teismai, patenkinę Lenkijos prašymą taikyti valstybės imunitetą ir atsisakę jurisdikcijos nagrinėti pareiškėjos Cudak ieškinį, peržengė jiems suteiktą vertinimo laisvę, tokiu būdu pažeisdami pačią teisės kreiptis į teismą esmę. Teismas šioje byloje pripažino Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą;

7) dėl pasikartojančios teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir nusikalstamą veiką imituojančio modelio taikymo problemas:

Sanian prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 23562/05) byloje pareiškėjas skundžiasi dėl neteisėto nuteisimo tariamai išprovokavus jį padaryti nusikaltimą, tuo pažeidžiant Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį bei 13 (teisė į veiksmingą teisinę gynybą priemonę) straipsnį. Primintina, kad Teismas yra priėmęs jau 4 sprendimus (nutarimus) bylose prieš Lietuvą dėl nusikalstamą veiką imituojančio elgesio modelio taikymo, dviejuose iš jų pripažintas teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimas. *Milinienės* byloje – pažeidimas nenustatytas, 2 bylose – *Ramanausko* ir *Malinino* – nustatyti pažeidimai, konstatavus, kad nusikalstamą veiką imituojantis modelis prilygo nusikaltimų sukurstymui. *Lenkauskienės* byloje pareiškėja taip pat skundėsi dėl Konvencijos 6 straipsnio pažeidimo sukurstymo padaryti teisės pažeidimus kontekste, tačiau Teismas jos pareiškimą pripažino nepriimtiniu, įtikintas Vyriausybės argumentų dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo. Taip pat pastebėtina, kad vykdant Teismo sprendimą byloje *Ramanauskas prieš Lietuvą* jau yra suformuota tinkama Lietuvos teismų praktika nusikalstamos veikos imitavimo modelio taikymo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2008 m. gruodžio 16 d. nutartyje, remdamasis Teismo praktika (pirmiausia sprendimais bylose *Ramanauskas prieš Lietuvą*, *Malininas prieš Lietuvą* ir *Milinienė prieš Lietuvą*) bei Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimu, suformulavo bendruosius leistinų tyrimo veiksmų atribojimo nuo provokacijos kriterijus – taip vadinamas 6 taisyklės, kuriomis būtina vadovautis sprendžiant, ar taikant nusikalstamos veikos modelį bei panašius specialius tyrimo veiksmus nebuvo pažeista Konvencijos garantuojama teisė į teisingą procesą išprovokuojant asmenį padaryti nusikalstamą veiką;

3. Problemos pagal 2010 m. JT Žmogaus Teisių Komiteto perduotas Vyriausybei bylas, ir bylas, kuriose 2010 m. parengta ir pateikta Vyriausybės pozicija:

Jušinsko byloje pateikti skundai yra susiję su pareiškėjo bylinėjimusi Lietuvos teismuose, kur jis nesėkmingai siekė užginčyti nelaimėto konkurso į valstybės tarnybą rezultatus ir organizavimo tvarką bei reikalavo priteisti žalos atlyginimą (Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio c punktas).

Jakelaičio byloje pareiškėjas skundžiasi dėl baudžiamojo proceso, prasidėjusio 1995 ir pasibaigusio 2004 metais, trukmės (Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnio 3 dalis).

Jackos byloje pareiškėjas skundžiasi tuo, kad jo baudžiamojo proceso kontekste Lietuva pažeidė žiaurus ir nežmoniško elgesio draudimą, teisę į laisvę ir asmens neliečiamybę, pareigą su asmenimis, kuriems atimta laisvė, elgtis humaniškai ir gerbiant prigimtinių asmens orumą ir įvairius teisės į teisingą teismą aspektus (Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 7, 9, 10 bei 14 straipsniai).

4. Darbas su iki 2010 metų Teismo Vyriausybei perduotomis bylomis

2010 metais buvo tęsiamas darbas su 35 Teismo perduotomis bylomis, kuriose buvo (ir yra) laukiama Teismo nutarimų ir (arba) sprendimų dėl bylų priimtimumo ir (arba) esmės⁶ (plačiau žr. Priedą Nr. 3 *Teismo perduotų bylų statistika pagal proceso Europos Žmogaus Teisių Teisme stadijas*, 45 p.).

Nuolat stebima Vyriausybei perduotų bylų nagrinėjimo eiga nacionaliniuose teismuose bei kiti su jomis susiję procesai įvairiose institucijose, apie visus įvykius bylose po jų perdavimo papildoma informacija nedelsiant pateikiama Teismui. Kai kuriose iš jų Teismas Vyriausybei pateikė

---

⁶ Į šį sąrašą neįtrauktos 14 bylų, kuriose ataskaitiniais metais buvo užbaigtas teisminis procesas galutiniais Teismo sprendimais arba nutarimais.

papildomus klausimus, klausimus dėl bylos esmės, pareiškėjų atsikirtimus ir reikalavimus dėl teisingo atlyginimo, į kuriuos buvo pateikti atsakymai ir (ar) atsikirtimai 2010 metais.

2010 m. buvo intensyviai rengiamasi Teismo Didžiosios kolegijos viešam posėdžiui byloje *Paksas prieš Lietuvą*. Nors Teismas šioje byloje buvo nusprendęs atskirai nagrinėti pareiškimo priimtino ir esmės klausimus, po bylos perdavimo Didžiajai kolegijai Teismas Vyriausybę informavo, kad Didžioji Kolegija spręs, ar galima nagrinėti kartu pareiškimo priimtino ir esmės klausimus pagal Konvencijos 29 straipsnio 3 dalį ir Teismo Reglamento 54A taisyklės 3 dalį. Taigi Vyriausybė Didžiajai kolegijai 2010 m. vasario 22 d. pateikė dar vieną poziciją dėl bylos priimtino ir esmės, pateikta papildoma medžiaga byloje, konsultuotasi su Lietuvos ir užsienio teisės ekspertais. 2010 m. balandžio 28 d. atstovauta Lietuvai viešame Teismo Didžiosios kolegijos posėdyje⁷.

5. Dalyvavimas Teismo procesuose trečiosios šalies teisėmis

Lietuva jau 5 bylose yra pasinaudojusi trečiosios šalies dalyvavimo teise Teismo procese – pirmą kartą tai įvyko 2005 metais byloje *Ramzy prieš Nyderlandus*, vėliau vienos iš valstybių, dalyvaujančių Ramzy byloje trečiosios šalies teisėmis, iniciatyva trečiųjų šalių pastabos Ramzy byloje buvo pridėtos ir *A. prieš Nyderlandus* byloje. Šiose ir kitose 2 bylose (*ABC prieš Airiją* ir *Kononov prieš Latviją*), kuriose Lietuva dalyvavo trečiosios šalies teisėmis, 2010 m. Teismas paskelbė sprendimus. Laukiama Didžiosios kolegijos sprendimo byloje *Lautsi prieš Italiją* (byloje viešas posėdis įvyko 2010 m. birželio 30 d.). Visose šiose bylose keliami sudėtingi Konvencijos taikymo ir aiškinimo klausimai, reikšmingi tolesnei Teismo praktikos plėtrai.

1) Byla *Kononov prieš Latviją*

2010 m. gegužės 17 d. 17 teisėjų Didžioji kolegija paskelbė sprendimą šioje byloje, kuriame 14 teisėjų balsų persvara prieš 3 konstatavo, kad Latvija, 2004 m. nuteisusi pareiškėją Vasilijų Kononovą už karo nusikaltimą, įvykdytą 1944 m., nepažeidė Konvencijos 7 straipsnyje įtvirtinto „nėra bausmės be įstatymo“ principo. Teismo Didžiosios kolegijos sprendimas yra galutinis. Primintina, kad 2009 m. byloje buvo pateiktos Lietuvos Respublikos Vyriausybės rašytinės pastabos dėl istorinių ir teisinių aplinkybių vertinimo Baltijos šalyse II Pasaulinio karo metais ir jų reikšmės šiai bylai. Pastabose buvo atkreiptas Teismo dėmesys į du aspektus: 1) Baltijos valstybių teisinio statuso II Pasaulinio karo metais ir su tuo susijusių tarptautinės teisės klausimų; 2) Sovietų ginkluotų pajėgų veiksmų prieš Baltijos šalių gyventojus kvalifikavimo pagal tarptautinę humanitarinę ir baudžiamąją teisę. Byloje nuo pat pradžių trečiosios šalies teisėmis dalyvavo ir Rusijos Federacija, nes pareiškėjas yra Rusijos Federacijos pilietis.

Didžioji Kolegija savo sprendime pripažino, kad pareiškėjo vadovaujamo raudonųjų partizanų būrio Mazie Bati kaime įvykdyta baudžiamoji egzekucija pagal 1944 m. tarptautinę teisę laikytina karo nusikaltimu. Taigi 1944 m. pareiškėjas galėjo pagrįstai numatyti, kad jo veiksmai prilygo karo nusikaltimams pagal tuo metu taikytinas tarptautinės teisės normas, reglamentavusias

---

⁷ Teismo Didžiosios kolegijos sprendimas byloje *Paksas prieš Lietuvą* buvo paskelbtas 2011 m. sausio 6 d. Pareiškėjo skundus dėl tariamų Konvencijos 6 (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 7 (nėra bausmės be įstatymo), 13 (teisė į veiksmingą teisinę gynybos priemonę) straipsnių bei 7 Protokolo 4 straipsnio (teisė nebūti dukart teisiamam ar nubaustam už tą patį nusikaltimą) pažeidimų, taip pat skundą pagal 1 Protokolo 3 straipsnį dėl apribojimo dalyvauti Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimuose Teismas, remdamasis Konvencijoje nustatytais nepriimtino kriterijais, atmetė. Taigi bylos nagrinėjimas Teisme buvo susijęs su vieninteliu klausimu – ar nebuvo pažeista Konvencijos 1 Protokolo 3 straipsnyje numatyta teisė į laisvus rinkimus, t.y. teisė būti išrinktu į įstatymų leidžiamosios valdžios instituciją. Tik šia apimtimi, atsižvelgdamas į tai, kad pareiškėjui nustatytas draudimas būti renkamam Parlamento nariu yra nuolatinio ir negrįžtamo pobūdžio, Teismas konstatavo, kad toks apribojimas yra neproporcingas ir pripažino, kad buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 3 straipsnis.

elgesį karo metu. Teismas pabrėžė, kad pagal tarptautinę teisę nei 1944 m., nei vėliau karo nusikaltimams senaties terminai nėra taikomi. Latvijos Vyriausybės manymu, Teismo sprendimas Kononov byloje patvirtina visuotinai pripažįstamą tarptautinės teisės principą, kad atsakomybė už karo nusikaltimus turi būti individualizuota ir veiksminga, ir kad tokie nusikaltimai negali būti pateisinami nusikaltėlio priklausymu tam tikrai valstybinei, politinei, ideologinei ar kitai grupei. Latvijos užsienio reikalų ministerija pareiškė padėką Lietuvos Respublikai už dalyvavimą byloje *Kononov prieš Latviją* trečiosios šalies teisėmis, palaikant Latvijos Vyriausybės poziciją.

2) Bylos *Ramzy prieš Nyderlandus* ir *A. prieš Nyderlandus*

2010 m. liepos 20 d. priimti Teismo sprendimai bylose *Ramzy prieš Nyderlandus* (Nr. 25424/05) bei *A. prieš Nyderlandus* (Nr. 4900/06), kuriose Lietuva kartu su Portugalijos, Slovakijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybėmis dalyvavo trečiosios šalies teisėmis ir buvo pateikusios bendras rašytines pastabas. Dėl dalyvavimo trečiosios šalies teisėmis *Ramzy prieš Nyderlandus* byloje buvo nuspręsta dar 2005 metais, vėliau Jungtinės Karalystės iniciatyva tos pačios pastabos pridėtos ir *A. prieš Nyderlandus* byloje. Šios bylos susiję su asmenų, įtariamų teroristine veikla ir keliančių grėsmę nacionaliniam saugumui, išsiuntimu į jų kilmės šalį, kur jiems gali grėsti su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamas elgesys.

Šiose bylose Lietuva, Portugalija, Slovakija bei Jungtinė Karalystė savo bendrose pastabose pastebėjo, kad Teismo praktika Konvencijos 3 straipsnio požiūriu sukelia nemažai problemų valstybėms kovojant su terorizmu, todėl prašė pakeisti ir patikslinti *Chahal prieš Jungtinę Karalystę* (Nr. 22414/93, 1996-11-15) byloje suformuotą Teismo požiūrį. Trečiųjų šalių nuomone, vertinant valstybės veiksmų atitiktį Konvencijai tokio pobūdžio bylose turi būti nustatoma tinkama pusiausvyra tarp valstybės pareigos užtikrinti pareiškėjo teises pagal Konvencijos 3 straipsnį ir visuomenės, kuriai grėsmę kelia terorizmas, pagrindinių teisių.

Byla *Ramzy prieš Nyderlandus* buvo išbraukta iš Teismo bylų sąrašo, kadangi pareiškėjas slapstėsi ir nepalaikė ryšio su savo advokatu, todėl Teismas nusprendė, jog pareiškėjas prarado interesą palaikyti savo pareiškimą.

Byloje *A. prieš Nyderlandus* buvo priimtas sprendimas dėl esmės, nustatant Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą. Teismas priminė kankinimo uždraudimo absoliutų pobūdį ir pažymėjo, kad jokios išimtys nėra galimos. Taigi, Teismas nusprendė nenukrypti nuo savo praktikos tokiose bylose, net ir esant terorizmo grėsmei.

3) Byla *ABC prieš Airiją*

2010 m. gruodžio 16 d. Teismo 17 teisėjų Didžioji kolegija paskelbė sprendimą šioje byloje, kuriame vienbalsiai nusprendė, kad Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) Lietuvos Respublikos pilietės pareiškėjos C. atžvilgiu buvo pažeistas dėl to, kad Airijoje nenustatyta procedūra, įgyvendinanti Airijos teisėje įtvirtintą abortų draudimo išimtį, pagal kurią moteriai leidžiama teisėtai atlikti abortą Airijoje tik dėl nėštumo keliamos realios grėsmės jos gyvybei.

Primintina, kad pagal Konvencijos 36 straipsnio 1 dalį 2008 m. šioje byloje buvo pateiktos Vyriausybės rašytines pastabas. Rengiant pastabas buvo siekiama apibendrinti ligšiolinę Teismo praktiką su abortais susijusiose bylose, siūlant, kad Teismas aiškiau pasisakytų dėl abortų draudimo santykio su Konvencijoje įtvirtintomis žmogaus teisėmis ir laisvėmis. Rašytines pastabas trečiosios šalies teisėmis byloje pateikė ir nemažas skaičius įvairių nevyriausybinių organizacijų. Bylą *A.B.C. prieš Airiją* (pareiškimo Nr. 34932/04) nagrinėjusi Teismo 7 teisėjų kolegija 2009 m. liepos 7 d. nutarė savo jurisdikciją perleisti Teismo Didžiajai kolegijai.

Teismas pareiškėjų skundus iš esmės nagrinėjo tik pagal Konvencijos 8 straipsnį (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), skundus dėl kitų tariamų Konvencijos pažeidimų Teismas

pripažino nepriimtinais. Didžioji kolegija savo sprendime pripažino, kad Konvencijos 8 straipsnyje įtvirtinta „privataus gyvenimo“ sąvoka apima ir asmens apsisprendimą turėti ar neturėti vaikų. Teismo manymu, ginčijamu draudimu nebuvo pažeista teisinga pusiausvyra tarp pirmosios ir antrosios pareiškėjų teisės į jų privataus gyvenimo gerbimą ir dar negimusio kūdikio teisių. Didžioji kolegija atsižvelgė į tai, kad nors didžioji dauguma valstybių Europos Tarybos narių leidžia abortus gerokai platesniais pagrindais nei Airija, tarp jų nėra bendro sutarimo dėl gyvybės pradžios mokslo ir teisės požiūriu.

Trečiosios pareiškėjos C. skundą, kad Airijos valstybė nepriėmė Airijos Konstitucijos 40.3. straipsnį (pagal kurį garantuojama dar negimusio kūdikio teisė į gyvybę, atsižvelgiant į lygiavertę motinos teisę į gyvybę) įgyvendinančių teisės aktų, Didžioji kolegija nusprendė nagrinėti pagal 8 straipsnio pozityviųjų pareigų aspektą. Teismas padarė išvadą, kad Airijos valdžios institucijos, nenustačiusios teisės į teisėtą abortą įgyvendinimo mechanizmo, pažeidė pareiškėjos teisę į privataus gyvenimo gerbimą, įtvirtintą Konvencijos 8 straipsnyje.

4) Byla *Lautsi prieš Italiją*

Teismas nagrinėdamas *Lautsi prieš Italiją*, kitaip dar vadinamą Nukryžiuotojo, bylą dar 2009 m. lapkričio 3 d. nusprendė, jog privalomas nukryžiuotojo demonstravimas valstybinių mokyklų klasėse pažeidė tėvų teisę mokyti vaikus pagal savo įsitikinimus, taip pat mokinių teisę į religijos laisvę, apimančią ir teisę neišpažinti religijos. Dėl šio sprendimo persvarstymo Italija kreipėsi į Teismo Didžiąją kolegiją, kuri šioje byloje priims galutinį sprendimą.

Atsižvelgiant į tai, kad priimtas sprendimas gali suformuoti praktiką, kuomet teismas gali riboti valstybės nuožiūros laisvę tais klausimais, kuriais ji turėtų turėti laisvą valią, teisingumo ir užsienio reikalų ministrų iniciatyva bei Seimo pritarimu buvo nuspręsta prašyti leisti Lietuvai įstoti į šią bylą. Teismo pirmininkui leidus (remiantis Konvencijos 36 straipsniu) Lietuvai dalyvauti trečiosios šalies teisėmis, Vyriausybė šioje byloje 2010 m. pateikė rašytines pastabas. Rašytines pastabas byloje dalyvaudamos trečiosios šalies teisėmis taip pat pateikė: Armėnijos, Bulgarijos, Graikijos, Kipro, Maltos, Monako, Rumunijos, Rusijos Federacijos ir San Marino vyriausybės, Europos Parlamento narių grupė bei nemažas skaičius nevyriausybinių organizacijų.

Lietuva, dalyvaudama šioje byloje, siekė atkreipti dėmesį į būtinumą įvertinti valstybėms suteikta nuožiūros laisvę, pasirenkant priemones ir būdus Konvencijoje įtvirtintų teisių ir laivių veiksmingam įgyvendinimui užtikrinti, o šios bylos kontekste – nuožiūros laisvę užtikrinant sekuliarumą valstybės ir bažnyčios santykiuose, o taip pat ir teisę į mokslą. Kadangi byla nagrinėjusi kolegija pabrėžė valstybės pareigą užtikrinti religinį neutralumą viešose ugdymo įstaigose, tačiau nevertino valstybei suteiktos nuožiūros laisvės, Lietuva siekė pateikti savo argumentaciją, kodėl tokiais jautriais klausimais itin svarbu vertinti pusiausvyrą tarp asmens bei visuomenės interesų ir kartu tinkamai atsižvelgti į valstybės kultūrą, jos tradicijas ir vertybes. Byloje viešas posėdis įvyko 2010 m. birželio 30 d., laukiama Teismo Didžiosios kolegijos sprendimo.

6. Taikūs susitarimai

Pažymėtina, kad Teismas ragina valstybes siekti taikiai susitarti su pareiškėjais bylose ir pozityviai vertina taikių susitarimų sudarymą. Todėl Vyriausybės atstovė taip pat laikosi pozicijos, kad taikių susitarimų skaičius bylose prieš Lietuvą ateityje turėtų didėti. Be to, ir pats Teismas, remdamasis Konvencijos 38 straipsniu, perduodamas bylą Vyriausybei neretai iš karto prideda ir taikaus susitarimo deklaracijos projektą, ragindamas bylos šalis siekti taikaus susitarimo. Be to, pozityviai vertintinas ir bylų užbaigimas išbraukiant jas iš sąrašo, Teismui pritarus atitinkamų vienašalių deklaracijų sąlygoms (Teismo išplėtotą praktiką, kai valstybė Konvencijos dalyvė

vienašališkai įsipareigoja sumokėti pareiškėjui tam tikrą sumą dėl tariamo Konvencijos pažeidimo, žr. Ataskaitos 15 p. pirmiau).

Vyriausybei preliminariai pritarus taikaus susitarimo sąlygoms byloje *Aurimaa prieš Lietuvą*, Teismas 2010 m. birželio 8 d. priėmė nutarimą, kuriuo, atsižvelgdamas į tarp šalių sudarytą taikų susitarimą, minėtą bylą išbraukė iš bylų sąrašo (plačiau žr. Priedą Nr. 1 – *Teismo 2010 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, apžvalga*, 28 p).

Nuo Konvencijos įsigaliojimo Lietuvoje 8 pareiškimai yra išbraukti iš bylų sąrašo, jų nagrinėjimą užbaigus taikiu susitarimu.

IV. VEIKLA SIEKIANČI STIPRINTI EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS PAŽEIDIMŲ PREVENCIJĄ IR ĮGYVENDINTI KONVENCIJOS NUOSTATAS LIETUVOJE

Siekiant stiprinti Konvencijos pažeidimų prevenciją Lietuvoje, Vyriausybės atstovė ir toliau siekia aktyviai dalyvauti Lietuvos teisėkūros procese, ne tik vykdant jau priimtus Teismo sprendimus bylose prieš Lietuvą, kuriuose buvo konstatuotos įvairios Konvencijos taikymo Lietuvoje problemos, bet ir, kas ypač svarbu, teisėkūros procesuose, skirtuose Konvencijos pažeidimų prevencijai.

Vyriausybės atstovė, atsižvelgdama į 2010 vasario 24 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto priimtą rekomendaciją CM Rec (2010)3 dėl veiksmingų priemonių užkertant kelią pernelyg ilgai proceso trukmei⁸ bei pasikartojančius pažeidimus bylose prieš Lietuvą dėl per ilgos proceso trukmės, inicijavo 2010 m. gegužės mėn. 21 d. Teisingumo ministerijoje įvykusį pasitarimą, kuriame dalyvavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjai, Teisėjų tarybos pirmininkė bei Teisingumo ministerijos atstovai. Šiame pasitarime buvo susitarta dėl būtinumo papildyti Civilinio kodekso 6.272 straipsnį nauja dalimi, *expressis verbis* numatant valstybės atsakomybę už pernelyg ilgą bylų nagrinėjimo trukmę ir dėl to atsiradusios žalos atlyginimo sąlygas, taikytiną visiems procesams. Tačiau pasitarimo dalyviai nepriėjo vieningos išvados dėl prevencinės bylų nagrinėjimo spartinimo priemonės įtvirtinimo poreikio ir galimo jos turinio. Šiuo metu Teisingumo ministerija jau yra parengusi ir išsiuntusi institucijoms derinti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.272 straipsnio papildymo ir Kodekso papildymo 6.273¹ straipsniu įstatymo projektą, kuriuo siekiama *tiesiogiai įtvirtinti asmens teisę į nuostolių dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo ar bylos teismo nagrinėjimo trukmės atlyginimą*. Vis dėlto svarstyta, ar pakaks vien kompensacinio pobūdžio priemonės įtvirtinimo Civiliniame kodekse, jei būtų priimtos pirmiau minėtos CK pataisos ir ar nereikėtų tikslinti esamo teisinio reguliavimo atitinkamuose procesiniuose įstatymuose nustatant prevencines civilinio, baudžiamojo ir administracinio proceso paspartinimo priemones. Nesiėmus jokių priemonių yra tikimybė, kad Teismas pernelyg ilgą bylų nagrinėjimo trukmę gali pripažinti sistemine Lietuvos problema.

Toliau buvo vykdoma prevencinė veikla, susijusi su psichiškai nesveikų asmenų teisių užtikrinimo problemomis Lietuvoje (primintina, kad šios problemos jau buvo keltos Vyriausybės atstovės 2008 m. veiklos ataskaitoje bylos *D.D. prieš Lietuvą* kontekste, o 2009 m. ataskaitoje pakartotinai atkreipus dėmesį į psichikos ligonių ir neveiksnių asmenų problemas bylų *prieš Lietuvą*

⁸ Šioje rekomendacijoje valstybės raginamos numatyti priemonės spartinti procesus, atlyginti dėl pernelyg ilgų procesų patirtą žalą, taip pat, jei reikia, derinti abu šiuos būdus. Valstybės, Europos Tarybos narės pačios pasirenka, kokias priemones numatyti nacionalinėje teisėje, todėl jos gali numatyti tik vieną priemonę, pavyzdžiui, kompensacinę, arba abi priemones, ir prevencinio, ir kompensacinio pobūdžio. Pastebėtina, kad kartu su šia rekomendacija buvo priimtas geros praktikos vadovas, kuriame pateikiami įvairių valstybių geros praktikos pavyzdžiai, kaip gairės ET valstybėms narėms siekiant tinkamai įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus pagal Europos žmogaus teisių konvenciją.

kontekste, Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. protokolinio nutarimo Nr. 10 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme 2009 metų veiklos ataskaitos“ 2.2 punktu Teisingumo ir Socialinės apsaugos ministerijoms buvo pavesta prireikus parengti ir pateikti Vyriausybei atitinkamų teisės aktų projektus).

2010 m. rugsėjo mėn., atsižvelgdama į problemas, susijusias su bylomis, kuriose sprendžiamas asmens priverstinio hospitalizavimo klausimas, Vyriausybės atstovė per Lietuvos nacionalinę teismų administraciją išsiuntė raštą Lietuvos teismams, kuriame buvo pateikta apibendrinta aktuali Teismo praktika bei prašoma atkreipti dėmesį į išdėstytas problemas, siekiant užkirsti kelią galimiems Konvencijos pažeidimams. Pabrėžta, kad tai, ar konkrečiam asmeniui buvo užtikrinta jo teisė į teismą, Teismo yra vertinama ir pagal šios teisės įgyvendinimo veiksmingumą. Atsižvelgiant į tai pastebėta, kad, psichiškai nesveikų asmenų laisvės atėmimo pagrįstumą vertinant teismine tvarka, jiems turi būti užtikrinamos ypatingos procesinės garantijos, kad šių asmenų, kurie nėra pajėgūs patys save atstovauti, interesai būtų tinkamai ginami. Atitinkamo turinio raštą Teisingumo ministerija išsiuntė valstybės garantuojamą teisinę pagalbą teikiančioms tarnyboms.

Atsižvelgiant į Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. protokolinio nutarimo Nr. 10 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme 2009 metų veiklos ataskaitos“ 2.2 punktą, turi būti siekiama kuo greičiau parengti ir pateikti Vyriausybei atitinkamų teisės aktų projektus.

Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiuo metu Seime jau yra registruoti ir svarstomi atitinkamų įstatymų projektai, kuriais siekiama teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių fizinių asmenų civilinio veiksnio apribojimą, fizinių asmenų pripažinimą neveiksniais arba ribotai veiksniais, tobulinimo: Civilinio kodekso 1.84, 2.10, 2.11, 2.26, 3.269, 6.268 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (Nr. XIP-958), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 464, 465, 466, 467, 469, 470, 471, 472, 474 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas (Nr. XIP-959) ir Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 18 straipsnio pakeitimo įstatymo (Nr. XIP-960).

2010 metais įvairių valstybės institucijų prašymu formaliai ir neformaliai ne kartą buvo teikiama nuomonė ir konsultacijos dėl rengiamų teisės aktų projektų atitikties Konvencijai bei teisės taikymo procese iškilusių klausimų Konvencijos požiūriu. Pavyzdžiui, dėl Apsaugos nuo smurto privačioje erdvėje įstatymo projekte numatytos vienos iš prevencinės apsaugos priemonių - smurtavusio asmens iškeldinimo iš gyvenamojo būsto; dėl Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimo ir papildymo projekto – antrinės teisinės pagalbos teikimo administracinių teisės pažeidimų bylų kontekste; dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 21 ir 214 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto, kuriuo siekiama atsisakyti reikalavimo gauti pažeidėjo sutikimą norint baudą pakeisti viešaisiais darbais; dėl Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projekte numatyto užsieniečių sulaikymo pagrindo, kai tam tikro asmens buvimas Lietuvoje „gali kelti grėsmę valstybės saugumui, viešajai tvarkai arba žmonių sveikatai“; dėl Įstatymo projekto, kuriuo siūloma papildyti ATPK 214³⁰ straipsniu ir jame įtvirtinti atsakomybę už homoseksualių santykių viešą propagavimą; kt. Manytina, kad įstatymų projektų atitikties su Konvencija derinimas turėtų būti nuolatinis ir veiksmingas procesas, kuris yra glaudžiai susijęs ir su Teismo sprendimų vykdymu, o ypač su Konvencijos pažeidimų prevencija, šiuo požiūriu yra reikšmingas Teisingumo ministerijos 2010 m. Seimui pateiktas Teisėkūros pagrindų įstatymo projektas, kurio 11 straipsnio 4 dalyje yra numatyta, kad išvadas dėl rengiamų teisės aktų projektų atitikties *inter alia* Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimams teikia Vyriausybės įgaliotos institucijos⁹.

⁹ Pastebėtina, kad Seimo valdybos 2011 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. SV-S-1023 buvo sudaryta darbo grupė Teisėkūros pagrindų įstatymo projektui Nr. XIP-2111(2) tobulinti, kuriai pavesta patobulintą projektą iki 2011 m. gegužės 20 d. pateikti Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui.

Kaip ir anksčiau, 2010 m. ypatingas dėmesys buvo skiriamas konstruktyvaus bendradarbiavimo su Lietuvos teismais stiprinimui, siekiant užtikrinti kuo veiksmingesnį Konvencijos nuostatų įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu. Informuodama teismus apie naujus Teismo sprendimus bylose prieš Lietuvą, Vyriausybės atstovė kas kartą siekė ne tik atkreipti teismų dėmesį į nustatytus pažeidimus ir jų priežastis, bet ir į tai, kad didžiają dalimi nuo teismų požiūrio ir aktyvumo priklauso Konvencijos taikymo nacionaliniu lygmeniu sėkmė. Juolab, kad pastaraisiais metais daugiau problemų kyla dėl netinkamos vidaus teismų praktikos, ir kur kas rečiau dėl Konvencijos požiūriu ydingo teisinio reguliavimo. Be to pastebėtina, kad net ir identifikavus tokį Konvencijos nuostatų neatitinkantį vidaus teisinį reguliavimą, tam tikrais atvejais jį įmanoma pakoreguoti suformavus tinkamą teismų praktiką.

Paminėtina, kad ir 2010 m. vyko susitikimai su aukščiausių Lietuvos teisminių institucijų teisėjais – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo, kuriuose buvo aptartos Teismo sprendimuose ir perduotose bylose prieš Lietuvą iškeltos naujos ir pasikartojančios Lietuvos teisinio reguliavimo bei teisės taikymo problemos Konvencijos požiūriu, Konvencijos taikymo nacionaliniuose teismuose problemos ir ateities perspektyvos, nustatytų pažeidimų priežastys ir galimybės užkirsti jiems kelią ateityje, taip pat kai kurių teisės aktų tobulinimo būtinumas bei kiti klausimai.

Nuo 2010 m. Vyriausybės atstovė periodiškai informuoja Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetą apie naujas ar pasikartojančias Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemas, Teismo priimtus sprendimus bylose prieš Lietuvos Respubliką, jų vykdymo problematiką ir kitus susijusius klausimus. 2010 m. šiems klausimams aptarti buvo surengti 2 Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto išplėstiniai posėdžiai (2010 m. balandžio 30 d. ir 2010 m. spalio 15 d.). Šių posėdžio metu buvo pristatytos ir analizuojamos Konvencijos pažeidimų prevencijos problemos, naujausi Teismo priimti sprendimai bylose prieš Lietuvą ir naujai perduotų bylų problematika, Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusios problemos.

Siekiant atkreipti dėmesį į byloje *Vasiliauskas prieš Lietuvą* iškeltą klausimą dėl Konvencijos 7 straipsnio (nėra bausmės be įstatymo) garantijų užtikrinimo (pareiškėjas buvo nuteistas už dalyvavimą 1953 m. įvykdant politinės grupės – partizanų – genocidą, nors nėra visai aišku, ar genocido samprata tarptautinėje paprotinėje ir sutartinėje teisėje apėmė ir politinių grupių genocidą), buvo surengtas susitikimas su Teisingumo ministerijos, Generalinės prokuratūros, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atstovais ir tarptautinės teisės srities mokslininkais. Generalinei prokuratūrai taip pat buvo pateikta apibendrinta esama Teismo praktika panašaus pobūdžio bylose, kuriose yra vertinamas platesnės genocido sampratos teisėtumas, bei kaimyninių Baltijos valstybių praktika šiuo klausimu, ir pasiūlyta įvertinti galimybę Sovietų valdžios represijas, įvykdytas prieš partizanus, kvalifikuoti kaip nusikaltimus žmoniškumui.

Kaip ir ankstesniais metais, per Nacionalinę teismų administraciją pateikta informacija visiems Lietuvos teismams, taip pat kitoms su Teisme išnagrinėtomis bylomis susijusioms valstybės ir savivaldybių institucijoms apie visus Teismo 2010 metais priimtus sprendimus bei nutarimus dėl priimtumo bylose prieš Lietuvą, kartu su jų vertimais į lietuvių kalbą bei aiškinamaisiais raštais. Informacija apie Teismo priimtus sprendimus ir nutarimus bylose prieš Lietuvą bei apie naujai perduotas Teismo bylas, taip pat Teismo 2010 m. priimti sprendimai ir nutarimai buvo paskelbti Teisingumo ministerijos tinklapio skyriuje „Atstovavimas EŽTT“.

Parengtas leidybai Teismo sprendimų ir nutarimų bylose prieš Lietuvos Respubliką, priimtų nuo 2008 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d., rinkinys lietuvių kalba. Toliau dirbama siekiant užtikrinti Teismo praktikos bylose prieš Lietuvą rinkinių leidimo tęstinumą.

Pastebėtina, kad Vyriausybės atstovė 2010 metais ir toliau aktyviai bendradarbiavo su kolegomis iš užsienio valstybių, kuriuos domino Lietuvos teisinis reguliavimas ir teismų praktika lyginamosios teisės požiūriu ir keitėsi įvairia teisinio reglamentavimo patirtimi, reikalinga rengti valstybių pozicijoms Europos Žmogaus Teisių Teisme.

2010 m. birželio 1 d. įsigaliojus Konvencijos Protokolui Nr. 14, taip pat įsigaliojo nauja Teismo Reglamento redakcija, patvirtinti nauji Europos Tarybos Ministrų Komiteto Teismo sprendimų ir nutarimų vykdymo priežiūros darbo metodai. Dėl esminių procesinių normų, reglamentuojančių Teismo procesą ir Teismo sprendimų vykdymą, pokyčių tam tikru aspektu Vyriausybės atstovės darbo apimtis padidėjo jau 2010 m.

Atsižvelgiant į pirmiau minėtu Konvencijos papildomu protokolu Nr. 14 padarytus Konvencijos teksto pakeitimus, Vyriausybės atstovės iniciatyva buvo atliktas Konvencijos teksto konsolidavimas, atlikta šios konsoliduotos tarptautinės sutarties teksto ekspertizė bei patvirtintas jo autentiškumas. Siekiama, kiek įmanoma greičiau paskelbti konsoliduotą Konvencijos tekstą, kad jis būtų lietuvių kalba prieinamas visoms Lietuvos institucijoms, ypač teismams, ir kitiems suinteresuotiems asmenims, tuo pačiu siekiama patikslinti Konvencijos teksto vertimą. Taip, be kita ko, siekiama užtikrinti veiksmingą 2002 m. gruodžio 18 d. Ministrų komiteto Rekomendacijos Nr. REC (2002) 13 valstybėms narėms dėl Europos Žmogaus teisių konvencijos teksto ir Europos žmogaus teisių teismo praktikos skelbimo ir platinimo valstybėse narėse įgyvendinimą Lietuvoje.

2010 m., atsižvelgiant į Konvencijos 14 Protokolo įsigaliojimą ir į tai, kad Lietuvos Respublikos teisės aktai nereguliuoja *inter alia* Europos Žmogaus Teisių Teismo teisėjų, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, kandidatūrų siūlymo tvarkos, Teisingumo ministerija parengė Vyriausybės įstatymo 52 straipsnio pakeitimo ir papildymo 53 straipsniu įstatymo projektą ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto „Dėl Seimo statuto 180²³ straipsnio pakeitimo bei papildymo trisdešimt antruoju¹ skirsniu“ projektą. Teikiamo projekto 53 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „Vyriausybė, įgyvendindama Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, pakeistos 14 protokolu, 26 straipsnį, nustato tvarką, pagal kurią atrenkamos kandidatūros į Europos Žmogaus Teisių Teismo *ad hoc* teisėjų sąrašą“. Taip pat buvo parengta *ad hoc* teisėjų skyrimo tvarka, kurią po to, kai Seimas priims minėto įstatymo pakeitimus, turėtų tvirtinti Vyriausybė. Minėtais įstatymų pakeitimais, be kita ko, bus sureguliuota ir kandidatų į Europos Žmogaus Teisių Teismo teisėjus, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, atrankos tvarka.

Vyriausybės atstovė, dalyvaudama Europos Tarybos Žmogaus teisių koordinavimo (CDDH) ir Žmogaus teisių procedūrų tobulinimo (DH-PR) komitetuose, siekė, kad šių komitetų priimti ar aprobuoti dokumentai atitiktų jų įgyvendinimo Lietuvoje galimybes, teikė informaciją apie žmogaus teisių Lietuvoje teisinio reguliavimo ir įgyvendinimo praktikos pokyčius. Bendradarbiauta su Lietuvos Respublikos nuolatine atstovybe prie Europos Tarybos bei Užsienio reikalų ministerija teikiant ekspertines pastabas bei pasiūlymus svarstant įvairius žmogaus teisių klausimus Europos Tarybos institucijose.

2010 m. vasario 18-19 d. Interlakene (Šveicarija) įvykusioje aukšto lygio konferencijoje dėl Teismo ateities buvo priimta deklaracija dėl Teismo ateities bei veiksmų planas. Veiksmų plane aptarta būtinybė sukurti papildomą mechanizmą pareiškimų priimtinumui nagrinėti, taip pat dėmesys skirtas geresniam Konvencijos įgyvendinimui *nacionaliniame lygmenyje*. Be to, akcentuojama būtinybė išlaikyti ir sustiprinti *subsidiarumo* – vieno iš kertinių Konvencijos mechanizmo principų bei tobulinti Teismo sprendimų vykdymo priežiūrą (daugiau apie subsidiarumo principo įgyvendinimą žr. Ataskaitos II dalį „*Veikla vykdant Teismo priimtus sprendimus*“, pirmiau). Tai atitinka ilgalaikį Vyriausybės atstovės veiklos prioritetą - kuo didesni dėmesį skirti Konvencijos pažeidimų prevencijai Lietuvoje. Reaguodama į Teismo išplatintas juriskonsulto ataskaitas dėl tolesnių priemonių po Interlakeno konferencijos (subsidiarumo principo,

Teismo praktikos aiškumo ir nuoseklumo), Vyriausybės atstovė parengė raštą Teismui, kuriame, remdamasi bylomis prieš Lietuvą, atkreipė Teismo dėmesį į subsidiarumo principo svarbą bei į būtinumą užtikrinti Teismo praktikos aiškumą ir nuoseklumą šiuo požiūriu. Manytina, kad ir Europos Tarybos politiniame lygmenyje turi būti nuolat keliamas klausimas dėl tinkamo subsidiarumo principo įgyvendinimo Teismo praktikoje užtikrinimo.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovė
Europos Žmogaus Teisių Teisme

Elvyra Baltutytė

**TEISMO 2010 M. PRIIMTŲ SPRENDIMŲ DĖL BYLŲ ESMĖS IR NUTARIMŲ,
KURIAIS BUVO UŽBAIGTAS TEISMINIS PROCESAS BYLOSE PRIEŠ LIETUVĄ,
APŽVALGA**

I. Sprendimas, kuriame nenustatyta nė vieno Konvencijos pažeidimo:

Gineitienė prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 20739/05), 2010 m. liepos 27 d. sprendimas, kuriuo nustatyta, kad Konvencijos 8 straipsnis (teisė į šeimos gyvenimo gerbimą) kartu su Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas) nebuvo pažeisti nustatant pareiškėjos vaikų gyvenamąją vietą su tėvu. Šioje byloje Teismas iš karto sprendė dėl pareiškimo priimtumo ir esmės.

Bylos esmė:

Pareiškėja Teismui 2005 m. pateiktame pareiškime skundėsi dėl Konvencijos 8 straipsnio (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeidimo dėl to, kad jos dukters A. G. gyvenamoji vieta buvo nustatyta su tėvu, taip pat dėl tariamo Konvencijos 14 straipsnio (diskriminacijos uždraudimas) ir 9 straipsnio (minties sąžinės ir religijos laisvė) pažeidimo dėl to, kad nustatant abiejų dukterų (I. G. ir A. G.) gyvenamąją vietą su tėvu pareiškėja buvo tariamai diskriminuojama dėl jos religinių įsitikinimų (konkrečiai dėl jos priklausymo religinei bendruomenei Ošo meditacijos centrui „Ojas“).

Vyriausybė teigė, kad Lietuvos teismai, nustatydami abiejų pareiškėjos dukterų nuolatinę gyvenamąją vietą su tėvu, vadovavosi išimtinai vaikų interesais ir norais, o ne pareiškėjos religiniais įsitikinimais.

Teismas, pripažinęs pareiškimą priimtiniu ir išnagrinėjęs jį iš esmės, nustatė, kad Lietuvos teismų sprendimai dėl abiejų vaikų nuolatinės gyvenamosios vietos nustatymo su tėvu apribojo pareiškėjos teisę į šeimos gyvenimo gerbimą, numatytą Konvencijos 8 straipsnyje. Tai konstatavęs, toliau Teismas nagrinėjo, ar iš tikrųjų su pareiškėja ir jos buvusiu sutuoktiniu buvo pasielgta skirtingai, nepaisant to, kad jų abiejų situacijos buvo vienodos ar iš esmės panašios. Teismui šioje byloje buvo svarbu nustatyti, ar priežastys, pateisinančios pareiškėjos teisės į šeimos gyvenimo gerbimą apribojimą, buvo tinkamos ir pakankamos 8 straipsnio požiūriu.

Tai vertindamas, Teismas pabrėžė, kad Lietuvos teismai nagrinėdami bylą dėl pareiškėjos dukterų nuolatinės gyvenamosios vietos nustatymo, atliko išsamią geriausių vaiko interesų analizę, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsižvelgė į vaikų nuomonę, kurie visose proceso stadijose pareiškė tvirtą norą gyventi su tėvu. Teismas taip pat pažymėjo, kad vaiko teisių apsaugos specialistai pareiškėjos gyvenimo aplinkos sąlygas įvertino kaip „nesaugias“. Be to, buvo siekiama neišskirti seserų, o jas siejo glaudus emocinis ryšys. Taigi Teismas padarė išvadą, kad Lietuvos teismų argumentacija buvo tinkama ir pakankama.

Teismas taip pat nagrinėjo, ar Lietuvos teismai nediskriminavo pareiškėjos dėl jos religinių įsitikinimų ir, detalčiai išanalizavęs Lietuvos teismų sprendimus, konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai didžiausią reikšmę suteikė geriausiems vaiko interesams, o ne pareiškėjos religiniams įsitikinimams. Teismas padarė išvadą, kad šioje byloje taikomos priemonės buvo pagrįstai proporcingos siekiamam teisėtam tikslui.

Atsižvelgdamas į tai, Teismas konstatavo, kad skirtingas elgesys su tėvais buvo objektyviai ir pagrįstai pateisinamas, todėl Konvencijos 8 straipsnis kartu su 14 straipsniu nebuvo pažeistas. Teismas nusprendė, kad nebūtina atskirai nagrinėti pareiškėjos skundo dėl tariamo Konvencijos 9 straipsnio (minties sąžinės ir religijos laisvė) pažeidimo.

II. Nutarimai dėl pareiškimų nepriimtino dėl jų aiškaus nepagrįstumo:

1. Šedbarienė prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 27925/08) 2010 m. vasario 23 d. nutarimas, kuriuo Teismas, vadovaudamasis Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalimis pareiškimą atmetė kaip aiškiai nepagrįstą.

Bylos esmė:

Šioje byloje pareiškėja teigė, kad Lietuvos institucijos netinkamai ištyrė jos sūnaus mirties priežastį, todėl buvo pažeista jos teisė į tai, kad būtų nustatytas atsakingas asmuo ir būtų užtikrinta, jog kalti asmenys bus tinkamai nubausti. Be to, ji teigė, kad vidaus teismai buvo šališki, kadangi atmetė jos prašymą skirti dar vieną ekspertizę.

Pareiškėjos dvidešimtmetis sūnus M. Š. buvo rastas negyvas su smurto žymėmis ant kūno. Todėl byloje buvo būtina nustatyti, ar prieš M. Š. panaudotas fizinis smurtas nebuvo tiesiogiai susijęs su jo mirtimi. Pareiškėjos sūnaus mirties priežastys šioje byloje teismo medicinos ekspertų ir specialistų buvo keletą kartų nuodugnai tirtos, tačiau nuomonės išsiskyrė. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad pareiškėjos sūnaus mirties priežastimi buvo apsinuodijimas alkoholiu. Pareiškėja nuosprendį apskundė apeliacine, vėliau – kasacine tvarka, prašydama skirti dar vieną ekspertizę, kad būtų nustatyta jos sūnaus mirties priežastis. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas grąžino bylą nagrinėti Klaipėdos apygardos teismui apeliacine tvarka. Išnagrinėjęs visas bylos aplinkybes ir ištyręs įrodymus, teismas nusprendė, kad pareiškėjos sūnaus mirties priežastimi buvo apsinuodijimas alkoholiu. Lietuvos Aukščiausiajam Teismui paduotas pareiškėjos kasacinis skundas buvo atmestas.

Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad šioje byloje, nors valstybė nebuvo tiesiogiai atsakinga už M. Š. mirtį (to ir neginčijo pareiškėja), tai nereiškė, kad Konvencijos 2 straipsnis nėra taikytinas. Teismas pakartojo, kad pagal Konvencijos 2 straipsnio 1 dalį valstybės yra įpareigos imtis tinkamų priemonių gyvybei apsaugoti. Šioje byloje Teismas laikėsi nuomonės, kad kilo procesinė pareiga nustatyti pareiškėjos sūnaus mirties aplinkybes, todėl nagrinėjo, ar tyrimas buvo tinkamas, ar buvo užtikrintas pareiškėjos dalyvavimas jame, ar buvo pradėtas greitai ir ar atliktas pakankamai operatyviai.

Teismas pažymėjo, kad ikiteisminis tyrimas dėl nužudymo buvo pradėtas tą pačią dieną, kai paaiškėjo, jog M. Š. mirė. Jis truko keturis mėnesius, o teisminis nagrinėjimas – dvejus su puse metų. Taigi Teismas buvo įtikintas, kad byla buvo išnagrinėta pakankamai operatyviai.

Teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad Aukščiausiajam Teismui grąžinus bylą nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, pastarasis ištyrė iki tol netirtą ketvirtąją specialisto išvadą, be to, ekspertai ir specialistas buvo iškviesti ir apklausti teismo posėdyje, taigi, juos apklausti turėjo galimybę ir pareiškėja bei jos atstovas. Teismas nusprendė, kad Lietuvos teismai, tirdami bylos faktus ir nustatydami tiesą, neapsiribojo „pasyvia“ stebėtojo pozicija. Teismas pripažino, jog pareiškėja turėjo teisę ginčyti savo sūnaus mirties priežastį ir pakartojo, kad vertindamas faktus, kuriais remdamasis nacionalinis teismas priėjo vieną ar kitą išvadą, Teismas elgtusi kaip ketvirtosios instancijos teismas, o tai būtų nesuderinama su jo įgaliojimų ribomis. Taigi šiuo atveju Teismas sprendė tik, ar apeliacinės instancijos teismas tinkamai motyvavo savo atsisakymą tenkinti pareiškėjos prašymą. Atsižvelgęs į visas aplinkybes Teismas nusprendė, kad pareiškėjos sūnaus mirties aplinkybių tyrimas buvo pakankamai išsamus, kad būtų laikomas „tinkamu“ pagal Konvencijos 2 straipsnį.

Dėl pareiškėjos skundo, kad kaltais pripažinti asmenys nebuvo tinkamai nubausti, Teismas pakartojo, jog pagal 2 straipsnį pareiškėjams neužtikrinama teisė į tai, kad prieš trečiuosius asmenis būtų pradėtas baudžiamasis procesas, ar kad jie būtų nuteisti dėl baudžiamojo nusižengimo.

Taigi Teismas padarė išvadą, kad šis pareiškimas neatskleidė, jog valstybė nesilaikė savo pozityviųjų pareigų pagal Konvencijos 2 straipsnį, įskaitant procesinius reikalavimus, todėl jis buvo atmestas kaip aiškiai nepagrįstas.

2. Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija & Tapinas ir partneriai prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 27930/05) 2010 m. liepos 6 d. nutarimas, kuriuo pareiškimas paskelbtas nepriimtinu pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Bylos esmė:

2003 m. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos (toliau – LRT) interneto tinklalapyje buvo paskelbtas televizijos laidos „Pinigų karta“ anonsas, kuriame teigiama, kad „įtakingas valdininkas ir žinomas žmogus atvirai prašo kyšio, kad padėtų išsisukti nuo nemalonumų lošimo organizatoriams. Nepaisant suinteresuoto asmens prašymo netransliuoti šio siužeto, kol nėra išsamaus su šia informacija susijusio tyrimo, siužetas buvo parodytas. Lietuvos teismų sprendimais LRT buvo įpareigota paneigti LTV laidoje „Pinigų karta“, jos anonse ir LRT tinklalapyje paskelbtas tikrovės neatitinkančias ir ieškovo toje byloje garbę ir orumą žeminančias žinias, kad jis esą reikalavęs kyšio, bei atlyginti jam turtinę ir neturtinę žalą.

Pareiškėjai dar 2005 m. Teismui paduotame skunde pagal Konvencijos 10 straipsnio 1 dalį teigė, kad Lietuvos teismai pažeidė jų teisę laisvai reikšti mintis ir įsitikinimus. Pasak pareiškėjų, Lietuvos teismų sprendimai panašūs į cenzūrą, kuria siekiama uždrausti transliacijas, kritikuojančias valstybės tarnautojus, o jie buvo verčiami įrodinėti žurnalistinės nuomonės teisingumą.

Teismas pripažino, kad Lietuvos teismų sprendimai apribojo pareiškėjų saviraiškos laisvę, numatytą Konvencijos 10 straipsnyje, todėl vertino, ar jis atitiko Konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje numatytas apribojimo teisėtumo sąlygas.

Teismas pabrėžė, kad galimybė riboti saviraiškos laisvę buvo numatyta Civilinio kodekso 2.24 straipsnyje bei Visuomenės informavimo įstatymo 45 straipsnyje, o kitų asmenų garbės ir orumo gynimas yra teisėtas šios laisvės ribojimo tikslas. Nagrinėdamas apribojimo būtinumo demokratinėje visuomenėje aspektą, Teismas vertino, ar ribojimas buvo proporcingas siekiamam teisėtam tikslui. Teismas pabrėžė visuomenės informavimo priemonių reikšmę demokratinėje visuomenėje, teikiant šiai svarbią informaciją, tačiau nurodė, kad įžeidžiantys teiginiai gali būti skelbiami tik pakankamai įsitikinus jų pagrįstumu. Teismas pakartojo, kad turi būti daromas skirtumas tarp nuomonės ir faktų pateikimo: faktų tikrumu galima įsitikinti, o nuomonės teisingumo patikrinti negalima. Atsižvelgdamas į tai, Teismas nematė priežasčių nepritari nacionalinių teismų teiginiui, kad pareiškėjai iš esmės paskelbė faktą, kurio tikrumą buvo galima patikrinti. Taip pat buvo atsižvelgta į Lietuvos teismų argumentą, kad pareiškėjai rėmėsi neteisinga ir nepatikrinta informacija, prieš tai nesiėmę jokių veiksmų, kad įsitikintų jos pagrįstumu. Be to, Teismas atkreipė dėmesį į palyginti nedidelį žalos atlyginimą, kurį priteisė Lietuvos teismai. Taigi Teismas konstatavo, kad šioje byloje Konvencijos 10 straipsnis nebuvo pažeistas.

III. Nutarimas dėl pareiškimo nepriimtimumo dėl to, kad pareiškėjas prarado „aukos“ statusą:

Giedrikas prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 51392/07) 2010 m. gruodžio 14 d. nutarimas, kuriuo Teismas, remdamasis Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalimis, pripažino pareiškimą nepriimtinu, kadangi nusprendė, kad pareiškėjas nebegali būti laikomas „auka“ pagal Konvencijos 34 straipsnį.

Bylos esmė:

Dar vienoje byloje, **Giedrikas prieš Lietuvą** (Nr. 51392/07), kurioje pareiškėjas taip pat skundėsi dėl tariamai pernelyg ilgos baudžiamojo proceso trukmės, Teismas, remdamasis Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalimis, pripažino pareiškimą nepriimtinu, kadangi jau po skundo pateikimo Teismui jam buvo priteistas žalos minėtu pagrindu atlyginimas Lietuvos teismuose. Taigi Teismas nusprendė, kad pareiškėjas nebegali būti laikomas „auka“ pagal Konvencijos 34 straipsnį. Pažymėtina, kad pareiškėjas E. Giedrikas buvo įtariamasis įkaitų grobimo byloje; ikiteisminis tyrimas jo atžvilgiu truko beveik 8 metus ir galiausiai buvo nutrauktas. Lietuvos teismuose jam buvo priteista 8 000 litų neturtinei žalai ir 2 200 litų teisinėms išlaidoms atlyginti.

Vyriausybė nuolat informuoja Teismą apie besiplėtojančią Lietuvos teismų praktiką, kuri žalos, patirtos dėl pernelyg ilgo proceso, atlyginimo byloje ypač aiškiai susiformavo 2007 m.

pradžioje. Pareiškėjas E. Giedrikas sėkmingai pasinaudojo šia vidaus teisinės gynybos priemone kreipęsis į Lietuvos teismus, kuriuose minėtu pagrindu jam buvo priteista neturtinės žalos kompensacija, todėl jo skundą Teismas atmetė.

IV. Sprendimai, kuriuose nustatytas bent vienas Konvencijos pažeidimas:

1. UAB „Impar“ prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 13102/04) 2010 m. sausio 5 d. sprendimas, kuriuo Teismas nustatė Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalies pažeidimą dėl per ilgos mokestinio ginčo nagrinėjimo trukmės. Visus kitus bendrovės pareiškėjos skundus Teismas atmetė. Šioje byloje Teismas iš karto sprendė dėl pareiškimo priimtimumo ir esmės.

Bylos esmė:

Tai buvo pirmoji byla prieš Lietuvą, kada Teismas Konvencijos 6 straipsnį taikė mokestiniam procesui (Lietuvoje įmonė ginčijo mokesčių inspekcijos paskirtą baudą). Teismas atmetė Vyriausybės argumentus, kad Konvencijos 6 straipsnis tokiam procesui neturėtų būti taikomas. Vadovaudamasis savo praktika Teismas pripažino, kad teisės normų, numatančių mokestines baudas pobūdis, tikslas nubausti bei baudos dydis leidžia konstatuoti, kad nacionaliniame procese buvo sprendžiamas baudžiamojo kaltinimo klausimas. Teismas nepripažino, jog Lietuvoje pareiškėja būtų turėjusi veiksmingą teisinės gynybos priemonę dėl pernelyg ilgos jos bylos nagrinėjimo trukmės pareiškimo Teismui pateikimo metu – 2004 m.

Procesas šioje byloje Lietuvoje truko šešerius metus ir vieną mėnesį. Nors Teismas atkreipė dėmesį į Vyriausybės pastebėjimą, kad byla tam tikrą laiką buvo sustabdyta pačios įmonės prašymu, vis dėlto atsižvelgdamas į valstybės institucijoms tenkančią atsakomybę užtikrinti bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką bei į bendrą proceso trukmę, konstatavo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą.

Pastebėtina, kad UAB „Impar“ Teismui skundėsi ne tik dėl per ilgos proceso trukmės, bet ir teismų šališkumu bei dėl kitų teisingo teismo aspektų pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, taip pat teisės į nuosavybę pažeidimu dėl baudos dydžio pagal Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį, tačiau šie skundai buvo atmesti kaip aiškiai nepagrįsti.

Pagal Konvencijos 41 straipsnį UAB „Impar“ buvo skirta 900 eurų neturtinei žalai atlyginti.

2. Šulcas prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 35624/04), 2010 m. sausio 5 d. sprendimas, kuriuo Teismas nustatė Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalies pažeidimą dėl per ilgos bylos nagrinėjimo trukmės. Šioje byloje Teismas pripažino Lietuvą pažeidusia ir Konvencijos 13 straipsnį (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę). Visus kitus pareiškėjo skundus Teismas atmetė. Šioje byloje Teismas iš karto sprendė dėl pareiškimo priimtimumo ir esmės.

Bylos esmė:

Pareiškėjas skundėsi dėl pernelyg ilgos baudžiamosios bylos, kurioje jis buvo kaltinamas dėl dokumentų suklastojimo ir turto pasisavinimo, nagrinėjimo trukmės. Į Teismo jurisdikciją patenkantis procesas Lietuvoje truko aštuonerius metus ir devynis mėnesius. Teismas nepripažino, jog Lietuvoje pareiškėjas būtų turėjęs veiksmingą teisinės gynybos priemonę dėl pernelyg ilgos jo bylos nagrinėjimo trukmės pareiškimo Teismui pateikimo metu - 2004 m. Taigi Teismas pripažino pareiškėjo skundą dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies tariamo pažeidimo priimtinu ir nagrinėjo jį iš esmės.

Teismas priminė, kad proceso trukmės pagrįstumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į bylos aplinkybes remiantis bylos sudėtingumu, pareiškėjo ir institucijų elgesio ir proceso poveikio pareiškėjui kriterijais. Išnagrinėjęs skundą iš esmės, Teismas pritarė Vyriausybės nuomonei, kad byla buvo sudėtinga. Teismas pastebėjo, kad ir pareiškėjas savo elgesiu prisidėjo prie bylos nagrinėjimo trukmės. Tačiau kai kurie delsimai byloje atsirado ir dėl vidaus institucijų klaidų ar

inertiškumo. Teismas nusprendė, kad bylos nagrinėjimo trukmė neatitiko „įmanomai trumpiausio“ bylos nagrinėjimo reikalavimo, todėl buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Pareiškėjas skundėsi ir dėl Konvencijos 13 straipsnio (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pažeidimo, nes esą Lietuvoje nebuvo veiksmingos priemonės skūstis dėl pernelyg ilgos baudžiamosios bylos nagrinėjimo trukmės. Teismas pažymėjo, kad jis jau atmetė Vyriausybės prieštaravimus ir argumentus dėl veiksmingos teisinės gynybos priemonės buvimo nagrinėdamas pareiškėjo skundo pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį priimtinumą klausimą, ir pirmą kartą byloje prieš Lietuvą pripažino pažeistą ir Konvencijos 13 straipsnį dėl veiksmingos teisinės gynybos priemonės nebuvimo pernelyg ilgos bylos nagrinėjimo trukmės požiūriu.

Teismas atmetė ir visus kitus pareiškėjo skundus: pagal Konvencijos 3 straipsnį (kankinimo uždraudimas), 5 straipsnį (teisė į laisvę ir saugumą), 6 straipsnį (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 7 straipsnį (nėra bausmės be įstatymo), 13 straipsnį (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę), 14 straipsnį (diskriminacijos uždraudimas) bei Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį, Konvencijos 7 Protokolo 2 straipsnį (teisė apskūsti baudžiamosiose bylose).

Pagal Konvencijos 41 straipsnį Teismas pareiškėjui skyrė 1700 eurų neturtinės žalos atlyginimą (pareiškėjas už visus tariamus pažeidimus neturtinei žalai atlyginti reikalavo 9 milijonų litų) ir 1000 eurų bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms atlyginti.

3. Cudak prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 15869/02), 2010 m. kovo 23 d. Didžiosios kolegijos sprendimas, kuriuo nustatytas Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalyje įtvirtinto teisės kreiptis į teismą pažeidimas dėl to, kad Lietuvos teismai, dėl valstybės imuniteto šioje byloje atsisakę jurisdikcijos nagrinėti pareiškėjos ieškinį, pareikštą dėl jos atleidimo iš darbo Lenkijos ambasadoje Vilniuje, kuris nebuvo susijęs su Lenkijos valstybės suverenių galių įgyvendinimu, peržengė jiems suteiktą vertinimo laisvę, tokiu būdu pažeisdami pačią teisės kreiptis į teismą esmę.

Bylos esmė:

Pareiškimas pateiktas Teismui dar 2001 m. gruodžio 4 d. 2006 m. kovo 2 d. Teismas priėmė priimtinumą nutarimą šioje byloje, 2009 m. sausio 27 d. pareiškimas buvo perduotas nagrinėti Didžiajai kolegijai¹⁰, 2009 m. liepos 1 d. byloje įvyko viešas posėdis.

Pareiškėja A. Cudak dirbo Lenkijos Respublikos ambasadoje Vilniuje korespondente – telefoniste. Kilusio seksualinio priekabiavimo skandalo kontekste pareiškėja buvo atleista iš darbo dėl pravaikštų. Pareiškėja pateikė ieškinį teismui pripažinti jos atleidimą neteisėtu, į darbą negražinti, bet priteisti kompensaciją. Vilniaus apygardos teismas, remdamasis valstybės imuniteto doktrina, kurią prašė taikyti Lenkijos Respublikos užsienio reikalų ministerija, bylą nutraukė, Lietuvos apeliacinis bei Aukščiausiasis teismai tokią nutartį paliko nepakeistą. Teismai rėmėsi tuo, jog byla nepateko į Lietuvos teismų jurisdikciją, nes nors pareiškėja dirbo pagal darbo sutartį, tarp jos ir Lenkijos ambasados susiklostė viešosios teisės reguliuojami valstybės tarnybos santykiai, ir pareiškėja, atlikdama savo pareigas, padėjo įgyvendinti Lenkijos Respublikos suverenas funkcijas. Teismas atmetė Vyriausybės išankstinį prieštaravimą, kuriame, remiantis ir Lietuvos Aukščiausiojo teismo išvadomis, buvo teigiama, kad pareiškėja galėjo kreiptis į Lenkijos teismus. Teismas pastebėjo, kad net laikant, jog tokia priemonė buvo teoriškai įmanoma, šios bylos aplinkybėmis ji neatrodo prieinama ir veiksminga.

Teismas, spręsdamas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo klausimą, rėmėsi savo praktika, suformuota *Vilho Eskelinen ir kiti prieš Suomiją* ([DK], Nr. 63235/00, 2007 m. balandžio 19 d. sprendimas) byloje. Nurodęs, kad pareiškėjos pareigų atlikimas vargu ar galėjo prilygti valdžios

¹⁰ Pagal Konvencijos 30 straipsnį byla gali būti perduodama nagrinėti 17 teisėjų Didžiajai kolegijai bet kuriuo metu iki sprendimo priėmimo, kai kolegijos turima byla kelia sudėtingą Konvencijos ar jos protokolų aiškinimo klausimą arba kai klausimo svarstymas kolegijoje gali sąlygoti nesuderinamą su ankstesniu Teismo sprendimu rezultata.

įgaliojimų vykdymui, Teismas pripažino, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis šioje byloje taikytina.

Spręsdamas skundą iš esmės, Teismas visų pirma pažymėjo, kad Konvencijoje įtvirtinta teisė kreiptis į teismą nėra absoliuti, tačiau bet kokie šios teisės ribojimai turi būti proporcingi, kad ji nebūtų pažeista iš esmės. Teismas taip pat pažymėjo, kad Konvencija turi būti aiškinama remiantis tarptautinės teisės normomis, t.y. ir tomis, kurios reglamentuoja valstybės imunitetą. Teismas vertino, ar teisės kreiptis į teismą apribojimu valstybės imuniteto doktrinos pagrindu buvo siekiama teisėto tikslo, ir ar tokia priemonė buvo proporcinga siekiamam tikslui. Buvo pažymėta, kad valstybės imuniteto taikymu buvo siekiama teisėto tikslo, atitinkančio tarptautinę teisę – skatinti pagarbą ir gerus santykius tarp valstybių gerbiant kitos valstybės suverenitetą. Vertindamas ribojimo proporcingumą, Teismas priminė apie tarptautinės ir lyginamosios teisės tendencijas riboti valstybės imunitetą su darbo santykiais susijusiems ginčams, išskyrus tuos, kurie susiję su personalo įdarbinimu ambasadose. Teismas rėmėsi ir šią tendenciją patvirtinančia 2004 m. Jungtinių Tautų Konvencija „Dėl valstybių ir jų turto imuniteto nuo jurisdikcijos“, ypač jos 1991 m. Tarptautinės teisės komisijos parengtu projektu. Minėto projekto (ir konvencijos) 11 straipsnis numato netaikyti imuniteto taisyklės valstybės sudaromoms darbo sutartims su diplomatinį misijų užsienyje personalu, tiesa, nustatant ir tam tikras išimtis.

Pažymėtina, kad Lietuva nėra ratifikavusi minėtos 2004 m. Jungtinių Tautų konvencijos, kuri, beje, dar nėra įsigaliojusi. Šiuo požiūriu Teismas nurodė, kad jos nuostatos, jei jos atspindi paprotinę tarptautinę teisę, valstybei yra privalomos. Teismas padarė išvadą, kad pareiškėjai netaikomos minėto 11 straipsnio išimtis, nes jos funkcijos nebuvo susijusios su valdžios įgaliojimų vykdymu, be to ji nepriklausė diplomatiniam personalui ir nebuvo įdarbinančios valstybės pilietė. Galiausiai, ginčas buvo susijęs ne su jos įdarbinimu, o su atleidimu iš darbo.

Teismas taip pat atsižvelgė į Lietuvos teisę bei nacionalinių teismų praktiką, kad nepaisant to, jog galiojantis Civilinio proceso kodeksas įtvirtino absoliutaus valstybės imuniteto doktriną, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika patvirtino riboto valstybės imuniteto taikymą santykiuose, kuriuos reglamentavo viešoji teisė, t.y. *acta jure imperii*. Teismas, vertindamas pareiškėjos funkcijų pobūdį, teigė, kad nei Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nei Vyriausybė neįrodė, kad pareiškėjos funkcijos buvo susijusios su Lenkijos valstybės valdžios įgaliojimų vykdymu. Be to, Teismas atsižvelgė ir į tai, kad pareiškėjos atleidimas buvo susijęs su seksualiniu priekabiavimu darbe. Atsakydamas į Vyriausybės argumentus, kad Lenkijai paprašius imuniteto būtų sudėtinga įvykdyti pareiškėjos naudai priimtą Lietuvos teismo sprendimą, Teismas pažymėjo, jog tai negali užkirsti kelio tinkamam Konvencijos taikymui.

Teismas, padaręs išvadą, kad Lietuvos teismai, dėl valstybės imuniteto šioje byloje atsisakę jurisdikcijos nagrinėti pareiškėjos ieškinį, peržengė jiems suteiktą vertinimo laisvę, tokiu būdu pažeisdami pačią teisės kreiptis į teismą esmę, pripažino Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą ir priteisė 10 tūkst. eurų žalos atlyginimo (pareiškėja prašė beveik 200 tūkst. eurų)¹¹.

4. Novikas prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 45756/05), 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, kuriuo Teismas nustatė Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalies pažeidimą dėl

---

¹¹ Pastebėtina, kad šioje byloje teisėjai pateikė ir atskiras nuomones. Vienoje iš jų (teisėjo Cabral Barreto kartu su teisėju Popović) kritiškai vertinami Teismo motyvai 66 ir 67 sprendimo punktuose: teigiama, kad valstybės negali įpareigoti neratifikuota tarptautinė sutartis, tačiau valstybė yra saistoma paprotinės tarptautinės teisės normų, nepaisant to, ar jos kodifikuotos ar ne. Kitoje (teisėjo Malinverni, kartu su teisėjais Casadevall, Cabral Barreto, Zagrebelsky bei Popović) teigiama, kad, Konvencijos 41 straipsnio (teisingas atlyginimas) tikslas yra atkurti asmens *status quo ante*. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėja nacionaliniuose teismuose siekė pripažinti jos atleidimą neteisėtu bei dėl to patirtos žalos atlyginimo, bylos atnaujinimas būtų buvęs tinkamas teisingas atlyginimas Konvencijos 41 straipsnio požiūriu. Todėl, anot jų, Teismo sprendime suformuluota pareiškėjos galimybė atnaujinti procesą būtų priimtinesnis už pinigine kompensaciją teisingas atlyginimas.

per ilgą bylos nagrinėjimo trukmės. Šioje byloje Teismas iš karto sprendė dėl pareiškimo priimtumo ir esmės.

Bylos esmė:

Pareiškėjas skundėsi dėl pernelyg ilgos baudžiamosios bylos, kurioje jis buvo nuteistas dėl plėšimo, nagrinėjimo trukmės. Teismas, remdamasis ankstesniais sprendimais byloje prieš Lietuvą, nepripažino, jog Lietuvoje pareiškėjas būtų turėjęs veiksmingą teisinę gynybos priemonę dėl šio skundo pareiškimo pateikimo Teismui metu, todėl pareiškimą paskelbė priimtiniu ir nagrinėjo jį iš esmės.

Procesas Lietuvoje truko septynerius metus ir du mėnesius. Teismas priminė kriterijus, taikomus proceso trukmės pagrįstumui įvertinti. Atsakydamas į Vyriausybės argumentus, Teismas nurodė, jog būtent valdžios institucijos privalo užtikrinti visų bylų reikšmingų asmenų dalyvavimą ir gali tam naudoti įvairias priemones, o bylos nagrinėjimas besislapstančių kaltinamųjų atžvilgiu galėjo būti sustabdytas anksčiau. Be to, Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjo elgesys lėmė tik nedidelį, t.y. 22 dienų delsimą nagrinėti bylą. Teismas nesutiko, kad pareiškėjo slapstymasis turėjo įtakos proceso trukmei, kadangi jis dalyvavo beveik visuose posėdžiuose pirmosios instancijos teisme, kuriuose buvo nagrinėjami įrodymai ir nustatomi bylos faktai, be to, pareiškėjui pradėjus slapstytis, byla buvo nagrinėjama toliau dalyvaujant jo gynėjui. Taigi Teismas nusprendė, kad baudžiamojo proceso trukmė neatitiko „įmanomai trumpiausio“ bylos nagrinėjimo reikalavimo, todėl buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Teismas visus kitus pareiškėjo skundus (pagal Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies (d) punktą, 6 straipsnio 1 ir 2 dalis) atmetė kaip aiškiai nepagrįstus pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjui buvo skirtas 1800 eurų neturtinės žalos atlyginimas (nors pareiškėjas reikalavo 14722,60 litų neturtinės žalos atlyginimo) ir 1500 eurų bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms atlyginti.

5. *Pocius prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 35601/04),

6. *Užukauskas prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 16964/04)

2010 m. liepos 6 d. sprendimai, kuriais Teismas nustatė Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalyje įtvirtintos teisės į teisingą teismą ir proceso šalių lygybės principo pažeidimą, kadangi viena iš proceso šalių neturėjo galimybės susipažinti su įrodymais – informacija, sudarančia valstybės paslaptį. Šiose bylose Teismas iš karto sprendė dėl pareiškimų priimtumo ir esmės.

Bylų esmė:

Teismas atmetė Vyriausybės argumentus, kad šiose bylose Konvencijos 6 straipsnis turėtų būti netaikomas, nes vidaus procesuose nebuvo sprendžiamas nei baudžiamojo kaltinimo, nei civilinio pobūdžio teisių ir pareigų klausimas. Pasak Teismo, operatyvinė policijos pareigūnų surinkta informacija turėjo įtakos pareiškėjų reputacijai, kurią gina ir Lietuvos teisė. Atitinkamai Teismas pažymėjo, jog tais atvejais, kai valstybės įgalioti pareigūnai renka ir bylose kaupia informaciją apie asmens gyvenimą, tokia informacija patenka į „privataus gyvenimo“ sferą pagal Konvencijos 8 straipsnio 1 dalį. Taigi Teismas pripažino, kad administraciniuose procesuose Lietuvoje buvo sprendžiami pareiškėjų civilinių teisių ir pareigų klausimai ir kad Konvencijos 6 straipsnis yra taikytinas šiose bylose.

Nagrinėdamas skundų esmę, Teismas pabrėžė, kad šalių lygybės principas, t.y. galimybė pateikti argumentus tokiomis sąlygomis, kad viena proceso šalis neatsidurtų akivaizdžiai nepalankesnėje padėtyje už kitą proceso šalį, yra vienas iš teisingo teismo elementų. Šis principas taip pat apima šalių teisę susipažinti ir ginčyti visus įrodymus, galinčius turėti įtakos bylų nagrinėjančio teismo sprendimui. Nepaisant to, kad Teismas pripažino, jog bylų reikšmingų įrodymų atskleidimas nėra absoliuti teisė, vis dėlto gynybos teisės ribojančios priemonės gali būti naudojamos tik išimtiniais atvejais.

Teismas pastebėjo, kad šiose bylose neatskleista informacija buvo susijusi su pareiškėjų skundais, kuriuos sprendė administraciniai teismai, t.y. kad iš Lietuvos teismų argumentavimo matyti, kad informacija, buvusi operatyvinės įskaitos bylose, buvo laikoma svarbiu įrodymu, pagrindžiant tariamą pareiškėjų keliamą pavojų visuomenei. Teismas konstatavo, kad procesai, kuriuose buvo priimti administracinių teismų sprendimai, neatitiko rungtyniško proceso ir šalių lygybės principų bei neturėjo pakankamų garantijų pareiškėjams.

Byloje Pocius prieš Lietuvą pareiškėjo skundas, kad procesas, trukęs pusantrų metų, neatitiko trumpiausio laiko reikalavimo, buvo atmestas kaip aiškiai nepagrįstas.

Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjams skirta po 3 500 eurų neturtinei žalai atlyginti. Be to, R. Užkauskui Teismas priteisė 1 290 eurų kaštams ir išlaidoms atlyginti.

7. *Balčiūnas prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 17095/02), 2010 m. liepos 20 d. sprendimas, kuriuo, atmetus daugelį kitų skundų, nustatytas Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 3 dalies pažeidimas dėl nepagrįstai ilgos suėmimo trukmės. Šioje byloje Teismas iš karto sprendė dėl pareiškimo priimtino ir esmės.

Bylos esmė:

Nagrinėdamas pareiškėjo skundą pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį dėl nepagrįstai ilgos suėmimo trukmės, Teismas visų pirma apibrėžė suėmimo trukmę, kuri turi būti vertinama dėl atitikties Konvencijai. Vienoje baudžiamojoje byloje pareiškėjas buvo sulaikytas 1998 m. lapkričio 9 d. ir buvo suimtas iki 2000 m. gegužės 9 dienos. Kitoje baudžiamosios byloje pareiškėjui suėmimas buvo tęsiamas iki 2002 m. liepos 19 d., kai jis buvo išteisintas ir paleistas teismo salėje. Vyriausybė siekė, kad būtų vertinami du atskiri suėmimo laikotarpiai. Kadangi antrasis suėmimo laikotarpis buvo pakankamai ilgas (2 metai, 2 mėnesiai ir 9 dienos), atsižvelgdamas į Konvencijos 5 dalies 3 straipsnio tikslą, Teismas nusprendė, jog pakanka nagrinėti antrąjį suėmimo laikotarpį, tačiau vertindamas laisvės atėmimo trukmės pagrįstumą, Teismas atsižvelgė į tai, kad pareiškėjas jau ir prieš tai buvo suimtas ilgiau nei 18 mėnesių. Nors Teismas pripažino suėmimo tęsimo pagrindų pagrįstumą, tačiau pastebėjo, kad suėmimo trukmė buvo gana ilga, o Lietuvos teismai tinkamai neargumentavo savo sprendimų, apsiribodami tik abstrakčiu įstatyminių pagrindų nurodymu, nepaaiškinant, kaip jie yra pritaikytini pareiškėjo individualiai situacijai. Tokia praktika nėra suderinama su Konvencijos garantijomis, todėl Teismas nustatė Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies pažeidimą.

Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi ir 3 dalies d punktu, pareiškėjas skundėsi, kad jam nebuvo užtikrinta teisė į teisingą teismą, o taip pat nebuvo gerbiama jo teisė į gynybą. Teismas paskelbė šią pareiškimo dalį priimtina, tačiau nenustatė Konvencijos pažeidimo.

Kiti pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos 5 straipsnio 1, 4 ir 5 dalis, pagal 6 straipsnio 1 dalį ir 3 dalies c punktą, pagal Konvencijos 3 straipsnį, 8 straipsnį) buvo atmesti kaip aiškiai nepagrįsti.

Teismas atmetė pareiškėjo turinės žalos atlyginimo reikalavimą, tačiau pripažino, kad dėl per ilgo suėmimo pareiškėjas patyrė neturtinę žalą ir priteisė 6 000 eurų kompensaciją. Pareiškėjo reikalavimas atlyginti bylinėjimosi kaštus atmestas, kadangi nebuvo pateikti reikalavimą pagrindžiantys įrodymai.

V. Nutarimai, kuriais pareiškimai buvo išbraukti iš Teismo bylų sąrašo:

1. *Petraitis prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 34937/06) 2010 m. vasario 23 d. nutarimas, kuriuo pareiškimas išbrauktas iš bylų sąrašo pagal Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies a punktą.

Bylos esmė:

Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu pareiškėjas skundėsi dėl tariamai neteisingo ir pernelyg ilgai trukusio baudžiamojo proceso.

Nutarime išbraukti pareiškimą iš bylų sąrašo Teismas pažymėjo, kad po to, kai pareiškimas buvo perduotas Vyriausybei ir ši pateikė savo poziciją, pareiškėjui buvo nustatytas terminas savo

pastaboms ir teisingo atlyginimo reikalavimams pateikti. Pareiškėjas per nurodytą terminą neatsakė. Vėliau jam buvo priminta apie praleistą terminą ir jis buvo išpėtas apie tai, kad pareiškimas gali būti išbrauktas iš bylų sąrašo, jei pareiškėjas nebeketina jo palaikyti, tačiau L. Petraitis daugiau nesusisiekė su Teismo kanceliarija.

Atsižvelgęs į tai, kad nebuvo jokių ypatingų aplinkybių, susijusių su Konvencijoje ir jos Protokoluose įtvirtintų žmogaus teisių gerbimu, dėl kurių šią bylą reikėtų nagrinėti toliau, Teismas vienbalsiai nusprendė išbraukti pareiškimą iš bylų sąrašo.

2. *Aurimaa prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 17144/06) 2010 m. birželio 8 d. nutarimas, kuriuo Teismas, atsižvelgęs į šalių sudarytą taikų susitarimą, nutarė išbraukti pareiškimą iš bylų sąrašo, remdamasis Konvencijos 37 straipsnio 1 dalimi *in fine*.

Bylos esmė:

Suomijos pilietis Kari Johannes Aurimaa, remdamasis Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalimi, skundėsi Teismui dėl pernelyg ilgos baudžiamojo bei civilinio procesų trukmės. Baudžiamojoje byloje dėl autoįvykio, kurioje pareiškėjas buvo pripažintas nukentėjusiuoju, tik po 5 metų, priėmus nuosprendį, jam buvo pripažinta teisė į civilinio ieškinio patenkinimą. Civilinio ieškinio dydžio klausimas buvo perduotas nagrinėti civilinio proceso tvarka, dėl to dar labiau užtruko pareiškėjo civilinių teisių nustatymas.

Kaip ir daugelyje bylų dėl proceso trukmės, Teismas, remdamasis savo praktika panašiose bylose, pasiūlė taikaus susitarimo sąlygas. Pagal šalių sudarytą taikų susitarimą, pagrįstą pagarba žmogaus teisėms, Vyriausybė įsipareigojo sumokėti pareiškėjui 2 400 eurų turtinei ir neturtinei žalai atlyginti bei bylinėjimosi išlaidoms padengti, o pareiškėjas – atsisakyti bet kokių tolesnių skundų prieš Lietuvą, susijusių su jo pareiškimo faktais. Minėtas nutarimas reiškia, kad bylos nagrinėjimas yra baigtas.

3. *Artemi ir Gregory prieš Kiprą ir kitas ES nares, įskaitant Lietuvą* (pareiškimo Nr. 35524/06), 2010 m. rugsėjo 30 d. nutarimas, kuriuo pareiškimas išbrauktas iš bylų sąrašo pagal Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies a punktą, nes pareiškėjai nebepalaikė savo pareiškimo.

Bylos esmė:

Artemi ir Gregory pateikė pareiškimą Teismui prieš Kiprą, Airiją, Austriją, Belgiją, Čekiją, Daniją, Estiją, Italiją, Latviją, Lenkiją, Lietuvą, Liuksemburgą, Maltą, Nyderlandus, Portugaliją, Prancūziją, Slovakiją, Slovėniją, Suomiją, Švediją, Vengriją ir Vokietiją. Pareiškėjai šioje byloje buvo du Kipro piliečiai. Pareiškėjai teigė, kad Turkijos karinės pajėgos nebeleido jiems grįžti ir gyventi gimtajame miestelyje po to, kai šią teritoriją 1974 m. rugpjūtį užėmė Turkijos kariuomenė. Po 2003 m. Stojimo į Europos Sąjungą (toliau – ES) sutarties ratifikavimo ir įsigaliojimo pareiškėjai dėl savo teisės laisvai judėti ir gyventi šiaurinėje Kipro dalyje ribojimo kreipėsi į įvairias ES institucijas – Europos Parlamentą, Europos Komisiją, ES Tarybą, tačiau jų reikalavimai nebuvo patenkinti.

Teismui pareiškėjai skundėsi dėl Konvencijos 4 protokolo 2 ir 3 straipsniuose įtvirtintų judėjimo laisvės, teisės pasirinkti gyvenamąją vietą bei draudimo išsiųsti piliečius tariamų pažeidimų, siedami juos su 2003 m. Stojimo į ES sutarties protokole Nr. 10 numatytu *acquis communautaire* (ES teisyno) suspendavimu Šiaurės Kipre. Pareiškėjai taip pat teigė, kad valstybės atsakovės šiuo atžvilgiu neįvykdė savo pozityviųjų pareigų, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 1 straipsnį, nes neužtikrino pareiškėjams galimybės naudotis teise laisvai judėti ir gyventi šiaurinėje Kipro dalyje, nors stodamos į ES įsipareigojo spręsti Kipro konfliktą. Remdamiesi Konvencijos 14 straipsniu ir Konvencijos 12 protokolo 1 straipsniu pareiškėjai skundėsi ir dėl tariamai patirtos diskriminacijos, kadangi Europos Komisija nenustatė Turkijai pareigos užtikrinti priverstinai iškeldintiems graikų kilmės kipriečiams teisę grįžti, kaip vienos iš stojimo į ES sąlygų, nors atitinkamą reikalavimą nustatė Bosnijai ir Hercegovinai, Kroatijai ir Serbijai. Be to, pareiškėjai skundėsi, kad tariamai buvo pažeista Konvencijos 13 straipsnyje numatyta teisė į veiksmingą teisinę gynybą priemonę. Galiausiai remdamiesi 17 straipsniu pareiškėjai skundėsi, kad valstybės

atsakovės siekė atimti iš jų teisę laisvai judėti ir gyventi Kipre, pirminėje ES teisėje įtvirtindamos nuolatinius minėtų teisių ribojimus, ir kad tokie ribojimai prilygo etniniam valymui bei neatitiko Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijų.

Prieš nusprendamas dėl pareiškimo priimtino Teismas jį perdavė visų minėtų 22 ES valstybių, įskaitant Lietuvą, vyriausybėms, kurios pagal suformuluotus klausimus pateikė Teismui savo pastabas dėl pareiškime išdėstytų skundų priimtino. Nutarime išbraukti pareiškimą iš bylų sąrašo Teismas pažymėjo, kad minėtas pastabas persiuntus pareiškėjams, jiems buvo nustatytas terminas savo pastaboms pateikti, tačiau jie per nurodytą terminą neatsakė. Vėliau pareiškėjams buvo du kartus priminta apie praleistą terminą ir jų dėmesys buvo atkreiptas į tai, kad pareiškimas gali būti išbrauktas iš bylų sąrašo, jei jie nebetina jo palaikyti, tačiau pareiškėjai nebeatsiliepė.

Teismas nutarė, kad pareiškėjai nebetina palaikyti savo pareiškimo. Atsižvelgęs į tai, kad nebuvo jokių ypatingų aplinkybių, susijusių su Konvencijoje ir jos protokoluose įtvirtintų žmogaus teisių gerbimu, dėl kurių šių bylų reikėtų nagrinėti toliau, vadovaudamasis Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies a punktu ir to paties straipsnio 1 dalimi in fine Teismas vienbalsiai nusprendė išbraukti pareiškimą iš bylų sąrašo.

VYRIAUSYBEI 2010 M. PERDUOTŲ BYLŲ IR BYLŲ, KURIOSE 2010 M. PARENGTA IR PATEIKTA VYRIAUSYBĖS POZICIJA, ESMĖ

I. Teismo 2010 m. perduotų Vyriausybei bylų ir bylų, kuriose 2010 m. parengta ir pateikta Vyriausybės pozicija, esmė

Dėl tariamai nepakankamo žalos atlyginimo už piktnaudžiavimą spaudos laisve, pažeidžiant teisę į privataus gyvenimo apsaugą pagal Konvencijos 8 straipsnį:

1. *Mertinas ir Mertinienė prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 43579/09)*
2. *Žvagulis prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 8619/09)*

Pareiškėjai šiose bylose skundžiasi Konvencijos 1 (pareiga gerbti žmogaus teises), 6 (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 8 (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir 13 (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) straipsnių pažeidimu, teigdami, be kita ko, kad jiems buvo užkirstas kelias veiksmingai apginti savo pažeistas teises Lietuvos teismuose dėl tendencingos Lietuvos teismų praktikos priteisti labai mažą neturtinės žalos atlyginimą tais atvejais, kai neteisėtai paviešinama žeminanti informacija apie asmens privatų gyvenimą. Tuo remiantis taip pat nurodoma, kad Lietuva neužtikrino veiksmingos teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą. Ir vienoje, ir kitoje byloje Teismas Vyriausybei suformulavo klausimus, ar pareiškėjai gali būti laikomi Konvencijos pažeidimo aukomis pagal Konvencijos 34 straipsnį, ir ar valstybė įvykdė savo pozityviąją pareigą užtikrinti pareiškėjų privataus gyvenimo apsaugą pagal Konvencijos 8 straipsnį, atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo neturtinės žalos atlyginimo tokiose bylose praktiką.

Ginčas D. ir L. Mertinų byloje Lietuvoje kilo dėl 2007 m. rugpjūčio 25 d. laikraščio „L.T.“ pirmajame puslapyje išspausdintų pareiškėjų nuotraukų Nidos nudistų pliaže, o Ž. Žvagulio byloje Lietuvoje kilo dėl 2006 m. lapkričio 11 d. laikraštyje „L.T.“, nepaisant teismo draudimo, pasirodžiusios publikacijos apie nesantuokinį Ž. Žvagulio sūnų bei 2006 m. lapkričio 18 d. tame pačiame laikraštyje išspausdinto straipsnio, kuriame pateikiama informacija apie pareiškėjo dalyvavimą viešbučio „Šarūnas“ pobūvyje.

Šiose bylose Lietuvos teismai pripažino, kad buvo pažeista D. ir L. Mertinų bei Ž. Žvagulio teisė į privataus gyvenimo gerbimą, tačiau abiem atvejais Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, remdamasis savo praktika panašiose bylose, žemesnių instancijų teismų priteistą neturtinės žalos atlyginimą sumažino atitinkamai nuo 75000 litų iki 15000 litų kiekvienam pareiškėjui pirmoje byloje ir nuo 25000 iki 10000 litų antroje byloje, be to, pareiškėjams abiejose bylose buvo priteista atlyginti tam tikrą dalį laikraščio „L.T.“ patirtų bylinėjimosi išlaidų.

Vyriausybės pozicijos, kiekvienoje byloje atsakant į 3 Teismo klausimus, anglų kalba bus pateiktos iki 2011 m. kovo 17 ir kovo 21 d.

Dėl nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimo aukštų valstybės pareigūnų išankstinių vertinimų kontekste (Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis) ir dėl apribojimo asmeniui užsiimti advokato profesine veikla proporcingumo teisės į privataus gyvenimo gerbimą požiūriu (Konvencijos 8 straipsnis):

1. *Linkevičienė, Japertas, Gudas prieš Lietuvą (pareiškimų Nr. 33556/07, 34734/07, 34740/07)*

Šioje byloje pareiškėjai skundžiasi dėl nekaltumo prezumpcijos principo, įtvirtinto Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 2 dalyje, taip pat dėl šio straipsnio 1 dalies tariamo pažeidimo. Nors pareiškėjai pateikė ir daug skundų pagal kitus Konvencijos straipsnius, Teismas suformulavo Vyriausybei klausimus tik dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 ir 2 dalių bei 8 straipsnio kartu su 14 straipsniu.

2003 m. liepos mėnesį pareiškėjų, kurie visi dirbo teismų pirmininkais, atžvilgiu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas įtariant pareiškėjus piktnaudžiaujant tarnybine padėtimi (Baudžiamojo kodekso 228 str.), trukdant teisėjo, prokuroro, ikiteisminio tyrimo pareigūno, advokato ar antstolio veiklai (Baudžiamojo kodekso 231 str.) bei kitais nusikaltimais. Po Generalinio prokuroro pavaduotojo kreipimosi į Respublikos Prezidentą, kad būtų sustabdyti pareiškėjų, kaip teisėjų, įgaliojimai, kitą dieną pagrindiniuose šalies laikraščiuose Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas viešai pasisakė dėl pareiškėjų bendradarbiavimo su kontrabandininkais. Vėliau pareiškėjai Respublikos Prezidento dekretu buvo atleisti iš pareigų. Žiniasklaidoje buvo pateikta oficiali Respublikos Prezidento pozicija dėl pareiškėjų, o vėliau ir kitų valstybės pareigūnų nuomonė šiuo klausimu. Praėjus trejiems metams, 2006 m. liepos 9 d. nuosprendžiu pareiškėjai buvo pripažinti kaltais dėl piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi ir jiems atimta teisė dirbti teisėsaugos, teisėtvarkos ir teisminės institucijose nuo 1 metų ir 3 mėnesių iki 4 metų. Antrasis pareiškėjas taip pat skundžiasi dėl Konvencijos 8 straipsnio (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) kartu su Konvencijos 14 straipsnio (diskriminacijos draudimas) pažeidimo, remiantis Advokatūros įstatyme numatytu draudimu būti pripažintu advokatu, jei teisėjas buvo atleistas iš pareigų už profesinės ar tarnybinės veiklos pažeidimus.

Vyriausybės pozicija, atsakant į 4 Teismo klausimus, anglų kalba pateikta 2010 m. birželio 10 d., o 2010 m. rugsėjo 15 d. pateiktos pastabos į pareiškėjų atsikirtimus dėl Vyriausybės pozicijos ir teisingo atlyginimo šioje byloje.

Dėl apribojimo nepriekaištingą reputaciją dėl ankstesnio teistumo praradusiam asmeniui užsiimti advokato profesine veikla proporcingumo teisės į privataus gyvenimo gerbimą požiūriu (Konvencijos 8 straipsnis):

1. Lekavičienė (pareiškimo Nr. 48427/09)

2. Jankauskas (pareiškimo Nr. 50446/09)

Pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 8 ir 14 straipsniais, skundžiasi dėl tariamo diskriminavimo ir teisės į privataus gyvenimo gerbimą pažeidimo, apribojus teisę užsiimti advokato veikla dėl ankstesnio teistumo. Teismas šiose bylose vertins, ar minėtas apribojimas atitiko Konvencijos 8 straipsnio reikalavimus. Be to, Teismas spręs, ar dėl minėto apribojimo nebuvo pažeistas Konvencijoje įtvirtintas diskriminacijos draudimas.

Pareiškėją V. R. Lekavičienę Lietuvos advokatūros advokatų tarybos sprendimu buvo atsisakyta pripažinti advokate, be kita ko, dėl to, kad nebuvo pakankamo pagrindo laikyti ją nepriekaištingos reputacijos. Advokatų taryba nurodė, kad pareiškėja buvo teista už sukčiavimą bei dokumentų suklastojimą (šios nusikalstamos veikos buvo susijusios su ankstesne jos, kaip advokatės, profesine veikla) ir, įvertinus šių nusikalstamų veikų pobūdį ir apimtį, negalėjo būti pripažinta nepriekaištingos reputacijos, taigi, neatitiko Advokatūros įstatyme numatytų reikalavimų. Pareiškėja Lietuvos teismuose siekė panaikinti minėtą Advokatų tarybos sprendimą, tačiau teismai laikėsi nuomonės, kad toks sprendimas buvo teisėtas ir pagrįstas.

Pareiškėjas R. Jankauskas buvo įrašytas į advokatų padėjėjų sąrašą, tačiau, paaiškėjus jo ankstesniam teistumui už kyšio priėmimą ir piktnaudžiavimą tarnyba, Advokatų garbės teismo sprendimu jam buvo skirta drausminė nuobauda – išbraukimas iš minėto sąrašo, nustačius, kad jis neatitinka Advokatūros įstatyme nustatyto nepriekaištingos reputacijos reikalavimo. Šį sprendimą pareiškėjas nesėkmingai ginčijo Lietuvos teismuose, be kita ko, teigdamas, kad teisės aktuose

nebuvo nustatytas reikalavimas pretendentams į advokato padėjėjus informuoti apie išnykusį ar panaikintą teistumą. Lietuvos teismai pareiškėjo argumentus atmetė ir patvirtino, kad Advokatų garbės teismo sprendimas buvo teisėtas ir pagrįstas.

Iki 2008 m. balandžio 30 d. galiojusioje Advokatūros įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje buvo nurodyta, kad asmuo nelaikomas esąs nepriekaištingos reputacijos ir negali būti pripažintas advokatu, jeigu jis yra teistas už sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, nesvarbu, ar teistumas išnykęs, ar ne, taip pat teistas už kitą nusikalstamą veiką, kol teistumas neišnykęs. Pagal nuo 2008 m. balandžio 30 d. galiojančią nuostatą asmuo nelaikomas esąs nepriekaištingos reputacijos ir negali būti pripažintas advokatu, jeigu jis yra teistas už tyčinę nusikalstamą veiką, nesvarbu, ar teistumas išnykęs, ar ne; taip pat teistas už kitą nusikalstamą veiką, kol teistumas neišnykęs;

Vyriausybės pozicijos, atsakant į 3 Teismo klausimus, abiejose bylose anglų kalba bus pateiktos iki 2011 m. kovo 22 d.

Dėl tariamai Konvencijų pažeidžiančių sąlygų suėmimo ir laisvės atėmimo vietose:

1. Varnas prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 42615/06)

Šioje byloje pareiškėjas skundžiasi dėl suėmimo trukmės, sąlygų bei kitų tariamų Konvencijos pažeidimų. Teismas suformulavo Vyriausybei klausimus: pagal Konvencijos 8 straipsnį – dėl tariamo teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą pažeidimo, pagal Konvencijos 14 straipsnį kartu su 8 straipsniu – dėl tariamai patirtos diskriminacijos dėl skirtingų nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmę, ir asmenų, kuriems paskirtas suėmimas iki teismo sprendimo priėmimo, teisių į ilgalaikius pasimatymus, ir pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį – dėl tariamai nepagrįstai ilgos pareiškėjo suėmimo trukmės.

Pareiškėjas buvo kaltinamasis dviejose baudžiamosiose bylose dėl nusikalstamų grupuočių 2001–2004 m. vykdytų prabangių automobilių vagysčių. Pareiškėjas buvo sulaikytas ir jam, kaip įtariamajam, suėmimas buvo paskirtas 2004 m. kovo 10 d.; ši kardomoji priemonė jam buvo taikoma ilgiau nei 2 metus ir 3 mėnesius. Kitoje byloje 2007 m. birželio 15 d. paskirtas suėmimas pareiškėjui buvo taikomas ilgiau nei 8 mėnesius. Abiejose bylose pareiškėjas buvo nuteistas laisvės atėmimo bausme dėl didelės vertės turto vagysčių ir kitų nusikalstamų veikų, įvykdytų bendrininkaujant.

Vyriausybės pozicija, atsakant į 3 Teismo klausimus, anglų kalba pateikta 2010 m. rugsėjo 28 d., 2010 m. lapkričio 19 d. pateiktas pozicijos vertimas į lietuvių kalbą, o 2011 m. sausio 5 d. pateiktos pastabos į pareiškėjos atsikirtimus dėl Vyriausybės pozicijos ir teisingo atlyginimo šioje byloje.

2. Biržietis prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 49304/09)

Šioje byloje pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 3 (kankinimo uždraudimas), 5 (teisė į laisvę ir saugumą), 14 (diskriminacijos uždraudimas) ir 17 (piktnaudžiavimo teisėmis uždraudimas) straipsniais, skundžiasi dėl draudimo jam auginti barzdą Marijampolės pataisos namuose. Tačiau Teismas suformulavo Vyriausybei klausimą tik pagal Konvencijos 8 straipsnį, garantuojantį teisės į privatą gyvenimą gerbimą, t.y. ar pareiškėjo teisės nebuvo pažeistos šiuo aspektu.

Marijampolės pataisos namuose, remiantis šių pataisos namų vidaus tvarkos taisyklėmis, pareiškėjui buvo uždrausta auginti barzdą dėl būtinumo tiksliai ir operatyviai identifikuoti asmenį, kontroliuojant nuteistųjų asmenų judėjimą. Pareiškėjas dėl to kreipėsi į administracinius teismus. Nors Vilniaus apygardos teismas pareiškėjo skundą patenkino, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jo skundą atmetė. Šis teismas, atsižvelgdamas į įstatymo ginamas asmenines neturtines teises ir vertybes, laikėsi pozicijos, kad vien noras užsiauginti barzdą neturėtų būti laikomas įstatymo saugomo žmogaus orumo elementu, todėl toks draudimas neturi būti numatytas įstatyme (pagal Konvenciją privataus gyvenimo ribojimas turi būti numatytas įstatyme).

Be to, atsižvelgdamas į tai, kad vienas iš pagrindinių pataisos įstaigų režimo reikalavimų yra vykdyti nuolatinę nuteistųjų priežiūrą, teismas konstatavo, jog tam tikri suvaržymai nuteistųjų atžvilgiu yra pagrįsti ir proporcingi.

Vyriausybės pozicija, atsakant į Teismo klausimą, anglų kalba pateikta 2010 m. lapkričio 10 d., o 2011 m. sausio 26 d. pateiktos pastabos į pareiškėjos atsikirtimus dėl Vyriausybės pozicijos ir teisingo atlyginimo šioje byloje.

3. Jankovskis prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 21575/08)

Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 10 (saviraiškos laisvė) bei 14 (diskriminacijos uždraudimas) straipsniais, skundžiasi tariamu teisės į informaciją pažeidimu dėl to, kad pataisos namuose buvo draudžiama interneto prieiga. Teismas suformulavo klausimą Vyriausybei pagal Konvencijos 10 straipsnį.

Pareiškėjas raštu kreipėsi į Švietimo ir mokslo ministeriją su prašymu pateikti informaciją apie galimybes siekti aukštojo mokslo, o ministerija pranešė, jog ji dominanti informacija yra prieinama internete. Pareiškėjas nesėkmingai siekė, kad jam būtų leista naudotis internetu pataisos namuose, jo skundai administraciniams teismams taip pat buvo atmesti. Teismai nustatė, jog teisė nuteistiesiems naudotis internetu nėra numatyta jokiam teisės akte, atvirkščiai, Bausmių vykdymo kodeksas nustato draudžiamų daiktų ir reikmenų sąrašą, kuriuo numatytas draudimas nuteistiesiems naudotis ryšio priemonėmis. Anot teismų, tokį draudimą pateisina siekis vykdyti nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją.

Vyriausybės pozicija, atsakant į Teismo pateiktą klausimą, lietuvių kalba pateikta 2011 m. sausio 17 d., pozicijos vertimas į anglų kalbą pateiktas 2011 m. vasario 24 d.

Dėl Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (teisė į nuosavybės apsaugą) tariamų pažeidimų dėl tariamai netinkamos Lietuvos teismų praktikos:

1. Koturenka prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 10646/08)

Šioje byloje pareiškėjas teigia, kad buvo pažeista Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnyje įtvirtinta teisė į nuosavybės apsaugą. Nors pareiškėjas pateikė skundus ir pagal Konvencijos 6 straipsnį (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), tačiau Teismas suformulavo klausimus Vyriausybei tik pagal Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį.

Pareiškėjas skundžiasi dėl to, kad jo skyrybų byloje teismas, sprenddamas vaikų išlaikymo klausimą, priteisė išlaikymą turtu ir pripažino pareiškėjo vaikams nuosavybės teisę į jo butą. Pareiškėjas teigia, jog teismai neatsižvelgė į tai, kad dėl tokio sprendimo jis neteko vienintelės nuosavybės ir gyvenamosios vietos.

Vyriausybės pozicija, atsakant į 2 Teismo klausimus, lietuvių kalba buvo pateikta 2010 m. birželio 23 d., pozicijos vertimas į anglų kalbą pateiktas 2010 m. rugpjūčio 16 d.

2. Buterlevičiūtė prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 42139/08)

Šioje byloje pareiškėja skundžiasi dėl tariamai neteisingo proceso, pažeidusio Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalį, kai buvo nagrinėjamas jos laikinas nušalinimas nuo pareigų, taip pat dėl tariamo nuosavybės teisių, įtvirtintų Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnyje (nuosavybės apsauga), pažeidimo. Pastebėtina, kad pareiškėja skundėsi ir dėl kitų galimų Konvencijos teisių pažeidimų, tačiau Teismas suformulavo Vyriausybei klausimus tik dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies bei Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio.

2007 m. gruodžio 5 d. pareiškėjos atžvilgiu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas įtariant ją apgaulingos apskaitos tvarkymu (Baudžiamojo kodekso 222 str.), piktnaudžiavimu tarnyba (Baudžiamojo kodekso 228 str.) bei dokumentų klastojimu (Baudžiamojo kodekso 300 str.). Nuo

2007 m. gruodžio 12 d. daugiau nei vienerius metus teismų nutartimis pareiškėja buvo laikinai nušalinta nuo Panevėžio miesto lopšelio-darželio „Gintarėlis“ direktorės pareigų. Pareiškime teigiama, kad pareiškėja dalyvavo ne visuose teismo posėdžiuose, kai buvo sprendžiamas jos laikino nušalinimo nuo pareigų klausimas, nes jai nebuvo tinkamai apie tai pranešta. Be to, keliamas klausimas, ar nušalinimas nuo darbo neribojo pareiškėjos nuosavybės teisių, ar toks ribojimas buvo neproporcingas.

Vyriausybės pozicija, atsakant į 2 Teismo klausimus, anglų kalba pateikta 2010 m. rugsėjo 17 d., o 2011 m. sausio 17 d. pateiktos pastabos į pareiškėjos atsikirtimus dėl Vyriausybės pozicijos ir teisingo atlyginimo šioje byloje.

3. Piotras Bogdel ir Snežana Bogdel prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 41248/06)

Šioje byloje pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, skundžiasi, kad teismų sprendimas netaikyti ieškininės senaties pažeidė šalių lygiateisiškumo principą ir buvo savavališkas. Taip pat pareiškėjai teigia, kad pripažįstant negaliojančia žemės pirkimo sutartį buvo pažeista jų teisė į nuosavybės apsaugą, kurią garantuoja Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis, bei pažeistas teisinio tikrumo principas. Pastebėtina, kad pareiškėjai skundėsi ir dėl kitų aspektų, tačiau Teismas suformulavo Vyriausybei klausimus tik dėl paminėtų.

1995 m. pareiškėjos velionė motina ir pareiškėjo sutuoktinė sudarė žemės pirkimo sutartį su Trakų rajono savivaldybe. 2000 m. Valstybės kontrolė nustatė, kad žemė buvo įsigyta pažeidžiant įstatymus, ir nurodė Vilniaus apskrities viršininko administracijai, iš savivaldybių perėmusiai įgaliojimus tvarkyti laisvos valstybės žemės fondą, imtis priemonių. 2001 m. Vilniaus apskrities viršininkas kreipėsi į teismą, reikalaudamas panaikinti žemės pirkimo sutartį. Pareiškėjai ginčijo, kad galimybę apskričiai ginti tariamai pažeistas teises užkirto suėjęs trejų metų ieškininės senaties terminas, o šis teisės institutas yra skirtas būtent teisiniam tikrumui užtikrinti. 2005 m. Trakų rajono apylinkės teismas priėjo išvados, kad senaties terminas nebuvo praleistas, nes trejų metų laikotarpis turi būti skaičiuojamas nuo tos dienos, kada Vilniaus apskrities viršininkas sužinojo apie pažeistas valstybės teises, t.y. nuo 2000 m. Šis teismas žemės pirkimo-pardavimo sutartį pripažino negaliojančia. 2005 m. Vilniaus apygardos teismas paliko galioti Trakų rajono apylinkės teismo sprendimą. 2006 m. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjų kasacinį skundą, palikdamas galioti žemesnių teismų sprendimus.

Vyriausybės pozicija, atsakant į 2 Teismo klausimus, anglų kalba pateikta 2010 m. spalio 29 d., 2011 m. vasario 7 d. pateiktos pastabos į pareiškėjų atsikirtimus dėl Vyriausybės pozicijos ir teisingo atlyginimo šioje byloje.

Dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) tariamų pažeidimų:

1. Naku (pareiškimo Nr. 26126/07) – teisės kreiptis į teismą ir valstybės imuniteto santykis

Pareiškėja skundžiasi dėl teisės kreiptis į teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalį tariamo pažeidimo, susijusio su valstybės imuniteto taikymu, taip pat dėl tariamo susirinkimų ir asociacijos laisvės, įtvirtintos Konvencijos 11 straipsnyje, kartu su Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos draudimas), pažeidimo. Kadangi pareiškimas pateiktas ne tik prieš Lietuvą, bet ir prieš Švediją, Teismas jį perdavė ir Švedijos Vyriausybei. Teismas pateikė Lietuvos Vyriausybei du klausimus: dėl galimo pareiškėjos teisės kreiptis į teismą (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis) pažeidimo, Lietuvos teismams atsisakius nagrinėti pareiškėjos skundus prieš Švedijos Karalystės ambasadą Vilniuje ir dėl galimo Konvencijos 11 straipsnio atskirai ar kartu su Konvencijos 14 straipsniu pažeidimo, atsižvelgiant į pareiškėjos atleidimą iš darbo ir į jos veiklą profesinėje sąjungoje. Švedijos Vyriausybei taip pat buvo pateikti du klausimai: dėl galimo trukdymo pareiškėjai pasinaudoti jos teise kreiptis į teismą pagal Konvencijos 6

straipsnio 1 dalį, Švedijos Karalystei paprašius taikyti valstybės imunitetą, ir dėl galimo Konvencijos 11 straipsnio atskirai arba kartu su 14 straipsniu pažeidimo.

Lietuvos teismai nustatė, kad pareiškėja nuo 1992 m. dirbo Švedijos Karalystės ambasadoje Vilniuje kultūros ir informacijos projektų vadove. Pareiškėjos darbo sutartyje su Švedijos ambasada buvo nustatyta, kad atleidimo klausimai bus sprendžiami pagal Lietuvos teisę, tačiau nebuvo numatyta, kurios valstybės teismui bus teisingi iš šios darbo sutarties kylantys ginčai. Pareiškėja taip pat buvo profesinės sąjungos, atstovaujanti vietinius darbuotojus, dirbančius Švedijos Karalystės ambasadoje, pirmininkė. 2005 m. pabaigoje pareiškėja buvo atleista iš darbo. Pareiškėjos teigimu, jos atleidimas iš darbo buvo neteisėtas (be kita ko, ji siejo atleidimą su savo aktyvia veikla profesinėje sąjungoje), todėl ji kreipėsi į Lietuvos teismus, prašydama ją grąžinti į darbą bei atlyginti žalą. Švedijos Karalystės ambasada pranešus, kad Švedijos Vyriausybė reikalauja taikyti valstybės imunitetą ir nutraukti bylą, Vilniaus apygardos teismas pareiškėjos ieškinį Švedijos Karalystės ambasada nutraukė kaip nenagrinėtiną teisme, nurodydamas, kad užsienio valstybė turi teisę pasinaudoti valstybės imunitetu nuo kitos valstybės teismo jurisdikcijos. Lietuvos apeliacinis teismas, pripažindamas, kad pareiškėją ir Švedijos Karalystės ambasadą siejo viešosios teisės reguliuojami teisiniai santykiai, atmetė pareiškėjos atskirąjį skundą ir paliko galioti nepakeistą pirmos instancijos teismo nutartį. Teismas pažymėjo, kad valstybės imuniteto nuo Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijos taikymas neatima ieškovei teisės pareikšti analogišką ieškinį Švedijos teisme. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas paliko galioti apeliacinės instancijos teismo nutartį.

Vyriausybės pozicija, atsakant į 2 Teismo klausimus, anglų kalba bus pateikta iki 2011 m. balandžio 1 d.

2. *Sanian prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 23562/05) – teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir nusikalstamą veiką imituojančio modelio taikymo santykis*

Pareiškėjas skundžiasi dėl neteisėto nuteisimo tariamai išprovokavus jį padaryti nusikaltimą, tuo pažeidžiant Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalį bei 13 (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) straipsnį.

2004 m. birželio 7 d. pareiškėjas buvo nuteistas už pasikėsinimą parduoti narkotines medžiagas – amfetaminą - slapta su policija bendradarbiavusiam asmeniui, o taip pat už narkotinių medžiagų – amfetamino ir kanapių - laikymą su tikslu jas parduoti. Pareiškėjas skundžiasi, kad taikant prokuroro sankcionuotą nusikalstamą veiką imituojančio elgesio modelį, jis buvo išprovokuotas nusikalsti. Teismas vertins, ar pareigūnai nesukurstė pareiškėjo padaryti nusikaltimą, ar Lietuvos teismai tinkamai išnagrinėjo su tuo susijusius pareiškėjo argumentus.

Vyriausybės pozicija atsakant į Teismo klausimą lietuvių kalba buvo pateikta 2010 m. birželio 10 d., pozicijos vertimas į anglų kalbą pateiktas 2010 m. liepos 16 d.

II. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto perduotų bylų esmė:

1. *Jušinskas prieš Lietuvą (Nr. 2014/2010)*

Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetui pateiktame skunde pareiškėjas teigia, kad jo atžvilgiu buvo pažeista Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnio 1 dalis (teisė į teisingą bei nešališką bylos nagrinėjimą) ir 25 straipsnio c punktas (diskriminacijos stojant į valstybės tarnybą draudimas). Skundai yra susiję su pareiškėjo bylinėjimusi nacionaliniuose teismuose, kur jis nesėkmingai siekė užginčyti nelaimėto konkurso į valstybės tarnybą rezultatus ir organizavimo tvarką bei reikalavo priteisti žalos atlyginimą. Paminėtina, kad D. Jušinsko byloje Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą, kuris

2008 m. sausio 22 d. nutarimu pripažino, kad tuo metu galiojusi Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarka tam tikra apimtimi prieštaravo Konstitucijai ir Valstybės tarnybos įstatymui.

Vyriausybės pozicija dėl skundo priimtimumo pateikta 2011 m. vasario 7 d., o iki 2011 m. birželio 7 d. Vyriausybė turi pateikti poziciją dėl skundo esmės.

2. Jakelaitis prieš Lietuvą (Nr. 1911/2009)

Pateiktame skunde T. Jakelaitis teigia, kad Lietuva pažeidė Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnio 3 dalies *c* punktą (teisė būti teisiamam be nepateisinamo delsimo). Žmogaus teisių komitetui T. Jakelaitis skundžiasi dėl baudžiamojo proceso, prasidėjusio 1995 ir pasibaigusio 2004 metais, trukmės.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. sausio 12 d. pateikė savo poziciją dėl šio skundo priimtimumo. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas, gavęs Vyriausybės poziciją dėl skundo priimtimumo bei pareiškėjo atsikirtimus, nebeprašė pateikti pastabų dėl skundo esmės.

Primintina, kad 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas priėmė nutarimą byloje *Jakelaitis prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 17414/05), paskelbdamas pareiškimą nepriimtinu pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis dėl praleisto šešių mėnesių termino skundui paduoti.

3. Jacka prieš Lietuvą (Nr. 1894/2009)

2008 m. pateiktame skunde G. Jacka teigė, kad Lietuva pažeidė Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 7 straipsnį (žiauraus ir nežmoniško elgesio draudimas), 9 straipsnio 1 dalį (teisė į laisvę ir asmens neliečiamybę), 10 straipsnio 1 dalį (pareiga su asmenimis, kuriems atimta laisvė, elgtis humaniškai ir gerbiant prigimtinių asmens orumą) ir 14 straipsnio 3 dalies *g* ir *d* punktus (teisė gintis pačiam arba dalyvaujant gynėjui bei draudimas versti duoti parodymus prieš save ar prisipažinti kaltu). Vyriausybė pozicija šioje byloje dėl skundo priimtimumo pateikta 2009 m. lapkričio 13 d., o 2010 m. vasario 18 d. buvo išsiųsta Vyriausybės pozicija dėl skundo esmės.

2010 m. kovo 15 d. pareiškėjas pateikė savo 2008 m. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetui pateikto skundo papildymą, nurodydamas, kad buvo pažeistas ir Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnio 3 dalies *b* punktas (teisė turėti pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai ir bendrauti su savo pasirinktu gynėju). Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas paprašė Vyriausybės pateikti savo pastabas, atsakant į naujus pareiškėjo argumentus. Šios pastabos buvo pateiktos 2010 m. liepos 2 d.

TEISMO PERDUOTŲ BYLŲ STATISTIKA PAGAL PROCESO EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME STADIJAS

I. NAGRINĖJAMOS BYLOS

a) 2010 metais buvo tęsiamas darbas su 35 Teismo ankstesniais metais perduotomis bylomis, kuriose buvo (ir yra) laukiama Teismo nutarimų ir (arba) sprendimų dėl bylų priimtumo ir (arba) esmės¹²:

1. **Silickis ir Silickienė prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 20496/02), 2009 m. lapkričio 10 d. priimtas nutarimas dėl pareiškimo priimtumo,
2. **Varnienė** (pareiškimo Nr. 42916/04),
3. **Stasevičius** (pareiškimo Nr. 43222/04),
4. **Zabulėnas** (pareiškimo Nr. 44438/04),
5. **Jelcovas** (pareiškimo Nr. 16913/04),
6. **Drakšas** (pareiškimo Nr. 36662/04),
7. **Nekvedavičius** (pareiškimo Nr. 1471/05),
8. **Fišmanas ir UAB Griflit** (pareiškimo Nr. 23523/05),
9. **Balčiūnas ir Žuravliovas** (pareiškimo Nr. 24575/05),
10. **Paksas** (pareiškimo Nr. 34932/04),
11. **Borisovas** (pareiškimo Nr. 9958/04),
12. **Varapnickaitė-Mažylienė** (pareiškimo Nr. 20376/05),
13. **D.D.** (pareiškimo Nr. 13469/06),
14. **Liuiza** (pareiškimo Nr. 13472/06),
15. **Kudrevičius ir kiti** (pareiškimo Nr. 37553/05),
16. **Česnulevičius** (pareiškimo Nr. 13462/06),
17. **Loveika** (pareiškimo Nr. 31244/06),
18. **Beržinis** (pareiškimo Nr. 45073/07),
19. **Beržinis** (pareiškimo Nr. 20513/08),
20. **Butkevičius** (pareiškimo Nr. 23369/06),
21. **Iļjina ir Sarulienė** (pareiškimo Nr. 32293/05),
22. **Jonika** (pareiškimo Nr. 25991/05),
23. **Pauliukienė ir Pauliukas** (pareiškimo Nr. 18310/06),
24. **Beržinis** (pareiškimo Nr. 20510/08),
25. **UAB „Rikoma“** (pareiškimo Nr. 9668/06),
26. **Kravtas** (pareiškimo Nr. 12717/06),
27. **Maneikis** (pareiškimo Nr. 21987/07),
28. **Lalas** (pareiškimo Nr. 13109/04),
29. **Mazėtis** (pareiškimo Nr. 19644/08),
30. **Sidabras, Džiautas ir Rainys** (pareiškimo Nr. 50421/08 ir 56212/08),
31. **Jokšas** (pareiškimo Nr. 25330/07),

---

¹² Į šį sąrašą neįtrauktos 14 bylų, kuriose ataskaitiniais metais buvo užbaigtas teisminis procesas galutiniais Teismo sprendimais arba nutarimais.

32. **Vasiliauskas** (pareiškimo Nr. 35343/05),
33. **Esertas** (pareiškimo Nr. 50206/06),
34. **Beržinis** (pareiškimo Nr. 20508/08),
35. **Dungveckis** (pareiškimo Nr. 32106/08).

b) 2010 m. Teismo perduotos bylos:

1. **Sanian prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 23562/05);
2. **Koturenka prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 10646/08);
3. **Linkevičienė, Japertas, Gudas prieš Lietuvą** (pareiškimų Nr. 33556/07, 34734/07, 34740/07),
4. **Buterlevičiūtė prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 42139/08),
5. **Varnas prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 42615/06),
6. **Piotras Bogdel ir Snežana Bogdel prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 41248/06),
7. **Biržietis prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 49304/09),
8. **Jankovskis prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 21575/08),
9. **Mertinas ir Mertinienė prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 43579/09),
10. **Žvagulis prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 8619/09),
11. **Lekavičienė prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 48427/09),
12. **Jankauskas prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 50446/09),
13. **Naku prieš Lietuvą ir Švediją** (pareiškimo Nr. 26126/07).

II. PRIIMTINI PAREIŠKIMAI

A. 1 byloje Teismas priėmė nutarimus, pripažindamas pareiškimus priimtinais arba iš dalies priimtinais, ir šiose bylose Teismas dar nėra nusprendęs dėl jų esmės:

1. **Silickis ir Silickienė** (pareiškimo Nr. 20496/02) 2009 11 10.

III. NEPRIIMTINI PAREIŠKIMAI, KAI TEISMAS SPRENDĖ TIK DĖL JŲ PRIIMTINUMO

Teismas, nagrinėdamas bylas kolegijoje ir sprenddamas tik dėl jų priimtimumo, 13-oje bylų priėmė nutarimus, pripažindamas pareiškimus nepriimtinais:

1. **Mačionienė** (pareiškimo Nr. 32104/96), 1997 01 15,
2. **Jasinskij ir kiti** (pareiškimo Nr. 38985/97), 1998 09 09,
3. **Baškauskaitė** (pareiškimo Nr. 41090/98), 1998 10 21,
4. **Jodko** (pareiškimo Nr. 39350/98), 1999 09 07,
5. **Ganusauskas** (pareiškimo Nr. 47922/99), 1999 09 07,
6. **Krepovskij** (pareiškimo Nr. 37193/97), 1999 04 20,
7. **Visockas** (pareiškimo Nr. 49107/99), 2000 01 06,
8. **Kamantauskas ir Rusiją** (pareiškimo Nr. 45012/98), 2000 02 29,
9. **Ahmadi, Saberdjan ir Saberdjan** (pareiškimo Nr. 47701/99), 2000 10 17,
10. **Saukaitis** (pareiškimo Nr. 41774/98), 2000 11 14,
11. **Gaidjurgis** (pareiškimo Nr. 49098/99), 2001 01 06,
12. **Jurša** (pareiškimo Nr. 50032/99), 2001 01 06,

13. Evangelikų reformatų bažnyčios Sinodo kolegija (pareiškimo Nr. 44548/98), 2002 12 05.

IV. NEPRIIMTINI PAREIŠKIMAI, KAI TEISMAS SPRENDĖ IR DĖL PRIIMTINUMO, IR DĖL ESMĖS

Teismas, nagrinėdamas bylas kolegijoje ir pagal Konvencijos 29 straipsnio 3 dalį sprenddamas iš karto dėl jų priimtimumo ir esmės, 19-oje bylų priėmė nutarimus, pripažindamas pareiškimus nepriimtinais:

1. **Batalov** (pareiškimo Nr. 30789/04), 2005 11 15,
2. **Visockas ir kiti** (pareiškimo Nr. 70646/01), 2005 11 24,
3. **Hussein prieš Jungtinę Karalystę ir kitas 20 valstybių, įskaitant Lietuvą** (pareiškimo Nr. 23276/04), 2006 03 14,
4. **Liekis** (pareiškimo Nr. 10406/03), 2006 05 30,
5. **Ščiukina** (pareiškimo Nr. 19251/02), 2006 12 05,
6. **Živulinskas** (pareiškimo Nr. 34096/02), 2006 12 12,
7. **Kalpokas Jonas ir Kalpokas Vaclovas** (pareiškimo Nr. 14425/03), 2007 03 06,
8. **Morkūnas** (pareiškimo Nr. 29798/02), 2007 04 12,
9. **Peleckas** (pareiškimo Nr. 18293/03), 2007 11 06,
10. **Sadauskienė** (pareiškimo Nr. 19742/03), 2007 11 27,
11. **Lenkauskienė** (pareiškimo Nr. 6788/02), 2008 05 20,
12. **Kuzmickaja** (pareiškimo Nr. 27968/03), 2008 06 10,
13. **Jakelaitis** (pareiškimo Nr. 17414/05), 2008 12 16,
14. **Beygo prieš 46 ET nares** (pareiškimo Nr. 36099/06), 2009 06 16,
15. **Shub** (pareiškimo Nr. 17064/06), 2009 06 30,
16. **Rinkūnienė** (pareiškimo Nr. 55779/08), 2009 12 01,
17. **Šedbarienė** (pareiškimo Nr. 27925/08), 2010 02 23,
18. **Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija bei UAB „Tapinas ir partneriai“** (pareiškimo Nr. 27930/05),
19. **Giedrikas** (pareiškimo Nr. 51392/07).

V. BYLOS, KURIOSE NENUSTATYTAS NĖ VIENAS KONVENCIJOS PAŽEIDIMAS

7 bylose nagrinėjimas baigtas Teismo sprendimais, kuriais pripažinta, kad Lietuva nepažeidė pareiškėjo teisių ir laisvių:

1. **Sipavičius** (pareiškimo Nr. 49093/99), 2002 02 21,
2. **Užkurėlienė ir kiti** (pareiškimo Nr. 62988/00), 2005 04 07,
3. **Puzinas2** (pareiškimo Nr. 63767/00), 2007 01 09,
4. **Kuolelis, Bartoševičius ir Burokevičius** (pareiškimų Nr. 74357/01, 26764/02 ir 27434/02), 2008 02 19,
5. **Milininė** (pareiškimo Nr. 74355/01), 2008 06 24,
6. **Leparskienė** (pareiškimo Nr. 4860/02), 2009 07 07,
7. **Gineitienė** (pareiškimo Nr. 20739/05), 2010 07 27.

VI. BYLOS, KURIOSE NUSTATYTAS BENT VIENAS KONVENCIJOS PAŽEIDIMAS

52 bylų nagrinėjimas baigtas Teismo sprendimais, kuriais pripažinta, kad Lietuva pažeidė pareiškėjų teises ir laisves:

1. **Jėčius** (pareiškimo Nr. 34578/97), 2000 07 31,
2. **Grauslys** (pareiškimo Nr. 36743/97), 2000 10 10,
3. **Graužinis** (pareiškimo Nr. 37975/97), 2000 10 10,
4. **Daktaras** (pareiškimo Nr. 42095/98), 2000 10 10,
5. **Valašinas** (pareiškimo Nr. 44558/98), 2001 07 24,
6. **Šleževičius** (pareiškimo Nr. 55479/2000), 2001 11 13,
7. **Puzinas** (pareiškimo Nr. 44800/98), 2002 03 14,
8. **Stašaitis** (pareiškimo Nr. 47679/99), 2002 03 21,
9. **Butkevičius** (pareiškimo Nr. 48297/99), 2002 03 26,
10. **Birutis ir kiti** (pareiškimų Nr. 47698/99 ir 48115/99), 2002 03 28,
11. **Jasiūnienė** (pareiškimo Nr. 41510/98), 2003 03 06,
12. **Meilus** (pareiškimo Nr. 53161/99), 2003 11 06,
13. **Girdauskas** (pareiškimo Nr. 70661/01), 2003 12 11,
14. **Sidabras ir Džiautas** (pareiškimų Nr. 55480/00 ir 59330/00), 2004 07 27,
15. **Jankauskas** (pareiškimo Nr. 59304/00), 2005 02 24,
16. **Karalevičius** (pareiškimo Nr. 53254/99), 2005 04 07,
17. **Rainys ir Gasparavičius** (pareiškimų Nr. 70665/01 ir 74345/01), 2005 04 07,
18. **Kuvikas** (pareiškimo Nr. 21837/02), 2006 06 27,
19. **Simonavičius** (pareiškimo Nr. 37415/02), 2006 06 27,
20. **Jakumas** (pareiškimo Nr. 6924/02), 2006 07 18,
21. **Jurevičius** (pareiškimo Nr. 30165/02), 2006 11 14,
22. **Vaivada ir Vaivada** (pareiškimų Nr. 36996/02 ir 66004/01), 2006 11 16,
23. **Čiapas** (pareiškimo Nr. 4902/02), 2006 11 16,
24. **Gečas** (pareiškimo Nr. 418/04), 2007 07 17,
25. **Baškienė** (pareiškimo Nr. 11529/04), 2007 07 24,
26. **L.** (pareiškimo Nr. 27527/03), 2007 09 11,
27. **Jucys** (pareiškimo Nr. 5457/03), 2008 01 08,
28. **Ramanauskas** (pareiškimo Nr. 74420/01), 2008 02 05 (Didžioji kolegija),
29. **Juozaitytė ir Bikulčius** (pareiškimų Nr. 70659/01 ir 74371/01), 2008 04 24,
30. **Malininas** (pareiškimo Nr. 10071/04), 2008 07 01;
31. **Balsytė-Lideikienė** (pareiškimo Nr. 72596/01), 2008 11 04;
32. **Savenkovas** (pareiškimo Nr. 871/02), 2008 11 18;
33. **Švenčionienė** (pareiškimo Nr. 37259/04), 2008 11 25;
34. **Jucius ir Juciuvienė** (pareiškimo Nr. 14414/03), 2008 11 25;
35. **Armonas** (pareiškimo Nr. 36919/02), 2008 11 25;
36. **Biruk** (pareiškimo Nr. 23373/03), 2008 11 25;
37. **Gulijev** (pareiškimo Nr. 10425/03), 2008 12 16;
38. **Norkūnas** (pareiškimo Nr. 302/05), 2009 01 20;
39. **Četvertakas** (pareiškimo Nr. 16013/02), 2009 01 20;
40. **Žičkus** (pareiškimo Nr. 26652/02), 2009 04 07;
41. **Padalevičius** (pareiškimo Nr. 12278/03), 2009 07 07;
42. **Vorona ir Voronov** (pareiškimo Nr. 22906/04) 2009 07 07;

43. **Naugžemys** (pareiškimo Nr. 17997/04), 2009 07 16;
44. **Aleksa** (pareiškimo Nr. 27576/05), 2009 07 21;
45. **Igarienė ir Petrauskienė** (pareiškimo Nr. 26892/05), 2009 07 21;
46. **UAB „Impar“** (pareiškimo Nr. 13102/04), 2010 01 05;
47. **Šulcas** (pareiškimo Nr. 35624/04), 2010 01 05;
48. **Cudak** (pareiškimo Nr. 15869/02), 2010 03 23;
49. **Novikas** (pareiškimo Nr. 45756/05), 2010 04 20;
50. **Pocius** (pareiškimo Nr. 35601/04); 2010 07 06;
51. **Užkauskas** (pareiškimo Nr. 16965/04); 2010 07 06;
52. **Balčiūnas** (pareiškimo Nr. 17095/02) 2010 07 20.

VII. TAIKŪS SUSITARIMAI

8 pareiškimai buvo išbraukti iš bylų sąrašo, nagrinėjamą užbaigus taikiu susitarimu:

1. **Raišelis** (pareiškimo Nr. 37195/97), 2000 02 29, sprendimas;
2. **Siaurusevičius** (pareiškimo Nr. 50551/99), 2003 12 04, sprendimas;
3. **Grudikis** (pareiškimo Nr. 65663/01), 2004 01 29, nutarimas;
4. **Gadliauskas** (pareiškimo Nr. 62741/00), 2004 05 27, sprendimas;
5. **Juodsnukis** (pareiškimo Nr. 19048/03), 2006 10 10, nutarimas;
6. **Kambangu** (pareiškimo Nr. 59619/00), 2007 07 19, sprendimas;
7. **Grudzinskienė** (pareiškimo Nr. 31438/04), 2009 06 09, nutarimas;
8. **Aurimaa** (pareiškimo Nr. 17144/06), 2010 06 08, nutarimas.

VIII. IŠBRAUKTI PAREIŠKIMAI

Dėl 21 pareiškimo Teismas priėmė nutarimus išbraukti juos iš bylų sąrašo, vadovaudamasis Konvencijos 37 straipsnio pagrindais:

1. **Juška** (pareiškimo Nr. 66095/01), 2003 03 20,
2. **Bagdonas ir Pacevičius** (pareiškimo Nr. 57190/00), 2003 10 23,
3. **Mickevičius** (pareiškimo Nr. 17121/02), 2003 12 16,
4. **Saltykova** (pareiškimo Nr. 70351/01), 2003 12 16,
5. **Kupšienė** (pareiškimo Nr. 939/02), 2004 06 24,
6. **Kiselis** (pareiškimo Nr. 15968/02), 2005 12 01,
7. **Trijonis** (pareiškimo Nr. 2333/02), 2005 12 15,
8. **Liaudegis** (pareiškimo Nr. 27116/02), 2006 01 31,
9. **Strazdienė** (pareiškimo Nr. 22193/02), 2006 01 31,
10. **Vaičelienė** (pareiškimo Nr. 23595/03), 2006 01 31,
11. **Aleksonienė ir kiti** (pareiškimo Nr. 33646/02), 2006 02 07,
12. **Vėjelis** (pareiškimo Nr. 19248/02), 2006 02 28,
13. **Bendžius** (pareiškimo Nr. 67506/01), 2006 03 28,
14. **Zainullah** (pareiškimo Nr. 9246/04), 2007 03 06,
15. **Astrauskas ir Zaranka** (pareiškimo Nr. 33164/02), 2007 06 19,
16. **Prokopovičius** (pareiškimo Nr. 15259/04), 2007 09 25,

17. **Daukša** (pareiškimo Nr. 13332/05), 2008 04 29,
18. **Vasiliauskienė** (pareiškimo Nr. 36065/06), 2009 02 03,
19. **Šiktorovas** (pareiškimo Nr. 32120/06), 2009 11 17,
20. **Petraitis** (pareiškimo Nr. 34937/06), 2010 02 23,
21. **Artemi ir Gregory** (pareiškimo Nr. 35524/06), 2010 09 30.

IX. BYLOS, KURIOSE PABAIGTAS SPRENDIMŲ VYKDYMO PRIEŽIŪROS PROCESAS

A. Europos Tarybos Ministrų Komitetas pabaigė Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų, priimtų bylose prieš Lietuvą, vykdymo priežiūrą 23-ose bylose:

1. **Raišelis** (pareiškimo Nr. 37195/97), 2000-02-29 sprendimas (*taikus susitarimas*).
2. **Birutis ir kiti** (pareiškimų Nr. 47698/99 ir 48115/99), 2002-03-28 sprendimas.
3. **Daktaras** (pareiškimo Nr. 42095/98), 2000-10-10 sprendimas.
4. **Graužinis** (pareiškimo Nr. 37975/97), 2000-10-10 sprendimas.
5. **Valašinas** (pareiškimo Nr. 44558/98), 2001-07-24 sprendimas.
6. **Puzinas** (pareiškimo Nr. 44800/98), 2002-03-14 sprendimas.
7. **Jėčius** (pareiškimo Nr. 34578/97), 2000-07-31 sprendimas.
8. **Butkevičius** (pareiškimo Nr. 48297/99), 2002-03-26 sprendimas.
9. **Stašaitis** (pareiškimo Nr. 47679/99), 2002-03-21 sprendimas.
10. **Grauslys** (pareiškimo Nr. 36743/97), 2000-10-10 sprendimas.
11. **Šleževičius** (pareiškimo Nr. 55479/2000), 2001-11-13 sprendimas.
12. **Gadliauskas** (pareiškimo Nr. 62741/00), 2004-05-27 sprendimas (*taikus susitarimas*).
13. **Girdauskas** (pareiškimo Nr. 70661/01), 2003-12-11 sprendimas.
14. **Meilus** (pareiškimo Nr. 53161/99), 2003-11-06 sprendimas.
15. **Jakumas** (pareiškimo Nr. 6924/02), 2006-07-18 sprendimas.
16. **Kuvikas** (pareiškimo Nr. 21837/02), 2006-06-27 sprendimas.
17. **Jankauskas** (pareiškimo Nr. 59304/00), 2005-02-24 sprendimas.
18. **Kambangu** (pareiškimo Nr. 59619/00), 2007-07-19 sprendimas (*taikus susitarimas*).
19. **Siaurusevičius** (pareiškimo Nr. 50551/99) 2003-12-04 sprendimas (*taikus susitarimas*).
20. **Armonienė** (pareiškimo Nr. 36919/02), 2008-11-25 sprendimas.
21. **Biriuk** (pareiškimo Nr. 23373/03), 2008-11-25 sprendimas.
22. **Gulijev** (pareiškimo Nr. 10425/03), 2008-12-16 sprendimas.
23. **Švenčionienė** (pareiškimo Nr. 37259/04), 2008-11-25 sprendimas.

B. Bylos, kuriose laukiama galutinės rezoliucijos („*final resolution*“) dėl sprendimų šiose bylose įvykdymo:

1. **Karalevičius** (Nr. 53254/99), 2005-04-07,
2. **Jasiūnienė** (Nr. 41510/98), 2003-03-06,
3. **Vaivada ir Vaivada** (Nr. 66004/01 ir 36996/02), 2006-11-16,
4. **Jurevičius** (Nr. 30165/02), 2006-11-14,
5. **Čiapas** (Nr. 4902/02), 2006-11-16,
6. **Jucys** (Nr. 5457/03), 2008-01-08,
7. **Sidabras ir Džiautas** (Nr. 55480/00 ir 59330/00), 2004-07-27,
8. **Rainys ir Gasparavičius** (Nr. 70665/01 ir 74345/01), 2005-04-07,

9. **Ramanauskas** (Nr. 74420/01), 2008-02-05 (Didžiosios kolegijos sprendimas),
10. **Simonavičius** (Nr. 37415/02), 2006-06-27,
11. **Gečas** (Nr. 418/04), 2007-07-17,
12. **Malininas** (Nr. 10071/04), 2008-07-01,
13. **Jucius ir Juciuvienė** (Nr. 14414/03), 2008-11-25,
14. **Balsytė-Lideikienė** (Nr. 72596/01), 2008-11-04,
15. **Savenkovas** (Nr. 871/02), 2008-11-18,
16. **Juozaitytė ir Bikulčius** (Nr. 70659/01 ir 74371/01), 2008-04-24,
17. **Norkūnas** (Nr. 302/05), 2009-01-20.

C. Bylos, kuriose vykdymo procesas nebaigtas:

1. **Aleksa** (Nr. 27576/05), 2009-07-21,
2. **Igarienė ir Petrauskienė** (Nr. 26892/05), 2009-07-21,
3. **Impar** (Nr. 13102/04), 2010-01-05,
4. **Baškienė** (Nr. 11529/04), 2007-07-24,
5. **Grudzinskienė** (Nr. 31438/04), 2009-06-09,
6. **Vorona ir Voronov** (Nr. 22906/04), 2009-07-07,
7. **L.** (Nr. 27527/03), 2007-09-11,
8. **Padalevičius** (Nr. 12278/03), 2009-07-07,
9. **Šulcas** (Nr. 35624/04), 2010-01-05,
10. **Naugžemys** (Nr. 17997/04), 2009-07-16,
11. **Žičkus** (Nr. 26652/02), 2009-04-07,
12. **Četvertakas** (Nr. 16013/02), 2009-01-20,
13. **Cudak** (Nr. 15869/02), 2010 03 23 (Didžiosios kolegijos sprendimas),
14. **Novikas** (Nr. 45756/05), 2010 04 20,
15. **Aurimaa** (Nr. 17144/06), 2010 06 08 (taikus susitarimas),
16. **Pocius** (Nr. 35601/04), 2010 07 06,
17. **Užkauskas** (Nr. 16964/04), 2010 07 06,
18. **Balčiūnas** (Nr. 17095/02), 2010 07 20.

**VYRIAUSYBEI PERDUOTŲ BYLŲ STATISTIKA PAGAL PROCESO JUNGTINIŲ
TAUTŲ ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETE STADIJAS**

3 bylos, perduotos Lietuvos Respublikos Vyriausybei, šiuo metu nagrinėjamos Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitete:

1. **Jacka prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 1894/2009);
2. **Jakelaitis prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 1911/2009);
3. **Jušinskas prieš Lietuvą** (pareiškimo Nr. 2014/2010).